

KERESZTÉNY KIS KÖNYVTÁR

MÜLLER LAJOS S. J.

AZ

ANYASZENTEGYHÁZ ÖT PARANCSA

BUDAPEST

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

AZ
ANYASZENTEGYHÁZ
ÖT PARANCSA

IRTA

MÜLLER LAJOS S. J.

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

1926.

Nihil obstat.

P. Ludovicus Tomcsányi S. J.
censor dioecesanus.

Nr. 484.

Imprimatur.

Strigonii, die 15. Februarii 1926.

Julius Machovich
vic. generalis.

Nr. 196.

Imprimatur

Ad. Csávossy
Praep. Prov. Hungariae.

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. — Nyomdaigazgató : Kohl Ferenc.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Előszó	7

A katolikus egyház.

Az Egyház isteni mű	11
Az Egyház jegyei	18
Egy	18
Szent	21
Katolikus (általános)	23
Apostoli	24
A katolikus Egyház egyéb tulajdonságai ...	26
Látható	26
Tökéletes társaság	27
Tévmentes	28
Egyedül üdvözítő	32
Következtetések... ..	37

Az egyházparancsok.

Az egyházparancsokról általában	39
Az Egyház hatalma	39
A pápa és a püspöki kar	41
Az egyházparancsok kötelező ereje	42

Az Anyaszentegyház I. és II. parancsa.

Az ünnepek történetéből	44
--------------------------------	----

Az Anyaszentegyház III. parancsa.

Miért kell bűjtölnünk ?	51
Az egyházi bűjtparancs történetéből	57
A kettős bűjtparancs	58
A) «Némely eledetek» tilalma	60
Mit értünk hús alatt ?	61
Mit értünk hal alatt ?	62
A törvénszegés súlya	62
Kiket kötelez ?	63
Kik vannak kivéve ?	64
Néhány indítóok	66
Félre az emberi tekintettel !	68
Nem fog-e megártani ?	69
B) A szigorú bűjt	70
Egy étkezés	71
A reggeli	72
Esti kolláció	72
Az étkezés ideje	73
Az ital	73
A bűjtszegés súlya	74
Kiket kötelez ?	75
Kik vannak kivéve ?	76
Néhány jótanács	77
«Bizonyos napok.» (A bűjti rendelet)	80
Kik adhatnak felmentést ?	84

Az Anyaszentegyház IV. parancsa.

E kettős törvény történetéből	85
A) Az évi gyónás	91
A gyónás isteni eredete	91
Nehézségek és ellenvetések	93
Krisztus nem beszélt gyónásról	93
Fennmaradt-e a bűnoldó hatalom ?	94
Tehát nem a papok találták ki a gyónást ?	95
Nagyon nehéz a gyónás !	96
A protestánsok is gyónnak !	102
Embernek gyónjunk ? !	106

	Oldal
A gyónás megalázza a férfit !	108
A gyónási pecsét	108
Mire kötelez az isteni jog ?	112
Mire kötelez az Egyház ?	115
B) A húsvéti szentáldozás	117
Isteni alapítás	117
A szentáldozás célja	121
A szentáldozás gyümölcsei	123
Ellenvetés	126
Mire kötelez az isteni jog ?	128
Egy vagy két szín alatt ?	130
Mire kötelez az Egyház ?... ..	132
Mikor kell áldoznunk ?... ..	133
A gyakori szentáldozás	136

Az Anyaszentegyház V. parancsa.

A törvény történetéből	140
A zajos multságok, tilalma	141
Ellenvetés	144

Függelék.

A lelkipásztorok eltartása	146
Az Ószövetségben	148
Az Újszövetségben	150
Gyakorlati következtetések	154

FORRÁSOK.

- Abel:* Missziós beszédek.
Arregui: Summarium Theol. Moralis.
Bougaud: Kereszténység és korunk.
Bruders: Die Exerctienwahrheiten. (Die Beichte.)
Catechismus Conc. Tridentini.
Lehmkuhl: Theol. Moralis.
Mihályfi Á.: Az emberek megszentelése.
Mihályfi Á.: A nyilvános istentisztelet.
Noldin: Summa Theol. Moralis.
Pohle: Lehrbuch der Dogmatik III.
Spirago: Beispielsammlung.
Spirago: Katholikus katekizmus felnőttek számára.
Szeredy: Egyházjog.
Tower: A katolikus hitvallás. (1923.)

ELŐSZÓ.

Három evangélista megkapó elevenességgel festi szemünk elé azt a jelenetet, mely *Jézus* s a gazdag ifjú között lejátszódott. Falucskában vagyunk *Pereában*, a keleti *Jordán* vidékén, kevéssel *Urunk* szenvedése előtt.

Fiatal ember siet az *Üdvözítő* elé — szent *Lukács* „fejedelemnek“ nevezi — s felveti a lehető legfontosabb kérdést, mely emberi elmét valaha foglalkoztatott: „*Jó Mester! mit cselekedjem, hogy az örök életet elnyerjem?*“ (Mk. 10. 17.) Az *Úr* pedig röviden csak annyit felel: „*Ha... az életre be akarsz menni, tartsd meg a parancsolatokat*“. És az ifjú további kérdezősködésére *Jézus* elősorolja a természettörvény legfőbb tételeit, utal a *tízparancsra*. Ezekben megadta a fő útvonalat, melyet kétoldalt a kárhozat örvénye szegélyez; de távolról sem akarta azt állítani, hogy az embernek egyéb teendője, kö-

telessége nincs a földön, mint a tízparancs betartása. A zsidó ifjúnál, kinek hivatalos vallási hatósága, a zsinagóga, számos más törvényt is előírt, bővebb magyarázatra ez nem szorult.

A tízparancs megtartása kétségkívül magában is elégséges lett volna, ha Isten az embert magasabb világrendbe fel nem emeli, természetfeletti célra, a kegyelmi életre és saját örök színe-látására meg nem hívja. Minthogy azonban az *Úrnak* az emberrel ily jóságos és fenséges célja van, megfelelő eszközökről és irányításról is kellett gondoskodnia. Ezeket az eszközöket s ezt az irányítást *Isten* az Ószövetségben főképen a zsinagóga, az Újszövetségben pedig az Anyaszentegyház által adja meg. Az Egyház a lelkeket földi vándorlásukban az ég felé tanítása s parancsai által kalauzolja. Mi e könyvecskében ez utóbbiakat szándékozunk bővebben megismertetni.

Az egyházparancsok *Isten* földi családjának házi szabályai. Az Egyházba belépni mindenki tartozik, mihelyt annak igazságát s egyedül üdvözítő voltát megismerte; az egyházparancsok megtartására azonban csak azok kötelesek, kik a szent keresztség által az Egyház tagjainak sorába léptek. A katolikus hittankönyvek rende-

sen öt, általában minden hívőt érdeklő egyház-parancsról számolnak be. Innen van, hogy az „öt parancs“ már egészen bevette magát a katolikus öntudatba. Ezek közül az első kettő a katolikus Egyház ünnepeinek méltó megülsére vonatkozik, a harmadik némely napokra bőjtöt, illetőleg bizonyos ételektől való megtartóztatást ír elő; a negyedik az évi szentgyónást s a húsvét táján végzendő szentáldozást rendeli el; az ötödik pedig bizonyos időszakokban az ünnepélyes mennyegzőket, illetőleg a velük kapcsolatos zajos multságokat tiltja meg.

Az Egyház irányító munkája azonban ezzel az öt paranccsal korántsincs kimerítve. Van még egyéb s lehetnek a változó időviszonyok szerint még a jövőben számos más parancsai is, amelyeknek megtartása lélekbenjáró kötelessége az Egyház minden tagjának. Mi azonban ezúttal — a hely szűke miatt — csupán az öt parancs ismertetésére szorítkozunk.

A két ünnepi törvénnyel röviden végezhetünk. Ahhoz, amit e tárgyról „A harmadik parancs“-ban elmondottunk, kevés a hozzátenni-valónk. A szentmisehallgatás és munkaszünet kötelezettsége ugyanis teljesen azonos vasárnapon s minden parancsolt ünnepen. Egyné-

mely egyházi parancsról, illetőleg tilalomról a „Tízparancs“ tárgyalása alkalmával szórványosan szintén már megemlékeztünk.

Adná Isten, hogy ez a könyvecske is azzal az érdeklődéssel s meleg jóakarattal találkoznék, mellyel a katolikus közönség a Tízparancsról s isteni erényekről szóló értekezéseket fogadta. Bár oszlatna el minél több balvéleményt s növelné az Anyaszentegyház iránti bizalmat s kötelességű szeretetet.

A katolikus Egyház.

Az Egyház isteni mű.

Hogy az egyházparancsok nagy jelentőségét s fontosságát igazában megértsük s alaposan megszívleljük, szinte nélkülözhetetlenül szükséges, hogy szemügyre vegyük s tanulmányozzuk magát azt az Egyházat, mely nekünk parancsol.

Katolikus Egyház! Ki írja le nagyságodat, szépségedet?! A Szentlélektől ihletett apostol így beszél, vagy talán inkább így énekel rólad: „*Krisztus... szerette az Anyaszentegyházat és önmagát adta érte, hogy azt megszentelje, megtisztítván a víznek fürdőjével az élet igéje által, hogy dicsővé tegye magának az Anyaszentegyházat, nem lévén azon szeplő, vagy redő vagy más efféle, hanem hogy szent és szeplőtelen legyen*“ (Ef. 5. 25—27.)

Hogyan is ne volna szép az Egyház, ez a második Éva, az élők igazi anyja, amely a második Ádámnak, a keresztfáján szendergő isteni Megváltónak megnyílt oldalából, szívsebéből született? Az innen serkedező vér és víz ugyanis

jelképe a szent keresztségnek s Oltáriszentségnek s a többi szentségeknek, melyek megalkotják, fenntartják s fejlesztik szüntelen *Krisztus* litokzatos testét, az Egyházat.

De kezdjük elülről. Mikor az Istenember nagy élete munkájának, az Egyháznak létesítéséhez fogott, a bölcs emberhez hasonlóan járt el, „*ki házát kősziklára építette. És szakadt az eső, jött az árvíz, a szelek fúttak és ama házra rohantak; de nem dőlt össze, mert kősziklára volt alapítva*“ (Máté 7, 24—25.)

Ezt a sziklaszilárd fundamentumot az Úr nagy körültekintéssel keresi ki, választja meg. Először, mint az Irás elbeszéli (Jn. 1.), *János* és *András* jönnek az Úrhoz s ajánlják fel neki szolgálataikat. *Jézus* nagy kegyvel fogadja őket, de a választás nem reájuk esik. Midőn azonban *András* elhozza testvérét, *Símont*, a villogó szemű, lelkes galileai halászt, az Úr reánéz, mint a latin magát jellemzően kifejezi, *beléje néz* (intuitus eum). „Te *Símon* vagy — szólal meg — *Jónás* fia, te *Kéfásnak* (sziklának) fogsz hivatni.“ (Jn. 1. 42.) Már ez sokat jelent!

Egyelőre azonban hazabocsátotta valamennyiöket.

Kevéssel utóbb az Úr a tenger közelében tartózkodott, valahol ott *Kafarnaum* és *Názáreth* között. A fensík, amelyen áll, a természet alkotójától mintha csak hallgatóság számára volna berendezve. Nagy néptömeg gyűlt itt össze, főleg *Galileából* s a *Jordán-menti nyugati tartomá-*

nyokból, *Judeából*, sőt *Tyrus* és *Szidonból*, hogy a hamarosan nagy hírűvé váltott galileai próféta hallgassa. Ott vannak körötte a tanítványok, kiket vándorútjaiban itt is, ott is elég nagy számban kiválasztott, meghívott. Az előző éjszákát az Úr egészen imában töltötte. Már ezzel is jelezte, hogy világgra, sőt az egész örökkévalóságra szóló roppant fontosságú mű megalkotása előtt áll. Mikor pedig elérkezett a reggel, az Úr alászállott a hegy magaslatáról, miként *Mózes Sína* hegyéről, ahol az Úrral társalgott.

Kijelenti, hogy tanítványainak nagy számából tizenkettőt szándékozik kiválasztani, akik aztán szorosabban hozzá csatlakoznak s különös értelemben követei, apostolai legyenek.

Ez volt ám a fenséges jelenet!

A nap épen felszállóban van és csillogó arannyal hinti be a tengert s köröskörül fekvő kedves tájakat. A keleti *Jordánföld* hegyei kékes és violaszínű árnyékot vetnek, a *Tábor* — a déli oldalon — ragyogva emeli fénysugaras hatalmas fejét *Gelboe* és *Efrain* hegyei fölé. Északról pedig a méltósággal teljes hóborította öreg *Hermont* a napsugarak mintha csak friss rózsákkal koszorúzták volna meg. A széltébenhosszában táborozó nép színes egyvelege ünnepléses csendbe merül, a tanítványok feszült figyelemmel várakoznak. És mindjárt elsőnek kit szólít elő az Úr? „*Simont*, kit *Péternek* nevezte.“ (Lk. 6. 14.) Ő mindig s mindenben az első. *Máté* határozottan ki is jelenti: „*Első* *Si-*

mon, ki *Péternek* neveztetik“. (Mt. 10. 2.) És ugyan miért épen ő az első? Hiszen nem ő jött először Krisztushoz! Első, mert *Jézus* így akarta, az isteni örök tervek szerint...

Jézus most már apostolaitól kísérvé vonul a *Jordán* szent forrásai felé, hogy azon a szép, magányos vidéken kissé megpihenjen. *Fülöp-Cezareájának* határában vannak. Egyszer csak megáll az Úr s az apostolok felé fordulva felveti a kérdést: „*Kinek tartják az emberek az ember fiát?*“ (Mt. 16. 13.) Az apostolok erre sorra elmondják, amit a nép ajkáról e tekintetben hallottak. „*Ti pedig kinek tartotok engem?*“ — szól erre az Úr. Előáll a többiek élére *Péter*, hiszen ő szokta a többit képviselni. „*Te vagy Krisztus* — úgymond —, az *élő Isten Fia*.“ (U. o. 16.) Halljuk csak *Jézus* válaszát. Meglepő, méltóságos, nagyszerű és magasztos!

„*Boldog vagy, Simon, Jónás fia! mert a test és vér nem jelentette ki ezt neked; hanem Atyám, ki mennyekben vagyon. Én is mondom neked, hogy te Péter vagy és e kösziklán fogom építeni Anyaszentegyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. És neked adom a mennyek országa kulcsait. És amit megkötöndesz a földön, meg lesz kötvé mennyekben is; és amit feloldandasz a földön, fel lesz oldozva mennyekben is.*“ (U. o. 17—19.)

Ezek a pápaságot megteremtő szavak, ez a pápaság alapító oklevele.

Ezzel az ígérettel ugyan az első pápa újra ün-

nepélyesen ki van jelölve, de a beiktatás még csak ezután következik . . .

Az Úr feltámadása után történt. Az apostolok halászgatnak a galileai tengeren. Egész éjszaka mit sem fognak. Hajnalban megjelen az Úr a parton s csodálatos halfogáshoz segíti őket. 153 pompás hal lett a zsákmány. Erre meghitt, csalárdias reggelire hívja meg Jézus apostolait, melyet velük együtt költött el. Csodálatos volt a csend. Volt valami ebben a mennyország komolyságából s kedvös öröméből. Az étkezés után az Úr feláll. Az apostolok is követik példáját. Egyszerre csak Jézus Simon Péterhez fordul s ezt a meglepő kérdést intézi hozzá: „Simon, János fia! szeretsz-e engem jobban ezeknél?” Péter csodálkozva s magát találva érezve félénken felel: „Úgy van, Uram! te tudod, hogy szeretlek téged”. És az Úr: „Legeltesd az én bárányaimat”. Kis vártatva Jézus valamennyiök előtt újra megszólítja Pétert: „Simon, János fia! szeretsz-e engem?” Péternek eszébe jut tagadása. Most még elfogódottabban s alázatosabban válaszolja: „Úgy van, Uram! tudod, hogy szeretlek téged”. Az isteni Mester erre még ünnepélyesebb hangon megbízza őt: „Legeltesd az én bárányaimat”. Kevéssel utóbb harmadszor is megismétlődik a titokzatos, megható kérdés: „Simon, János fia! szeretsz-e engem?” Péter most már egészen elszomorodik. Tehát az Úr, mint látszik, kételkedik az ő szeretete őszinteségében. Esengve s bánatosan feleli: „Uram,

te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek téged“. A Megváltó emelkedett, magasztosult hangon parancsolja neki: „*Legeltesd az én juhaimat*“. (Jn. 21. 15—17.)

Hossza-vége sem volna, ha e kedves, fenséges jelenet minden szépségét, finomságát, gyengédségét sorra megmutatnók. Inkább vonjunk le mindjárt néhány fontos következtetést. A vázolt szentírási jelenetekből, de meg az Úr Jézus minden szavából, tettéből mindenki tisztán láthatja, aki szemét a világosság előtt behúnyni nem akarja, hogy az Istenember legfőbb földi célja: az ő országának, a lelkek nagy családjának, szóval az Anyaszentegyháznak megalapítása. Fundamentumnak pedig *Pétert* választja.

Ámde amint a házat nem lehet alapjától, úgy az Egyházat nem lehet *Pétertől* elválasztani. Mind a kettő tehát örök s lerombolhatatlan, mert a pokol összes hatalmai sem tudnak rajta erőt venni. „Ami örök Egyháznak fundamentuma, az maga sem enyészhet el“ — mondja szépen *Bossuet*.

Hol van tehát az ősi, eredeti, egyedül igazi, krisztusi Egyház? Ott, ahol *Péter*. És hol van *Péter*? Az egész világ, barát s ellenség, az ő törvényes, kétezer éven át állandóan elismert hivatalutódaiban, a római pápában kénytelen őt felismerni. Vagy van-e más s volt-e valaha valaki, aki *szent Péter utódja* címét felvenni merte volna?

Másik, amire nem annyira következtetünk,

mint inkább csak rámutatunk az, hogy az Úr Jézus a legfőbb s korlátlan hatalmat Péter s utódai kezébe tette le a lelkek felett.

Péterben a pápának külön s minden megszorítás nélkül adja a mennyek országa kulcsait. Ő oldhat s köthet függetlenül s vezetheti, kormányozhatja, legeltetheti az egész krisztusi nyájat. A püspökök és papok bár a hívekkel szemben pásztorok, de a pápával szemben ők is csak juhok s bárányok.

Ime ez, az Egyháznak *Krisztustól* megalkotott örök s változtathatatlan szervezete, melybe aztán *Isten* pünkösdi napján — miként egykor Ádám arcába — az ő Lelké, a *Szentlelket* lehelte.

„*És betelének mindnyájan Szentlélekkel...* Ekkor előállván Péter a tizeneggyel, főlemelé szavát... Akik tehát elfogadák az ő beszédét, megkereszteltetének. És hozzája áll a napon mintegy háromezer lélek.“ (Ap. csel. 2; 4, 14, 41.) Ime az Anyaszentegyház igazi születésnapja.

Az isteni *Lélek* az, mely az Egyházat fenntartja, kormányozza s teszi azt legyőzhetetlenné. Üldözhetik az Egyházat; pápáit, papjait, híveit bebörtönözhetik, vérpadra hurcolhatják. A lelkéhez nem férhetnek, azt meg nem fojthatják. *Julius Cézár* a viharban így kiáltott a halálfélelemtől reszkető hajósokhoz: „*Mit félsz? Cézárt viszed!*“

Minden eretnekség néhány százados tengődés

után elenyészik. A katolikus Egyház látta s látni fogja valamennyinek pusztulását. Jómaga örök életének biztos öntudatával néz a jövőbe. Miért is félné? *Krisztust* s az ő *Szentlelkét* hordozza magában.

Az Egyház jegyei.

Jóllehet szent Péternek két ezredéve szakadatlanul fennálló s a világon annyira kimagasló széke minden igazságszerető lelket bizton eligazít, hogy hol kell *Krisztus* egyedüli, igaz Egyházát keresnie; mégis az Úr, hogy az ő földi országát könnyebben felismerhetővé tegye, bizonyos jegyekkel látta el. Számos ily jegy között a legszembetűnőbb az a négy, melyet ugyanezért az ősi hagyomány mintegy isteni pecséteknek tekint, s a hivatalos Egyház hitvallásával is szentesít, t. i. az Egyház *egysége, szentsége, katolikus* (általános) és *apostoli* volta. Tekintsük sorra valamennyit.

Egy.

Volt-e valami, ami az utolsó vacsorán búcsúzó Üdvöztőnek inkább a szívéen feküdt, mint az, hogy miként magát kifejezi: „*akiket nekem adtál — Szent Atyám — egygé legyenek, mint mi vagyunk?*” (V. ö. Jn. 17. 11.) És ki kételkednék abban, hogy ez az isteni kívánság teljese-
désbe is ment? Csak rá kell tekinteni a katholi-

kus Egyházra! 270 millió legkülönbözőbb nemzetségu, műveltségü stb. ember egy és ugyanazon főre hallgat s ugyanazt a hitet vallja, ugyanazokat a kegyelemeszközöket (szentségeket) használja. És ez így van kezdettől fogva. Már a *Krisztus* utáni második században *szent Irén* püspök így írhatott: „Jóllehet szétszórva az egész világon, az Egyház híven megőrzi a rábízott tant, mintha csak egy házban laknék; mindig ugyanazt hiszi, mintha csak egy lélek volna s egyöntetűen tanít, mintha csak egy szája volna“. Vajjon nem valóságos isteni csoda-e ez? Ha feltámadnának az ókor nagy bölcsei, egy *Sokrates*, egy *Plató*, kik egész életük fáradságával alig tudtak néhány tucat embert iskolájukba tömöríteni, ugyan mit gondolnának, midőn 270 millió legkülönbözőbb rendű-rangú embert *egy* Mester lábánál, *ugyanabban* a hitben, *ugyanabban* a lelki családban egyesülni látnának?! Nem kiáltanának-e fel lelkesedve: „Ez nem ember műve; ezt csak az az *Isten* tehette, kinek létét mi is sejtettük s akinek eljöttét mi is epedve vártuk“. Hogy pedig ez a csodálatos egység nem valami természetes jelenség, hanem az Egyházban lakozó igazság Lelkének, a Szentléleknek éltető, fenntartó munkája, napnál fényesebben igazolja azoknak a felekezeteknek sorsa, melyek tőle elszakadtak. Ugyanaz vár reájuk, mint minden, az élő testtől elvált tagra: bomlás, feloszlás. „Nálunk — mondja *dr. Brückner*, protestáns lelkész egyik

nyilvános gyűlésen — minden pásztor a saját kátéját tanítja.“ *Dr. Raffay Sándor* ág. ev. főpásztor külföldi útjáról így számol be az „Evangélikusok Lapja“-ban (1921 nov. 6.) : „Van oly (protestáns) község, ahol 500 lélek 4—5 különböző felekezetre, sőt ugyanaz a felekezet 4—5 különböző árnyalatra oszlik. A hivatalos egyház (Hollandiában) olyan nagy egyéni szabadságot enged a lelkészeknek, hogy vannak közöttük kommunisták, budhisták, theozofusok stb. Sőt akadt egy anarchista is. Szóval teljes a fejetlenség“. Hogy pedig a protestantizmus nemcsak a külföldön, hanem nálunk is hasonló csődbe jutott, többek között őszintén bevallja a „*Kálvinista Szemle*“ (1922 május 20. sz.): „Kálvinisták vagyunk — írja — s úgylátszik, mintha egyek volnánk. Az egység csak látszat. Tanítóink, lelkészeink élete, világnézeti felfogása minden, csak nem egységes. Olykor még a legelemibb dolgok terén is olyan kardinális ellentétek tálongnak az egy és ugyanazon egyházban élő és dolgozó professzorok és lelkészek között, hogy szinte érthetetlennek látszik az, hogy mégis kálvinistáknak vallják magukat“.

Viszont maguk a protestánsok kénytelenek elismerni *Bismarckkal*: „*Róma* sohasem hajlott meg az eretnekség előtt“. És *Harnack*, a protestáns teológia legkiválóbb képviselője hirdeti: „A római Egyház a legkiterjedtebb és leghatalmasabb, a leghonyolultabb és mégis leginkább *egységes* alkotás, melyet a történelem tudomásunk

szerint létrehozott“. (Das Wesen des Christentums.)

Szent.

Az isteni Alapító Egyházának szentnek kell lennie; ehhez kétség nem férhet. Hogy pedig a katolikus Egyház az egyetlen, mely e nevet „szent“ igazán megérdemli, mutatja *tana*, mely csupa szentséget lehel, *szentségei*, főleg a gyónás és áldozás, melyek azokat, kik méltóan járulnak hozzájuk, szentségre nevelik; és a *kegyelem bő* áradata, mely a legszebb, leghősiőbb erényvirágokat dúsan termeli az Anyaszéntegyház kertjében. Ime a szerzetes rendek s a szűzies papság lilimerdői s a nem kis számban kiemelkedő óriás pálmák, a szentek, kiknek életszentségét *Isten* csodákkal is kitüntette. A keleti Egyház is bőven termett ilyeneket, míg *Rómával* egységben maradt. Amióta azonban a *Szentlélek* által éltetett testtől elszakadt, nélkülözni kénytelen a szentség és csodák jellegét is. Hol vannak *szent Vazuljai, Chrysostomusai, Athanázai* stb.? A protestantizmus pedig, mely tagadja a szabadakaratot, az életszentség lehetőségét is *elvileg* elveti. Nincsenek szentei, de nem is kellene neki. A katolikus egyháznak szentségre nevelő erejét, képességét azonban kénytelen elismerni „A katolikus vallás — mondja a protestáns *Harnack* — minden időben szült szenteket — amennyiben embert szentnek lehet nevezni — és most is nevel ilyeneket!“

Midőn *Stolberg* gróf elhagyva a protestantizmust, ősei hitére visszatért, a protestáns *Lavater* költő így ír hozzá: „Válj díszére a katolikus Egyháznak, gyakorold azokat az erényeket, amelyek a nemkatolikusokra nézve elérhetetlenek. Légy szent, mint *Borromei Károly*. Nektek vannak szenteitek, nem tagadom. Nekünk nincsenek, legalább nem olyanok, aminők a tieitek“.

Az igazság lenyűgöző erején kívül főleg épen a szentségnek bájos illata az, amely annyi szép, nagy lelket a meggyőződés útján az Egyház kebelére vont s fog vonni minden időkbén. Mikor *Manning* (1807—1892.) a későbbi *westminsteri* bíboros-érsek 1854-ben az anglikán protestantizmusból a katolikus vallásra tért, a nagytekintélyű *Times* (protestáns) újság így írt róla: „Az anglikán papság egyik ragyogó ékessége elhagyta ősei hitét. Nem dicsvágy vezette, mert hiszen lemondott ezzel a biztos reménységről, hogy legalább is a püspökségig viszi. Nem is kevélységből tette, mert senki őt meg nem sértette: hanem *tiszta meggyőződésből*, saját anyagi érdeke ellenére“.

Ámde hányról beszélhetünk ugyanígy, kik elhagyva a katolikus Egyház kebelét, más vallásra tértek? Nagyon igaza volt a protestáns *II. Frigyes Vilmosnak*, mikor azt állította: „a báránnyok tőlünk átmennek a katolikusokhoz, onnan pedig a bakok jönnek át hozzánk“.

Katholikus (általános).

A katolikus Egyház, jöllehet az emberi értelemtől s szívtől a legnagyobb áldozatokat követeli, hadat izen minden szenvedélynek s kezdetől fogva a leghatalmasabb s ravaszabb ellenségekkel kénytelen élet-halál harcot vívni; mégis rohamosan az egész világon elterjedt. Már *szent Pál* így ír a rómaiakhoz: „hálát adok az én *Istenemnek*, ... mert a ti hitetek az egész világon hirdettetik“. (Róm. 1. 8.)

És a három százados iszonyú keresztényüldözés után, melyben *Krisztusnak* millió és millió híve szerezte meg a vértanúság pálmáját, *szent Ágoston* (+430) mégis elmondhatta: „Az egész világ csak a római Egyházat nevezi *katholikusnak*“.

Ez volt a jel, amelyről *Schönburg-Waldenburg* lutheránus száz hercegi család egyik tagja, a katolikus Egyház igazságát felismerte (1897.). Le kellett mondania tiszti rangjáról s 6 héten át atyja kívánságára protestáns hitoktatásnak volt kénytelen magát alávetni. De nem rettent vissza semmi nehézségtől, semmi áldozattól, csakhogy katolikussá lehessen. „Mit akar hercegséged? — szólt hozzá egyik alkalommal a protestáns lelkész, — a protestantizmus ma világvallás!“ „Az még sem — felelé a herceg. — Hiszen a katolikus Egyháznak több tagja van, mint a protestáns felekezeteknek együttvéve s hozzá még benne mindenütt *egy* a hit. Ellenben a protestantizmus felekezetekre van szétszakadozva. Egyedül a katolikus Egyház általános.“

Az Egyház általánossága a benne rejlő kegyelmi erőnek s igazságának kétségtelen jele. Az

igazság ugyanis internacionális; közkincse az emberiségnek. *Krisztus* az *egész* világot tanította s váltotta meg; az *egész* világot akarja üdvözíteni s így az ő igaz vallásának *világvallásnak* kell lennie. A többi vallás már csak azáltal, hogy *egy* nemzethez, *egy* ország határaihoz köti magát s német-magyar-orosz vallás nevét veszi fel, lemondott az igazság bélyegéről. Újabban a protestantizmus óriási anyagi eszközökkel igyekszik hitét terjeszteni, vagyis inkább a katolikus Egyház missziós munkájának gátlakat emelni. Az eredmények azonban, melyeket fel tud mutatni, csak múltók, látszólagosak. Nélkülözvén a kegyelmet, valami keresztény mázt ugyan ad a pogányokra, de azokat megtéríteni valójában nem tudja.

Apostoli.

Apostoli a katolikus Egyház, mert pápái *szent Péternek*, püspökei pedig az apostoloknak törvényes utódai. Tanításuk, hatalmuk az apostolokon át *Krisztustól* jön. Ők tehát az *Üdvözítő* nyájának egyedül hivatott, jogos pásztora. Bennük legeltet *Krisztus* egészen a világ végéig. Ha valaki kívülök, az ő megbízásuk nélkül férkőzik a juhokhoz, bárányokhoz s akarja azokat legeltetni, az *Jézus* szavai szerint orzó, aki „*nem jön másért, hanem csak hogy lopjon és öljön és elveszítsen*“. (Jn. 10. 10.)

Az Egyház apostoliságának, de egyéb jegyeinek is egyik legszebb apologiáját a hírneves angol protestáns

történetíró, *Macaulay* lord (1800—1859.) írta meg.¹ „Nincs, sohasem volt a földön oly műve az emberi politikának, mely annyira megérdemli a vizsgálást, mint a római katolikus egyház. Ennek az egyháznak története összeköti az emberi művelődés két nagy korszakát. Nincs más intézmény, mely visszavinné az elmét abba a korba, midőn még az áldozat füstje a *Pantheonból* szállott és zsiráfok és tigrisek szökeltek *Flavián* amphitheatrumában. A legbüszkébb királyi házak csak tegnapiak a főpapok leszármazásával összehasonlítva. Ezt a leszármazást szakadatlan sorozatban nyomozhatjuk visszafelé attól a pápától, ki *Napoleont* a XIX-ik században megkoronázta, addig a pápáig, ki *Pipint* a nyolcadikban kente fel. És *Pipin* korán sokkal feljebb terjed ez a fönséges dinasztia, míg nem a rege szürkületébe vesz el. A *velencei* köztársaság közelíti meg régiségre nézve. De a *velencei* köztársaság modern volt egykor a pápasághoz képest; s a *velencei* köztársaságnak már vége; a pápaság pedig áll. A pápaság áll, nem hanyatlóban, nem mint pusztá régiség, hanem telve ifjú erővel. A katolikus egyház most is a világ legszélső végéig küldi misszionáriusait, kik csak oly buzgók, mint azok, kik egykor *Agostonnal Kentben* szállottak partra s most is ugyanazzal a szellemmel állnak szemben ellenséges királyokkal, mint amellyel *Attilával* állottak. Híveinek száma nagyobb, mint bármely előbbi korban. Hódításai az újvilágban gazdagon kárpótolták az óvilágban szenvedett veszteségeiért. Szellemi uralma kiterjed azokra a nagy országokra, melyek a *Missouri* síkjai s a *Horn-fok* között terülnek el. Oly országok ezek, melyeknek egy század mulva — nem valószínűtlen — szint’ annyi népességük lesz, mint amennyi most *Európát* lakja. Hívei bizonyára nincsenek kevesebben 150 milliónál s nehéz volna kimutatni, hogy a többi keresztény szekta összevéve 120 millióra rúg. Nem is látunk jelenséget, mely arra mutatna, hogy hosszú uralmának vége közeledik.

¹ A pápaság. Írta *Macaulay* T. B. Angolból fordította B. P. Franklin Társulat. 1880.

Ő látta kezdetét minden kormánynak, minden egyházi intézménynek, mely jelenleg van a világon s nem tudjuk bizonyosan, nincs-e hivatva arra, hogy valamennyi-
nek végét meglássa. Nagy volt és tisztelt, mielőtt a szász *Brittaniába* tette lábát, mielőtt a frank átkelt a *Rhénu-son*; midőn még görög ékesszólás virágzott *Antiochiában*, mikor még bálványokat imádtak a mekkai templomban. És talán fenn fog állani ernyedetlen erővel, amikor valami *újzeelandi* utazó nagy pusztaság közepette a *londoni* híd egyik tört ívezetén foglal helyet, hogy *szent Pál* romjait vázolja.“

A katolikus Egyház egyéb tulajdonságai.

Látható.

Ki kell emelnünk még az Egyház egynémely tulajdonságait, amelyek nélkül hatalma, törvényhozása minden szilárd alapot nélkülözne s így egyházparancsokról is hasztalan beszélénk. Első ezek között az Egyház láthatósága.

Igaz ugyan, hogy a *Megváltó* azt állította, hogy „*nem jön el az Isten országa szembetűnőképen; s nem mondják majd: Ime itt, vagy ime ott; mert ime az Isten országa bennetek van*“ (Lk. 17, 20, 21.) De ezzel csak a zsidókat, nevezetesen az őt épen faggató farizeusokat akarta vérmes reményeikből kiábrándítani, kik hatalmas, gazdag, politikai országot vártak a Messiástól. Azonban emellett nem hagyott senkit sem kétségben aziránt, hogy az ő Egyháza *látható társaság* lesz. Hiszen látható főt, látható előljárókat rendelt, kiket „*a világ világosságának*“ nevezett. „*Hegyen épült városhoz*“ hason-

litja Egyházát, amelynek „kapuja“ is, t. i. a szent keresztség, valamint többi szentségei és istentisztelete, mind érzékelhetők. Szoros köteletségévé tette Urunk mindenkinek, ki üdvözülni akar, hogy mellette szint valljon: *„Minden, ki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom őt Atyám előtt, ki mennyekben vagyok; aki pedig megtagad engem az emberek előtt, megtagadom én is őt Atyám előtt, ki mennyekben vagyok“*. (Mt. 10. 32. 33.) Végül kiközösítéssel sújtja azokat, kik Egyháza ítéletének magukat alá nem vetik: *„ha pedig (valaki) az Anyaszentegyházra sem hallgat, legyen neked, mint a pogány és a vámos“*. (Mt. 18. 17.)

A protestánsok csak azért, hogy saját létfolytonosságukat *Krisztustól* fogva egészen a reformációig valamiképen igazolják s kimagyarázzák, az Egyház láthatóságát tagadták. Azonban ugyancsak reájuk cáfol tulajdon gyakorlatuk. Mert hiszen ők is csak megvonják eklézsiájuk *látható* határait, amelyeken belül *látható* előjáróság a látható alattvalókat ugyancsak észrevehető módon felveszi, kizárja, kormányozza, fenyíti s megadóztatja. Mindez azonban láthatatlan, csupán a szívek mélyén lappangó társaságban teljesen érthetetlen volna.

Tökéletes társaság.

Az Egyháznak megvan a saját, *Istentől* rendelt kormánya, mely a saját hatáskörében minden más földi hatalomtól függetlenül működik;

megvannak a saját, elégséges eszközei feladatának megoldására, célja elérésére. És bármily kíváncsi is, hogy az Egyház és állam egymást egyetértően támogassák, de az Egyház megáll azért az állam nélkül, sőt az állam *üldözése ellenére* is. Bizonyosság erre a történelem s a tapasztalás. Az Egyház isteni küldetése tudatában minden állami engedély nélkül átlépi az országok határait, veszi fel, kormányozza, esetleg bünteti híveit s nem teszi rendeleteit semmiféle „placetumtól“ függővé. Az ily társaságot méltán *tökéletesnek* nevezhetjük.

Tévmentes.

A katolikus Egyház isteni *Alapítója* számdéka és intézkedése folytán az eltévedés minden veszélye nélkül vezérli *Krisztus* nyáját az örök életre. Szóval *saját hivatása ügyében*, hit és erkölcs dolgában, nem csalatkozhatik. És ennek szükségképen így kell lennie.

Az isteni *Mester* ugyanis minden kétséget kizárólag azt akarta, hogy az ő Egyháza sértetlen épségében fennmaradjon a világ végéig, hogy a pokol kapui azon erőt ne vegyenek (Mt. 16. 18.), azt, mint „*az igazság oszlopát s erősségét*“, soha semmi hatalom le ne döntse. (Timoth. I. 3. 15.) Ámde éppen azért a tévedéseknek annyira kitett emberekre Egyházát nem bízhatta, hacsak különös isteni támogatásról nem gondoskodik. Meg is tette. „*Én kérem az Atyát — úgymond — és más Vigasztalót ad nektek, hogy örökké vele-*

tek maradjon; — az titeket megtanít mindenre és eszetekbe juttat mindent, amiket nektek mondtam.“ (Jn. 14; 17, 26.)

Az *Üdvözítő* továbbá örök büntetés terhe alatt kötelességévé teszi mindenkinek, hogy Egyházának higgyen s engedelmeskedjék. „*Elmenvén — úgymond — tanítások minden nemzeteket... megtartani mind, amiket parancsoltam nektek... Aki hiszen és megkereszteltetik, üdvözülni; aki pedig nem hiszen, elkárhozik.*“ (V. ö. Mt. 28. 19.; Mk. 16. 16.)

Ámde ilyet követelni az embertől merő igazságtalanság volna, ha másrészt *Isten* nem gondoskodnék s garanciát nem nyujtana, hogy az Egyház hamisat tanítani s jó erkölcsbe ütközőt parancsolni nem fog.

Ez a tévmentesség pedig, mellyel az Úr Egyházát felruházta, nem valamely neki kölcsönzött *isteni tökéletesség*, sem pedig *isteni sugalmazás*, hanem egyszerűen az *isteni Gondviselés jóságos intézkedése*, melynek számtalan mód s eszköz áll rendelkezésére, hogy az Egyházat megóvja, nehogy olyasmit hirdessen s parancsoljon a hívek összességének, ami a *Krisztustól* s az apostoloktól átvett hit s erkölcsi tanoktól eltérő s épen azért téves és veszélyes.

Tévmentes pedig az Egyház elsősorban fejében, főpásztorában, a *római pápában*. Ennek szükségképen így kell lennie. Mert ha a fej, a főpásztor tévedne, tekintélye folytán az egész nyáját magával ragadná a tévedésbe. A *nyáj* kö-

teles ugyanis a pásztor után igazodni s nem megfordítva. Azért Jézus a Péterre épült Egyháznak ígérte meg, hogy a pokol kapui rajta erőt nem vesznek s Péterért s benne valamennyi hivatalutódjéért külön imádkozott, hogy hitük meg ne fogyatkozzék, hanem inkább ők legyenek a hitben támaszai valamennyinek. „*En pedig — úgymond az Úr Péterhez — könyörögtem érted, hogy el ne fogyatkozzék a te hited; és te egykoron megtérvén, erősítsd meg atyádfiait.*“ (Lk. 22. 32.)

Szépen mondja ez ügyben szalézi szent Ferenc: „Miként a kertész, ha látja a szomjas, tikkadt növényt, nem minden ágát, hanem csak a gyökerét öntözi meg, minthogy a gyökérből a nedvesség mindenegybes ágba felhatol, úgy az Úr is, miután Egyháza fáját elültette, a fejért, a gyökérért imádkozott, nehogy a víz, vagyis a hit, abban hiányozzék, akinek a többit meg kell erősítenie, hogy így aztán a fej segélye folytán a hit az Egyházban mindig fennmaradjon“. Ez a fenséges személyes kiváltság hozza a pápát oly közel a szívünkhöz, lelkünkhöz. Ez teszi őt igazán Krisztus helytartójává s az oltáriszentségi Üdvözítőnek mintegy kiegészítőjévé.

Odaborulunk az oltár elé. Hitünk mondja: itt van Jézus Krisztus igazán, valóságosan, elevenen, testestül, lelkestül, szívestül, mindenestül! Hiszem! Ah! de mégis valami hiányzik nekem. Nem beszél. Ó, Jézus, hol a szavad? Te megígérted: „*Ime, én veletek vagyok mindennap világ*

végezetéig.“ (Mt. 28, 20.) De szótlantul, némán?
Minő kár!

Jézus jelen az oltáron, de nemcsak néma; nem is kormányoz. Táplálja a lelkeket, de nem igazgatja.

Igérted, Uram, hogy velünk maradsz, de hol a pásztorbotod? Nézem a szentség szent fátyolát. Átlát rajt' a hitem, de egyben mindjobban átérzem, hogy van *Krisztus*, aki nincs itt. Látom az oltár szent titkában az alázatos, néma gyermeket; látom az *Urat* csendes, elvonult, engedelmes názárethi életében, sőt a szentmise a kálvária hőségét is elevenen elem idézi; szemlélem teste-vére titokzatos szétválásában megváltói halálát... De hol a *tanító Krisztus*, hol a bűnbocsátó *Krisztus*? Hol a jó *Pásztor*? Hol a csalatkozhatatlan szó, mely megment a tévedéstől; hol a felsőbb tekintély, joghatóság, mely nélkül olyanok volnánk, mint a bolyongó, elszéledt juhok?

Hol van? *Rómában*, a *pápában*. E kettő együtt: Oltáriszentség s pápa kiegészítik egymást s adják nekem az *egész Krisztust*. Aki e kettőt szereti, az szereti igazán *Krisztust*. A pápa személyes tévmentességének tanát, melyet már az ősi Egyház röviden így fejezett ki: „*Róma beszélt, az ügy be van fejezve!*“, amelyre annyi zsinat világosan célzott, így nevezetesen az *efe-zusi* (431), *chalcedoni* (451), *III. konstantinápolyi* (680—1), a *flórenci* (1438—1445) s amely tant gyakorlathat az egész Egyház mindenkor

vallott, végül a *vatikáni* zsinat (1870) iktatta a hitágazatok sorába. Ezúttal a hivatalos Egyház megállapította a pápai tévmentesség feltételeit s *bizonyos* határait is. Eszerint a pápa nem tévedhet akkor, ha mint az *egész* Egyház főpásztora, *hit és erkölcs* dolgában *végérvényesen* nyilatkozik. (Ex cathedra.)

Másodsorban tévmentes az Egyház püspökeiben is, ha ezek a *pápával egyesülten* akár az egyetemes zsinatokon, akár a földkerekségén szétszórva hit s erkölcs dolgában *eggyöntetűen* tanítanak. Egyes püspökök azonban tévedhetnek, amint ezt a történelem is igazolja.

Egyedül üdvözítő.

A katolikus Egyház felemelt fővel, nyílt homlokkal vallja magáról, hogy ő az üdvösségre szükséges, s így kívül nincs üdvösség. Nem gőg vagy szűkkeblűség ez tőle, hanem igazságának mélyen átérzett öntudata. Tudja, érzi, hogy *Krisztus* tanának, a mennyek országa kulcsainak s az üdvösség szükséges eszközeinek ő az egyedüli, jogos örököse. Ő kapta a megbízást, hogy tanítson minden nemzetet s viszont mindenkinek lélekben járó kötelessége, hogy őt hallgassa s neki engedelmeskedjék. (Mt. 28, 20; Mk. 16. 16.)

Ez volt már az apostoloknak *Szentlélektől* sugallt meggyőződése. *Pál* apostol az eretnek *Himeneust* és *Sándort* amiatt, mert „a hitre nézve hajótörést szenvedtek“, valóságos isten-

káromlásról vádolja és átadja a sátánnak, vagyis kiközösíti. (I. Tim. 1. 19, 20.) Az ősi Egyház sem vélekedett másként. Az eretnekektől, kik *Krisztus* varratlan köntösét, a keresztény tan egységét szétszaggatták, a legnagyobb borzalommal fordult el s „a kárhozat fiainak“ tartotta azokat.

Már *szent Ignác* vértanu (+ 109.) állítja: „Aki csak *Istené s Jézus Krisztusé*, mindaz a *püspökökkel* tart s azok is, kik penitenciát tartva az Egyház egységéhez *visszatérnek*, szintén *Istené* lesznek...“ (Philad. III.)

Origenes (+ 254.) is nyíltan hirdeti: „Senki se hitesse el magát, senki se csalja meg magát: ezen a házon, vagyis az Anyaszentegyházon kívül senki sem üdvözlő“. (Homil. III. in Josue.) *Szent Cyprián* (+ 258.) pedig szépen mondja: „Senkinek sem lehet atyja *Isten*, akinek nem édesanyja az Egyház. Ha valaki megmenekült azok közül, kik *Noé* bárkáján kívül maradtak, akkor az is üdvözlő, aki az Egyházon kívül marad“. (Liber de unit. Eccl.)

És valóban érthetetlen is volna, hogy miért jött az *Istenfia* a világra s miért tanított s miért halt a lelkekért kínos halált, miért alapított Egyházat, ha mégis mindenkinek joga van saját ízlése szerint összetákolni a maga vallását s minden hitben üdvözülhet.

A protestantizmus, mely minden vallást üdvözítőnek tart, voltaképen a saját létokát s létjogát tagadja s a gyakorlatban ezerszer ellentmond tévtanának. Igyekszik ugyanis hódítani, téríteni

a szerinte szintén jó s üdvösséges vallások rovására, a vegyesházasságból származó gyermekeket — *még a szülők meggyőződése ellenére is* — magának követeli; a „keresztjén“ zubbonyt lehetőleg tágra szabja, hogy így minél több felekezethez s léleknek nyújtson reménységet az üdvösségre. Sőt mi több, a helvét hitvallás nyíltan beismeri: „*Krisztus igaz egyházával való közösséget annyira becsüljük, hogy tagadjuk a lehetőségét annak, hogy valaki Isten előtt éljen, aki Krisztus igaz egyházával egyességben nincs, hanem attól elpártol*“. (Schoff, Creeds of Christendom vol. III. 228.)

A következetlenségnek ez a szembeszökö megnyilatkozása bírta reá IV. Henrik francia királyt (1589—1610), hogy a katolikus Egyházba visszatérjen. *St., Denisben* a katolikus és protestáns teológusokat nyilvános, saját maga, az egész udvar s miniszterek előtt tartandó vitaközásra hívta egybe. Felvetette a kérdést: „Vajjon lehet-e a katolikus vallásban is üdvözülni?“ A protestáns teológusok kénytelenek voltak azt felelni: „Mindenkinek, aki becsületesen él, a katolikus hitben is üdvözülhet“. Erre a király a katolikus teológusok tanát akarta e kérdésben hallani. Ezek nem haboztak kijelenteni: „Aki egyszer — mint Felséged is — a katolikus Egyház igazságát már megismerte, szigorúan köteles annak kebelébe lépni s az *ilyen*, mint protestáns, nem üdvözülhet“. A király erre így döntött: „A józan ész megköveteli tőlem, hogy a bizonyosabbat válasszam. Azt csak az *egyik* fél állítja, hogy mint protestáns is üdvözülhetek. abban azonban *mindkét* fél egyetért, hogy mint katolikus elérhetem üdvömet. És valóban 1593-ban letette a katolikus hitvallást.

A katolikus Egyház azonban, midőn magát egyedül üdvözítőnek hirdeti, távolról sem oly

kegyellen s szűkkeblű, mint azt ellenfelei feltűntetni szeretnék. Mert voltaképen mi mást tanít ezzel, mint azt, hogy mindenki a lehető legfontosabb, az egész örökkévalóságot érdeklő ügyben *a saját meggyőződését tartozik követni* és súlyosan vétkezik, ha az *ellen* cselekszik. Tehát súlyosan vétkezik az, a) aki *megismerte* a katolikus Egyházban Krisztus egyedül igaz Egyházát, tudomást szerzett az isteni parancsról, mely az abba való belépésre kötelez s annak megfelelni mégis *vonakodik*; b) aki *Krisztus* igaz Egyházát *meggyőződése ellenére* elhagyja; c) aki *kétkedvén* saját vallása igazságában, az igazság keresésében *lényeges hanyagságot* követ el. A súlyos vétek pedig — mindnyájan tudjuk és valljuk — kioltja a lelki életet, a megszentelő malasztot s kárhozatba dönt.

Aki azonban *saját hibáján kívül*, tehát *jóhiszeműleg* tévelyeg, *emiat* üdvét el nem veszti. Sőt, ha emellett Isten akaratát saját lelkiismerete szerint betölteni igyekszik s jámborul él, *ezáltal* Isten családjába, az Egyházba lelkileg bekapcsolódik s így az *Egyház által* üdvözi. Ilyképen van *Istennek* számtalan gyermeke minden vallásban és népben, kiket a szeretet keresztelt meg s tett lelkileg katolikus testvéreinkké. Azért mondja Péter apostol az akkor még pogány Kornelius századoshoz: „*Bizonnyal tapasztalom, hogy nem személyválogató az Isten, hanem minden nemzetben, aki őt féli és igazságot cselekszik az kedves előtté*“.

 (Ap. csel. 10. 34.)

35.) Szent Pál sem hiába mondja *Istenről*, hogy „*Üdvözítője minden embernek, főképen a hívőknek*“ (I. Tim. 4. 10.) És *szent János* evangélista elragadtatásában „nagy sereget“ lát a mennyország ölén, „*melyet senki sem számlálhatott meg minden nemzetből és nemzetségből, népekből és nyelvekből*“ (Jel. k. 7. 9.)

„*Ó, Isten bölcseségének és tudományának mélységes gazdagsága! mely megfoghatatlanok az ő ítéletei és megvizsgálhatatlanok az ő utai!*“ (Róm. 11. 33.)

Azt ugyan bizonyosan tudjuk, hogy *mi* üdvözít, de hogy *ki* üdvözül, ki tudná azt Istentől ki- kívül megmondani?! Ő látja csupán a lelkiismereteket és sokat pótolhat ott, ahol jóakaratot lát s a külső eszközök hiányoznak.

Chevenus püspök *Amerikában* három fiatal protestáns lelkészt térített meg s szentelt később katolikus papokká. Ezek azt vallották, hogy megtérésük kegyelme előtt soha sejtelmük sem volt arról, hogy vallásuk hamis s benne nagyon ártatlanul éltek. *Newmann* (1801—1890.), a későbbi bíborosérsek, azt írhatta, mint katolikus, az eretnekségben töltött éveiről: „Nem hiszem, hogy valaha vétkeztem volna az igazság ellen“. Találtunk *mi* is megtérőkre, kik mielőtt a katolikus Egyház igazságát felismerték, teljes jóhiszemben s angyali ártatlanságban éltek s megtérésük után hamarosan sokra vitték a keresztény tökéletességben.

Amíg tehát egyrészt a tévelyt, az eretnekséget, mint ilvet, a leghatározottabban kárhoztatjuk s nem szününk meg hangsúlyozni az azzal járó óriási lelki kárt s veszélyeket, de másrészt a tévelygőkre részvétes szeretettel tekintünk.

Egy *szent Terézia* s annyi más *szent* mennyit sírt s vezekelt, hogy megtérésüket *Istentől* kicsdje! Mi is igyekszünk őket az igazságnak mindenképen megnyerni, hogy velünk élvezzék *Krisztus* Egyházának mérhetetlen jótéteményeit.

Szívesen feltételezzük bennük a jóhiszemet, el nem ítélünk senkit; s senki örök üdve felett végképen kétségbe nem esünk, „*mert Istennél semmi sem lehetetlen*“.
(Luk. 1. 37.)

Következtetések.

Mindabból, amit eddig a katolikus Egyhárról elmondottunk, vonjunk le most már néhány következtetést s tanulságot. Első a mérhetetlen *hála* legyen *Isten* iránt, kinek jóvoltából jutott nekünk az a szerencse, hogy katolikusok lehetünk. Csak ismerni kellene másvallású felebarátaink nagy árvaságát, bizonytalanságát s lelki vergődéseit, hogy igazában méltányolni tudjuk azt az ajándékot, melyet a *Gondviselés* nekünk szinte már a bölcsőnkbe ejtett: az *igaz hitet*. Azért iratta *Stolz Albán*, a kitünő író, sírkövére: „Az a szerencsés ember, ki hívő katolikusnak mondhatja magát, imádkozza el ezért hálából a *Miatyánkot* s az *Üdvözlégyet* s gondoljon eközben az én szegény lelkemre is“.

Ebben bizakodott még a nagy *szent Terézia* is aggodalmi között a halálos ágyon: „Hiszen én elvégre, mint a katolikus Egyház gyermeke halok meg!“

Igen! ez lesz egykor a mi legnagyobb vigaszunk is a halál óráján!

Mikor *Melanchtonnak*, *Luther* leghívebb tanítványának s munkatársának édesanyja, ki fiát a protestantizmusba követte, halálos ágyán feküdt, így szólott gyermekéhez: „Kérlek, fiam, mondd meg nekem most őszintén, melyik vallás az igazi, a régi vagy az új? De esedezem, ne titkolódzál most, mikor *Isten* ítélőszéke elé kell lépnem“. Erre *Melanchton* egy ideig fejét lehajtva, hallgatásba merülve nézett maga elé. Küzdött benne a gyermek szeretete s a kevélység. Végre megszólalt: „*Anyám, az új vallás könnyebb, de a régi biztosabb*“.

Mit nem ér nekünk a *teljes* biztonság az örökkévalóság küszöbén!

A második következtetés pedig abban az elhatározásban öltön testet, hogy mi gyakorlati katolikusok akarunk lenni. Enélkül az Egyházhoz való tartozásunk mitsem használ, sőt csak növeli felelősségünket.

Hiszen mi hisszük s tudjuk azt, hogy Egyházunk minket az üdvösség révpártjára *tévmentesen* vezet; elénkszábot törvényei csak jók s üdvösek és bő kegyelemeszközei nagyon megkönnyítik a keresztyén élettel járó nehézségeket.

Legyünk tehát következetesek, férfiasak s határozottak: *tartsuk meg az egyházparancsokat!*

Az egyházparancsnok.

Az egyházparancsokról általában.

Az Egyház hatalma.

Azok után, amiket eddigelé az Egyházzól elmondottunk, nem annyira bizonyítanunk, mint inkább csak kidomborítanunk kell azt, hogy a katolikus Egyház a lelkeknek egyedül hivatott s jogosult törvényhozója és kormányzója. Az isteni *Üdvözítő* apostolainak s jogutódaiknak azt mondotta: „*Amint engem küldött az Atya, én is küldelek titeket*“. (Jn. 20. 21.) Vagyis: amily hatalommal engem Atyám felruházott az Egyház megalapítására és kormányzására, oly hatalommal ruházlak fel én is titeket. Talán még világosabbak az Úrnak következő igéi: „*Ha (valaki) az Anyaszentegyházra sem hallgat, legyen neked, mint a pogány és a vámos. Bizony mondom nektek, amiket megkötöztök a földön, meg lesznek kötve mennyben is; és amiket feloldoztok a földön, fel lesznek oldozva mennyben is*“. (Mt. 18. 17, 18.)

És ime az apostolok hatalmukat csakugyan gyakorlatba is vették. *Jeruzsálem*ben összegyűlve *szent Péter* elnöklete alatt elhatározták, hogy a zsidó szertartások a hívekre nézve többé nem kötelezők. *Pál* apostol parancsot ad arra nézve, miként kell az istentiszteletet megtartani.

(I. Kor. 11. 17.) Elrendeli, hogy a nők a templomban hallgassanak s csak fődött fővel imádkozzanak. Viszont a férfiaknak fődetlen fővel kell az egyházi imákban résztvenniök. (I. Kor. 14. 34; 11. 4.) A vérfertőztető korinthusit az apostol kiközösíti s megtérése után újból beveszi az Egyház közösségébe. (II. Kor. 11, 5—8.)

Éppoly bizonyos azonban az is, hogy *Krisztus* a törvényhozói s kormányzói hatalmat a hívek kizárásával egyedül az apostolokra s utódaikra hagyta. Valahányszor ugyanis az Úr a hatalom átruházásáról beszél, mindannyiszor *egyenesen* az apostolokhoz intézi szavát. A néppel ilyen esetekben semmi dolga, sőt annak kötelességévé teszi, hogy az apostolokra hallgasson: „*Aki titeket hallgat — úgymond apostolaihoz —, engem hallgat; és aki titeket megvet, engem vet meg; aki pedig engem megvet, azt veti meg, ki engem küldött*“ (Lk. 10. 16.)

És az apostolok is ennek teljes tudatában vannak. Mikor az áruló iskarioti *Judás* helyébe új apostolt választanak, nem hívnak népgyűlést össze, de még csak önmagukban sem bíznak, hanem az Urat kérik, hogy ő, ki mindenkinek szívét ismeri, mutassa meg, kit akar a két jelölt közül. És a megválasztott apostol — a hívek minden megkérdezése nélkül — „*elfoglalja a szolgálat és apostoli hivatal helyét*“ (V. ö. Ap. csel. 1. 24. 25.)

Lelki hatalmat az apostolok csupán olyanoknak engednek gyakorolni, akiket ők ezzel meg-

bíztak s kézfelvevés által erre felszenteltek. Világos bizonyosság erre *Barnabásnak s Pálnak* küldetése. (Ap. csel. 15, 21—25.)

Nyilvánosan s a hívek minden legkisebb ellentmondása nélkül vallják, hogy hatalmuk nem a néptől, hanem onnan felülről vagyon: „*Úgy tekintsen minket az ember — mond szent Pál —, mint Krisztus szolgáit és az Isten titkainak sáfárait*“. (I. Kor. 4. 1.)

A pápa és a püspöki kar.

Ez az apostoli hatalom és pedig egész teljességében a pápában, mint szent Péter törvényes utódában székel. Ő az egyedüli, ki misszióját az *egész Egyházra s az egész világra* kapta. Ugyanezért ő az, ki az *egész Egyházra* kötelező törvényeket hozhat. Az általános zsinatok határozatait is az ő helybenhagyása emeli törvényerőre. Ugyancsak a pápa az, aki az általános egyháztörvények (parancsok) alól felmentést adhat.

A püspöki kar — jöllehet a pápától függően — szintén *rendes s jogos törvényhozó* az Egyházban. A püspökök ugyanis az apostolok törvényes és közvetlen utódai s mint ilyenek azok hivatalát és hatalmát is örökölték, de mégis bizonyos *megszorításokkal*. Nevezetesen: a) az apostolok az isteni kinyilatkoztatásnak voltak eszközei, szócsövei s hit és erkölcs dolgában egyenként is tévmentességet élveztek; a püspökök ebben a kegyajándékban nem részesültek; b) az apostolok az *egész világra* kapták küldeté-

süket, a püspökök a pápa útján csupán *egyes területekre*, egyházmegyékre nyerik azt.

Már *szent Péter* így inti az általa felszentelt püspököket: „Legeltessétek az Istennek bízott nyáját“. (I. Pet. 5. 2.) *Szent Pál Titust* külön *Kréta* püspökének rendeli. (Tit. 1. 5.) A *Milétusban* egybegyűlt püspököktől hajóba szállta előtt így búcsúzik: „Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra, melyen titeket a *Szentlélek püspökökké tett az Isten* anyaszentegyházának kormányzására“. (Ap. csel. 20. 28.)

Ugyanezért a püspökök — és pedig egyedül ők — a *saját egyházmegyéjükben* a törvényhozók. A káptalanok, az egyházmegyei zsinat, melyet időnként összehívni tartoznak (356 kánon), csupán tanácsadói tisztet tölthetnek be oldala mellett. Az egész Egyházat kötelező törvényeket azonban a püspökök nem hozhatnak s ilyenek alól fel sem oldhatnak. Ha a püspök, plébános vagy más pap általános egyházi törvények alól, minők pl. az „öt parancs“, felmentést ad, ezt csupán a pápától kapott felhatalmazás alapján s kivételes esetekben teheti.

Az egyházparancsok kötelező ereje.

Az egyházparancsok, minthogy *Istent* helyettesítő, Istentől megbízott hatóság adja azokat, nem csupán jó tanácsok, lelki irányítások, hanem valóságos *törvények*. Olyannyira, hogy súlyosan vétkezünk, ha azok bármelyikét lényegesen megsértjük. Így halálos bünt követ el az, aki

alapos ok nélkül az ünnepi misét elmulasztja, a böjtöt megszegi stb.

Mindazonáltal az Egyház édesanyai szeretetéből méltán következtethetjük — s ebben minden erkölcstani író velünk egyetért —, hogyha egyes kivételes esetekben az egyházparancsok betartása *túlságos nehézségbe ütközik*, azok elvesztik reánk kötelező erejüket. Itt azonban csakis oly nehézségekről van szó, melyek nem magából a parancsból, hanem egyes külső, rendkívüli körülményekből erednek, aminő pl. némelyeknek betegsége, feltétlenül szükséges s *túlságos nagy elfoglaltsága* stb. Az olyan — úgynevezett — „belső nehézségek“ azonban, amelyek már a parancs természetével járnak (mint pl. az éhség a böjttel, a szegény a gyónással), a törvény, a parancs alól fel nem mentenek.

Óvakodjunk tehát attól, nehogy az Egyház gyengéd, anyai szeretete bennünket parancsainak kevésrebecsülésére csábítson. Még kevésbbé engedjük magunkat tévútra vezetni némelyek hiú okoskodása által, akik ez egyházparancsokon egyszerűen túlteszik magukat, mert azokat *csak* a pápa, püspökök — tehát emberek — s nem maga *Isten* adta.

Igaz ugyan, hogy emberek hozták az egyházparancsokat, de olyan emberek, akikre vonatkozik az isteni íge: „*Aki titeket hallgat, engem hallgat*“ (Lk. 10. 16.) Azt se feledjük, amit XVI. Lajos francia király mondott, mikor egyszer egyik egyházparancs átlépésére akarták rá-

venni azon címen, mert „az csak emberektől származik“. „Én még sohasem tapasztaltam — felelt a király —, hogy valaki, aki az egyház-parancsokat megszegte, *Isten* parancsait szentül megtartotta volna.“ A gyakorlatban elvégre teljesen egyre megy, vajjon a parancs *Atyánktól, Istentől, avagy Anyánktól, az Egyháztól* származik-e. Megszegésük egyformán kárhozatba dönt, megtartásukért egyaránt kijár a mennyei jutalom.

Az Anyaszentegyház I. és II. parancsa.

I. Az anyaszentegyháznak szokott ünnepnapjait megüljed.

II. Ünnepeken misét becsületesen hallgass.

Az ünnepek történetéből.

Ugyancsak vaskos kötetet lehetne az ünnepek keletkezéséről és történetéről összeírni. Elmondunk legalább annyit, amennyi minden művelt katolikust feltétlenül érdekel.

Az ünnepek eredete részint magára az emberi természetre, részint *Isten* kifejezett akaratára vihető vissza. Az ember ugyanis ösztönszerűen érzi, hogy nagyobbra született s többre hivatott, mint amit neki a szürke hétköznapi élet egyhangúsága adhat. Olykor-olykor ki akar bontakozni a megszokottból, kívánja lerázni a port lelke szárnyáról, óhajt szellemileg fölemelkedni,

szóval: *ünnepelni*. Minthogy pedig az ember lélekből és testből áll, ám az ünnepi hangulat feltétele s szinte nélkülözhetetlen velejárója a pihenés, jobb ruha, ízletesebb táplálkozás s a felüdülés egyéb eszközei.

Nincs nép a földön, mely ne ünnepelne. Alkalmul szolgáltak erre már ősidőktől fogva a természet egyes jelenségei, nevezetesen az évszakok változása, továbbá nagy események, melyeknek emlékét meg akarták menteni a feledés kegyetlen hatalmától.

Az Ószövetségben *Isten* maga rendelt ünnepeket az ő népének, főleg azért, hogy kiváló jó-téteményei szüntelen élénk emlékezetben maradjanak s a Messiás utáni vágyódás új meg új táplálékot nyerjen.

Nagyon világos, hogy a katolikus Egyháznak is megvannak a maga ünnepei.

Minthogy pedig az Egyház *Krisztus* titokzatos teste, élete pedig *Krisztus* életének folytatása, azért a katolikus ünnepek is — voltaképen valamennyi — *Krisztusra* s az ő megváltói munkájára vonatkoznak.¹

Ünnepeljük a született, feltámadott s Szentlelket elküldő *Krisztust*. Ünnepeljük benne az

¹ Alaptalan az a vád, hogy az Egyház ünnepei csupán pogány maradványok. Azt azonban el kell ismerni, hogy némely ünnepeket és szertartásokat az Egyház épen azért rendelt határozott napokra, hogy a pogány ünnepségeket, látványosságokat kiszorítsa, helyettesítse s így a híveket azoktól könnyebben elvonja.

isteni szőlőtőkét, amely Szűz Máriában és a szentekben oly bő gyümölcsöket termett.

A katolikus életet az ünnepek oly bájossá, kedvessé teszik, mint a nap, hold s csillagok az égboltozatot. A liturgiában egyesül a nap és éj szépsége.

Az Úr ugyanis, a lelki nap, nem homályosítja el fenségével, hanem csak kiemeli a holdnak: a szent Szűznek s a csillagoknak: a szenteknek ragyogását.

A katolikus ember az ünnepek s a liturgia által szüntelen éli *Krisztust* és szoros kapcsolatban marad a szentekkel, főleg az *Isten Anyjával*. Nála a vallás nem pusztá elmélet, hanem igazi gyakorlat; az ünnep a megváltás és megszentelés eseményeinek nemcsak emlegetése, hanem valóságos kegyelemben dús megújítása lelkében. Ebben van a katolikus liturgiának nagy jelentősége. Tágabb értelemben az Egyház szinte naponként ünnepel, amennyiben egyik-másik eseménynek vagy szentnek emléket üli. Ez azonban inkább csak a liturgiára, szentmisére s zsolozsmára vonatkozik. A kötelező misehallgatás s munkaszünet által megszentelendő ünnepek száma azonban meglehetősen csekély. Az Egyház ebben tekintettel van az élet szükségleteire s változó társadalmi viszonyokra s azokhoz időről-időre bölcsen alkalmazkodik.

A középkor vallásos buzgalma nagyon felszaporította már az ünnepeket, annál is inkább,

mert akkor még egyes megyéspüspököknek és tartományi zsinatoknak is megvolt a joguk, hogy parancsolt ünnepeket létesítsenek. A XV-ik században az ünnepek száma már mintegy 100-ra emelkedett. Nem csodálhatjuk tehát, hogy még a tudós s jámbor *Gerson* is az 1408-ban tartott *rheimsi* tartományi zsinaton fel-emelte szavát az ünnepek sokasága ellen. *Clemanges Miklós* pedig 1416 körül könyvet írt újabb s újabb ünnepek behozatala ellen.

Végre *VIII. Orbán* pápa szent eréllyel meg-kezdte a kényes s nehéz kérdés rendezését, midőn 1642-ben „*Universa*“ kezdetű bullájában a parancsolt ünnepek számát 34-re szállította le. *XI. Kelemen* pápa 1708-ban ezekhez még a *Szeplőtelen Fogantatás* ünnepét csatolta, úgy hogy ennek a két pápai rendeletnek értelmében az egyetemes Egyház 35 napon tartott parancsolt ünnepet. Ennek az ünneprendezésnek még ma is nyoma van az Egyházban, amennyiben ezeken a napokon csakúgy, mint a vasárnapokon, minden megyéspüspök s plébános a saját népéért köteles misézni.

Egyes országok kérésére a Szentszék idők folyamán még többet törölt a parancsolt ünnepek sorából. Legújabbán *X. Pius* pápa szabályozta az ünnepek számát. 1911 július 2-án kelt „*Supremi disciplinae ecclesiasticae*“ kezdetű apostoli iratában, melyet kiegészít a szertartások bizottságának 1911 július 24-iki határozata, az ünnepeket illetőleg a következőket rendeli:

Parancsolt ünnepek, melyeken súlyos bűn terhe alatt kötelesek a hívek szentmisét hallgatni s a szolgai munkától tartózkodni, csupán a következők: az év minden vasárnapja, *Karácsony* napja, *Újév* napja, *Vízkereszt*, *Áldozócsütörtök*, *Nagyboldogasszony* és *Szeplőtelen fogantatás*, *Péter és Pál* és *Mindszente*k ünnepe. Az új törvénykönyv (1918) újra szorosan kötelezővé tette s az előzőkhöz csatolta az *Ürnapot* is. *Szent József* ünnepe pedig csak ott maradt meg *parancsolt* ünnepnek, ahol azt eddig is, mint ilyet tartották. (Can. 1247. §. 3.)

X *Pius* pápának fennidézett rendelkezése sokhelyütt, főleg édes hazánkban meglehetősen élénk hullámokat vert. Miért is a Szentszék indítatva érezte magát, hogy ahhoz 1912 május 3-án a következő magyarázatot csatolja:

A Szentatyának, midőn a kötelező ünnepek számát leszállította, nem volt szándékában az ünnepek jegyzékéből törölt napok ünnepségét mindenképen megszüntetni, sőt óhajtja, hogy a templomokban ezentúl is ugyanoly módon s ha lehet, a nép ugyanoly részvételével ünnepeljék azokat. A Szentatya csupán a hívek lelkiismeretén akart könnyíteni, mikor megszüntette a misehallgatás s a szolgai munkáktól való megtartóztatás kötelességét e napokon. A lelkipásztorok tehát buzdítsák a híveket, hogy e napokon ezentúl is szentmisét hallgassanak.

Ezek alapján tehát a *magyar püspöki kar* úgy intézkedett, hogy a templomokban az istentisz-

telet rendje a nem parancsolt ünnepeken semmi változást sem szenvedjen s az iskolákban is szünet legyen. Nálunk az állami életben is megtartják a régi ünnepsorozatot.

Ezek szerint tehát édes hazánkban a parancsolt ünnepek a következők: *Húsvét* s *Pünkösöd* első napján kívül, melyek mindig vasárnapra esnek: *Karácsony* első napja, *Újév*, *Vízkereszt*, *Áldozócsütörtök*, *Úrnap*, *Szeplőtelen fogantatás*, *Nagyboldogasszony*, *Szent Péter* s *Pál* s *Mindszentek* ünnepe. Az úgynevezett ájtatossági ünnepek pedig, melyeken t. i. a szentmisehallgatás s munkaszünet nem kötelező: *Karácsony*, *Húsvét* s *Pünkösöd* másodnapja, *Gyertyaszentelő*, *Gyümölcsoltó* s *Kisasszony napja* s *Szent István* első királyunk ünnepe, amely utóbbi napon országos törvény értelmében dolgozni nem szabad.

Az új törvény értelmében tehát a templom védőszentjének ünnepe (búcsú-nap) és az ú. n. fogadalmi ünnepek is kötelező erejüket veszíték, sőt nem is szabad ilyeneket a Szentszék különös engedélye nélkül újra behozni.

Minthogy a szentmisehallgatás s munkaszünet törvényéről, mely vasárnapon s a parancsolt ünnepeken teljesen azonos, a harmadik parancsnál részletesen s kimerítően szólottunk, ennek újabb tárgyalásába nem bocsátkozunk. Értekezésünk azonban még egy, a gyakorlati életbe nagyon belevágó, észrevételre nyújt alkalmat.

A katolikus lelkület, melyet a szeretet éltet s amely a lényegét épen azért inkább a szellem-

ben, mint a betűben s külső formában keresi, mindig hajlékony s engedelmes az Egyház rendelkezésével szemben. Ez a katolikus jellemnek egyik legigazibb vonása s ismertető jele. Nyakasság és csökönység viszont eretnekeket csinál, no meg oly katolikusokat, akikben az Egyháznak sem öröme, sem dicsősége nincsen. Nem élteni az ilyeneket az Egyház isteni Lelke. Olyanok, mint a hulla; egy ideig merevek, aztán feloszlásnak indulnak. Az igazi katolikus nem botránkozik, sőt inkább örömmel nyugszik meg az Egyház intézkedésein, helyesli és védelmezi azokat. Jól tudja, hogy *Krisztus* helytartója azon a magas polcon, amelyre *Isten* őt állította, sokkal messzebbre lát s így jobban is meg tudja ítélni, mi helyes s üdvös az Úr földi országára.

Helyesli tehát, ha az Egyház egyes ünnepek kötelező erejét megszünteti, mert bizonyosra veszi, hogy jó s bölcs okok késztették arra. Viszont, ha új ünnepet hozna be, miként van remény arra, hogy *Jézus szent Szíve* ünnepét egykor még kötelezővé teszi, akkor, mint édes Anyjának, az Egyháznak hűséges fia, legnagyobb örömmel s készséges engedelmisséggel karolná azt fel.

Az Anyaszentegyház III. parancsa.

*„Bizonyos napokon a parancsolt
bőjtőket megtartsad és némely elede-
lektől magadat megtartóztassad...”*

Miért kell bőjtölnünk ?

A bőjtparancs csak oly régi, mint maga az emberiség. Ennek bizonyára az emberi természetben mélyen gyökerező okának kell lennie. Már az első ember a paradicsomban parancsot kap: *„a paradicsom minden fájáról egyél, de a jó és gonosz tudásának fájáról ne egyél”*. (Gen. 2. 16. 17.) Ami azonban a paradicsomi ártatlanság állapotában tisztán csak engedelmességi gyakorlat volt, a bukás után valóságos orvossággá vált. Az első bűn ugyanis felbontotta természetünkben Istentől megalkotott gyönyörű összhangot s az embert csaknem szenvedélyeinek prédául dobta oda. Beállott az a sajátságos helyzet, hogy a szabadakarat épsége mellett a bűn mégis bizonyos értelemben erkölcsi szükségesség lett. Maga *szent Pál* a bennünk uralkodó *bűn-törvényről* beszél. Csak egy segíthet az emberen. Örökösen vívnia kell a szent szabadságharcot önmaga s szenvedélyei ellen. Más szóval: szinte állandóan le kell magát győznie, meg kell tagadnia. Enélkül emberhez méltó életről szó alig lehet.

Ambár ennek az önfegyelmezésnek az egész

emberre, lélekre s testre egyaránt ki kell terjednie, de talán semmire sem oly fokban, mint az inyre, a táplálkozás ösztönére. Az evés-ivás ugyan az a legszükségesebb eszköz, mely szervezetünket fenntartja, építi, de egyben összes szenvedélyeinket, nevezetesen ezek leghevesebbjét, legveszedelmesebbjét a nemi ösztönt fűti. Innen van, hogy aki gyomrának parancsolni nem tud, az nem fog többi szenvedélyei fölött sem uralkodni. Igaz ugyan, hogy elméletben a mértékletesség is elég arra, hogy az embert rendben tartsa. Ámde a gyakorlat mást mutat. Tekintve ugyanis természetünk gyengéit a megengedettnek határszélein állandóan nem járhatunk anélkül, hogy itt-ott a tilosba át ne csapjunk.

Viszont az a szent erőszak, amellyel magunkat a mértékletlenség mesgyéjétől visszاسzorítjuk s magunkkal szemben mintegy offenzívába megyünk át, a legjobb biztosíték arra, hogy az erény álláspontját soha fel ne adjuk s az esetleges támadásokat sikerrel kivédjük.

Bőjt-re utal továbbá a *vezeklés szükségessége*. A bűn ugyanis elégtételt követel. És az isteni igazságosság s irgalom egyik leggyengédebb megnyilvánulása, hogy elégtétel gyanánt az orvoság bevételét írja elő.

Az ember a paradicsomban a tilos éték élvezése által bukott s azóta is a legtöbb bűnnek közvetve vagy közvetlenül a féktelen étvágy a forrása. A legjobb, legalkalmasabb penitencia

tehát épen a *bőjt*. Isten nem is késik azt az emberre szabni. Midőn az Úr *Noéval* szövetséget köt, a *szivárványban* megadja a reménység hidját a jobb jövő felé. De egyik feltételnek a *bőjtöt* kötötte ki: „*minden, ami mozog és él, legyen nektek eledelül . . . , kivéve azt, hogy a húst vérével ne egyétek*“ (Gen. 9. 3, 4.)

Később a zsidó népnek részletes és sok önmegtagadást követelő étkezési törvényeket írt elő (lásd: Levitikus 11. és 17.), sőt a szigorú értelemben vett *bőjtöt* sem szünt meg prófétái által hangsúlyozni, főleg ha nagyobb bűn kiengesztelése tette azt szükségessé vagy valamely nagy szerencsétlenség s csapás elhárításáért fordultak hozzá.

Így midőn a perzsa fogságba hurcolt zsidók megtudták, hogy ellenségeik Adár hó 13-án őket mind egy szálig ki akarják irtani, *bőjttel* s egyéb penitencia-gyakorlatokkal igyekeztek a Mindenható oltalmát magukra kiesdeni. (Eszter 4. 3.) Mikor pedig *Jónás* a bűn fertőjében fetrengő *Ninivének* Isten nevében kihirdeté: „*még negyven nap vagyon és Ninive elsüllyed, hívének a ninivei emberek az Istenben és bőjtöt hirdetvén, szörzsákokba öltözének nagytól kicsinyig*“ (Jónás 3, 4. 5.)

Az ember tehát szinte ösztönszerűleg érzi, hogy a *bőjt* irgalomra hangolja *Isten*!, kiengeszteli s lecsillapítja megérdemlett haragját.

Minthogy pedig a *bőjt* az, amely leginkább biztosítja az emberben a felsőbbiséget a szellemnek az anyag, a léleknek a test felett, nagyon világos, hogy már csak ezáltal is *minden erénynek, nagy tetteknek s érdemeknek termékeny*

édesanyja. Nevezetesen a *tisztaságnak* a bőjt a tápláléka. A *magasabb imaélet* pedig bőjt nélkül szinte elképzelhetetlen. Ugyanezért a Szentatyák s egyházi írók a bőjt magasztalásában szinte kifogyhatatlanok. Valóságos himnuszokat zengnek a bőjt dicsőítésére. Elég legyen csak *szent Vazult* idéznünk:

„Tudjuk, hogy *Mózes* bőjttel készült a (*Sinai*) hegyre felszállni s nem is merte volna másként a füstölgő hegy-ormot megközelíteni s a ködhomályba behatolni. ha csak lelkét bőjt által meg nem erősíti. Bőjt által nyerte a parancsokat, melyeket *Isten* újja táblára írt. Bőjt eszközé ki a hozott törvényeket a hegy magasán; míg ottlenn a falánkság volt az, mely a népet bálványimádásra vitte s beszennyezte. Leült — úgymond az *Írás* — a nép enni-inni és felkelt játszani. Negyven napi fáradságot s kitartást — mialatt *Isten* szolgája állandóan bőjtölt és imádkozott — a népnek egyetlen ittassága tönkretett. Mert az *Isten* újjával írott táblákat, melyeket a bőjt megszerzett, szétzúzta a részegség: a legszentebb próféta ugyanis méltatlannak ítélte, hogy *Istentől* törvényt kapjon az a nép, melyet a bor megrészegített. Tehát egyetlen pillanat alatt a nép, melyet az istentiszteletre annyi csoda oktatott ki, csúfosan az egyiptomi bálványimádásba süllyedt. E kettőt egybevetve nyilvánvaló, hogy míg a bőjt *Istenhez* vezet, az élvezet elrabolja az üdvösséget. Mi gyalázta meg *Éksaut* s tette testvére szolgájává? Nemde egyetlen tál étel, melyért elsőszülötti jogát eladta? *Samuelt* pedig nemde bőjttel támogatott imádság ajándékozta édesanyjának? Mi tette a leghatalmasabb *Sámsont* legyőzhetetlenné? Nemde a bőjt, mellyel őt szülője méhében foganta. Bőjt foganta, bőjt táplálta, bőjt tette férfivá... Bőjt szülte a prófétákat, megszilárdítja, erősíti a hatalmasokat. A bőjt a törvényhozóknak bölcsessége, a léleknek legjobb őre, a testnek biztos kísérője, az erős férfiaknak pajzsa s fegyvere, a bajnokoknak s harcosoknak gyakorlótere.

Ezenkívül a bűjt elűzi a kísértéseket, táplálja a jámborságot, a józanságnak társalakója, a mértékletességnek megalkotója. A háborúban bátorságot ad, a békében nyugalomra oktat. A nazareust¹ megszenteli, a papot tökéletessé teszi.

Bűjt nélkül ugyanis nemcsak a mi titokzatos imádkandó áldozatunkat érinteni nem szabad, de tilos volt még az ószövetség jelképi áldozatait is megközelíteni. Bűjt eszközölte ki *Illésnek* a nagy látomást. Miután ugyanis negyvennapos bűjttel lelkét megtisztította, válott érdemessé, hogy barlangjában — amennyire embernek lehet — *Istent* megpillantsa.

Mózes a törvényt újból átvévén, a bűjthöz megint csak visszatért. *Ninive* lakói, ha csak velők együtt barmaik is nem bűjtolnek, a végromlást el nem kerülik. És a pusztában kik hullottak el? Nemde, akik hús után epedtek...”

Sz. Vazul: Homilia de jejunio ante medium.)

Szent Egyházunk pedig — mondhatnók. — mindezt a bűjti prefációban ezekben a szép szavaiban összegezi: „Valóban méltó s igazságos, méltányos s üdvös... neked mennyei Szentatyánk hálákat adnunk, aki a testi bűjt által elfojtod a vétkeket, felemeled a szellemet, erényt s jutalmat osztogatsz. A mi Urunk *Jézus Krisztus* által...”

Reánk, keresztényekre mindezekhez a bűjtre még egy hathatós és fenséges indítóokot csatol az Úr Jézus példája.

Miután ugyanis az *Üdvözítő* a keresztséget *János* kezéből felvette, átkelt a *Jordánon* s *Jericho* viruló síkján keresztül *Júda* pusztaságába vette útját. Kietlen, fagyasztóan elhagyott, magányos

¹ Az ószövetségnek kb. szerzetesei voltak ezek.

vidék ez. Kopasz, sárgásbarna sziklás hegyek emelkednek ki a mély völgyekből s éles, hegyes hasadékaikkal meredeznek az ég felé. Azt mondják, hogy ami a haldokló hörgése a fülnek, az a szemekre itt a nyomorúságos, kiéhezett állat- s növényvilág.

Ezen a kietlen tájon magaslik a többi fölé a hegy, melyet a mai napig *Quarantániának* vagy másként „ördöghegynék“ neveznek. Nehéz, meredek út vezet fel reá, melyre ne lépjen az, ki szédülni szokott. Egyes helyeken csupán a sziklafalat tapogatva s a vállal súrolva juthatni előre. Ebben a mészhegyben mesterséges s természetes barlangok bőven akadnak. Az elérhető legmagasabb az, amelyet az Úr a hagyomány szerint magának elfoglalt. Az arabok a jelen időkig „*Seidna Issá*“-nak, az „*Úr Jézusénak*“, nevezik. A kegyelet kápolnává alakította, amelyből az állandóan táplált mécses elvilágít a messze-messze pusztaságba. Mintha az egykor itt tartózkodó isteni Szív lángja volna, hívogatva maga után bőjtre, imára, küzdelemre, penitenciára . . .

Mert az Úr ide — s pedig a legzordabb évszakban — azért jött, hogy negyven napot a legszigorúbb bőjtben töltsön, állandóan imádkozék s visszaverje az őt különböző oldalról megtámadó heves és erőszakos ördögi kísértéseket.

Minden időkre szóló példát akart ezáltal adni, hogy az apostoli életre, melynek küszöbén ő is állott, hosszas ima, *bőjt* s penitencia által kell

előkészülni. Az apostoli élet feltételezi a mind-ezekben való járatosságot.

Lelkeket jött ugyanis Urunk a pokol bilincseiből kiszabadítani. Ámde az „erős“ csak az erőszaknak enged, annak az erőszaknak, melyet *bőjt* s penitencia által önmagunkon veszünk.

Isten országát akarta *Krisztus* itt a földön megalapítani. Kell, hogy állandóságot, erőt, küzdőképességet adjon neki. Erről gondoskodik negyvennapos imája, *bőjtje* s megkísértetése által. Mert ennek kegyelemmel teljes folytatása az *Egyház* negyvennapos s többi *bőjtje*, melyekben évről-évre újra talpra áll, megedződik s fokozottan harcképes lesz, mint a hadsereg a manőverekben. A nagy**bőjt** a sátán hatalma ellen a mennyországért küzdő lelki hadseregnek, az Egyháznak, évi hadgyakorlata.

Az egyházi *bőjt*parancs történetéből.

Az előzőkben felsorolt fontos okok, melyek a *bőjtöt* csaknem nélkülözhetetlenné teszik, nevezetesen az Úr *Jézus* példája, már kezdettől fogva a híveket arra ösztönözték, hogy magukra önként *bőjtöket* szabjanak. Erre utalta őket a *Megváltó* határozott kívánsága is. Midőn ugyanis *Keresztelő János* tanítványai felvetették Urunk előtt a kérdést: „*Miért bőjtölünk gyakorta mi és a farizeusok, a te tanítványaid pedig nem bőjtölnek?*“ *Jézus* ezt a feletet adta: „*Vajjon kesereghet-e a vőlegény násznépe, míg velük van a*

*vőlegény? Eljőnek pedig a napok, mikor elvéte-
tik tőlük a vőlegény; akkor majd fognak bőjt-
tölni“.* (Mt. 9. 14, 15.)

Az apostolok kétségkívül meg is feleltek az Úr akaratának s az Egyházban bizonyos bőjtöket rendeltek el. A bőjt tehát ősrégi, apostoli intézmény. Lényegében mindenkor megvolt, jól lehet terjedelme és szigora különböző helyeken s időkben nagy változatosságot tüntet fel.

Annyi beigazolt dolog, hogy már az apostoli időkben a hívek szerdán és pénteken szigorú bőjtöt tartottak. Bőjtöltek továbbá nagypénteken s nagyszombaton is. *Tertullian* (160—220) beszél évenként kétszer tartott heti bőjtről. A negyvennapos bőjt azonban, úgy látszik, csak a IV. századtól kezd az *Egyházban* általánossá válni. Némely helyen, főleg a szerzetesek s papok, a bőjtöt még a negyven napnál is jóval hosszabb időre terjesztették ki. Ennek történelmi emléke máig fennáll a „hetvened, hatvanad s ötvened vasárnapok“ elnevezésében.

Azt a gyakorlatot, melynél fogva a nagybőjt hamvazószerdán veszi kezdetét *II. Orbán* pápa 1091-ben a *beneventi* zsinaton iktatta az *Egyház* törvényei közé.

A kettős bőjtparancs.

Bőjt alatt ősi hagyomány szerint két dolgot értünk. Az egyik a némely, főleg *húsételektől* való tartózkodás, a másik pedig a szoros értelemben vett bőjt, vagyis a táplálkozásnak a leg-

szükségesebbre való korlátozása, a természetnek bizonyos fokú kiéheztetése.

Voltak sokan, kik azt hitték s tanították, hogy a hústól való tartózkodás a szigorú böjt lényegéhez tartozik s így e kettős gyakorlat egymástól elválaszthatatlan. Az e kérdés felett támadt vitát XIV. Benedek pápa „*Non ambigimus*“ kezdetű apostoli irata döntötte el (1741 május 30.), melyben kijelenti, hogy azoknak, kik a húsevés tilalma alól felmentést nyertek, ezzel még nincs megengedve, hogy napjában többször jóllakjanak. Világosan utal ezzel a pápa az Egyház kettős böjtparancsára, amelyek közül az egyik az ételek *minőségét*, a másik pedig a *menyiségét* szabályozza. Sajnos ez utóbbi, szintén fontos s üdvös törvény sokakra nézve ma már mintha nem is léteznék. Az évről-évre hirdetett, a templomok ajtaján kifüggesztett böjt-rendeletnek idevágó cikkei, pontjai a hívek nagy tömegére szinte írott malaszt maradnak.

Nem tagadható ugyan, hogy főleg napjainkban nem kicsiny azok száma, kik magukat a szigorú böjt alól tényleg felmentve érezhetik, de viszont az egyházi fegyelem súlyos sérelme volna s a lelkekre nem kis veszélyt jelentene, ha azok is, kik a szigorú böjtöt megtarthatnák, arról tudomást sem vennének vagy magukat azon könnyelműen túltennék.

Az alábbiakban tehát részletesen megismertetjük s pedig külön-külön mind a két böjt törvényt. Tesszük ezt abban a reményben, hogy a

felvilágosítás el fog oszlatni nem egy hamis s elfogult ítéletet s öntudatos s lelkiismeretes törvénytartásra fog serkenteni.

A/ «Némely eledelek» tilálma.

Ezzel a paranccsal kezdjük, mint amely közismertebb s sokkal többekre terjed ki, mint a szigorú böjt. Hogy mit ért az Egyház a „*némely eledelek*“ alatt, melyektől „*bizonyos napokon*“ meg kell magunkat tartóztatnunk, világosan s szabatosan megmondja az új törvénykönyv 1250-ik kánonja:

„*A megtartóztatás törvénye tiltja a hús és a húsleves használatát; nem tiltja a tojást, a tejneműeket és bárminemű állati zsír használatát.*“

Általános ősi gyakorlat szerint tehát az Egyház határozott napokon a *húst* tiltja. Miért épen a húst? Mert a hús az emberek nagy többségére nézve a legizletesebb s egyike a legtáplálóbb ételeknek. Az arról való lemondás tehát legjobban megfelel a böjt céljának, ami az önmegtagadás s az érzékiség fékezése. Aki a húst nem szereti, az a megtartóztatással, ha nem is önmegtagadást, de legalább is *engedelmességet* gyakorol s a törvény célját legalább részben megvalósítja. Ellenben megengedi *Egyházunk* böjti napon a *halat*.

Hogy azonban a hús és hal fogalma alatt böjti szempontból mit kell értenünk, arra nézve hiába keresnénk természetrajzi vagy egyéb tudományos könyvekben eligazodást. E pontban csupán

az *Egyház* kifejezett akarata s az általa nyíltan vagy hallgatagon elismert szokás lehet az irányadó.

Mit értünk „hús” alatt?

Hús alatt az *Egyház* jelen böjtfegyelme szerint általában a szárazföldön élő, melegvérű, emlős állatok s madarak testét értjük. Ide kell számítanunk a test minden alkatrészét, tehát a vért, csontot s agyvelőt s *szalonnát* is, hacsak ez utóbbiakra nézve az *Egyház* egyes vidékeken felmentést nem adott, vagy az általános törvényellenes szokást hallgatagon el nem ismeri. Külön megtiltja az egyházjog a *húslevest*. Nem szabad tehát azt böjti napon sem önállóan, sem más ételekbe elegyítve élveznünk. Ellenben a régi szigorúbb gyakorlattól eltérőleg az egyháztörvény nem tekinti többé már húsnak az állati termékeket, minő a tojás, tej, vaj, túró, sajt s bármely állati zsiradék. Ez utóbbit nemcsak más ételek készítésére, hanem miként a tejtermékeket, külön tápláléknak is szabad használni, pl. kenyérre kenni.¹

Ugyancsak meg van engedve az állati zsiradékból s tejből készülő *margarin* is, mellyel a vaját szokták helyettesíteni. Semmi akadálya sincs a *Maggi*-féle levesízesítő használatának, mint amely tisztán növényalkatrészekből készül.

¹ „Condimentis ex adipe animalium... etiam per modum cibi uti licet.” Noldin II. 690. oldal. 1923. (V. 8. 1250 kán.)

Mit értünk „hal” alatt.

A hálnak, mint kevésbbé ízletes s tápláló ételnek élvezetét bőjti napokon már régtől fogva megengedi az *Anyaszentegyház*. Hálnak számítjuk elsősorban a vízben élő hidegvérűeket, nevezetesen a szoros értelemben vett halakat, aztán békákat, teknősbékákat, csigákat, kagylókat, osztrigákat, rákokat. Sőt oly helyeken, ahol eddig jóhiszemű általános szokás volt, élvezhető oly emlős állatok s madarak húsa is, melyek a *közfelfogás szerint* szinte állandóan vízben élnek s hallal táplálkoznak. Mindez az *Egyház* hallgatat bekegyezésével történik, amelyre még az esetben is nyugodtan támaszkodhatunk, ha a tudomány az illető állatok természetére, életmódjára vonatkozólag más megállapodásra jut is. Ily emlősök pl. a vidrák, hódak, fókák, rozmárok. Bőjti ételnek számít némely (feketelábú) vízimadár, amelyek közé *valószínűleg* a szárcsa is tartozik.

A törvényszegés súlya.

Miként általában az egyháztörvények, úgy a bőjt-parancs is halálos bűn alatt kötelező. Súlyosan vétkezik tehát az, aki tiltott napon *igazolatlanul* számottevő húsmennyiséget eszik. Jelentékeny mennyiségnek e szempontból az erkölcs-tani írók mintegy 60 grammot tartanak. Bocsánatosan vét tehát az, aki ennél kevesebb húst vagy olyan ételt élvez, mely, mint a húsleves,

aránylag igen csekély húanyagot tartalmaz s kevésbé fontos mentők is elég, hogy az teljesen büntetlennek legyen mondható.

A böjtszegés pedig annyiszor ismétlődik, tehát annyiszor *külön* bűn, ahányszor valaki húst eszik. Aki tehát pénteken reggel, délben és este ennék húst, nem egyszerűen böjtszegésről, hanem *három* böjtszegésről volna köteles magát vádolni.

A bűn azonban — nagyon világos — itt is csak akkor kezdődik, midőn a *tílalomnak tudatára* ébredünk s ennek ellenére az evéssel még sem hagyunk fel. Mert nem a húsevés szennyezi be a lelket, hanem a tudatos *engedetlenség*, melyet azzal elkövetünk. Aki tehát csupán tévedésből ennék húst s mihelyt észreveszi, az evést nyomban félbeszakítaná, teljesen hiábavaló dolgot cselekednék, ha azt mégis meggyónná. Viszont okatlanul s bűnös módon járna el az, aki *tudatosan* folytatná a húsevést csakis azon a címen, mert már amúgy is evett s „megszegte a böjtöt“.

Az egyszer bűnös vagy büntelen módon elmulasztott, megszegett böjtöt sohasem vagyunk kötelesek más napon pótolni; de nem is vagyunk jogosultak a böjtöt önkényesen más napra áttenni.

Kiket kötelez?

Bizonyos napokon hústól való tartózkodásra Egyházunk minden hívét kötelezi, aki a *hetedik életévét* már betöltötte és pedig az *egész élete végéig*, míg csak a parancs betöltésére képes.

Ámbár a hét éven aluli gyermekekre, akiknek átlaga t. i. a józan ész használatát még el

nem érte, e törvény egyáltalában nem vonatkozik, mindazonáltal *a jó nevelés érdeke* is azt kívánja, hogy az egyházi parancsok hű betartása már akkor a gyermek szokása, szinte második természete legyen, midőn még arra kötelezve nincsen.

Kik vannak kivéve?

Az Egyház, mint jóságos anya, ahogy ezt már fent említettük, senkire sem szándékszik túlnehéz terhet rakni. Miért is nem veti e szóban forgó törvénye alá, kik annak teljesítésére erkölcsileg képtelenek. Ezenfelül, ha megfelelő okok forognak fenn, felmentéssel gondoskodik a lelkiismeretek biztonságáról és épségéről.

Itt azokat az eseteket soroljuk fel, amelyben az Egyház *általános törvénye szerint minden felmentés nélkül* a hústól való tartózkodás nem kötelező. Ki vannak tehát véve a húsevés tilalma alól:

a) A kolduló szegények, kik azt ehetik, amit alamizsnaként kapnak.¹

Nélkülözés címén menthető a szegény napszámos is, ki száraz kenyerét kis szalonnával fzesíti.

b) Betegek, üdülők, gyomorbetegségek, kiknek a bőjtői étel jelentékenyen ártana. Az ilyenek nyugodtan követhetik a *lelkiismeretes* orvos véleményét, aki őket ugyan fel nem mentheti --

¹ Az ilyeneknek adhatunk is húst, ha egyebünk nincs, vagy különben megromlanék.

mert erre semmi hatalma nincs —, de megállapíthatja, hogy húsételre szorulnak.

Az áldott állapotban levő vagy kisedükét tejükkel tápláló anyák is olykor mentve érezhetik magukat e törvény alól. Az előbbieket, ha nagyon gyengéknek érzik magukat; az utóbbiak, ha beteges gyermeküket különben kellőképpen táplálni nem tudnák.

c) Munkások, kiknek foglalkozása *túlságosan* kimerítő avagy oly természetű, hogy étvágyukat *teljesen* elrontja s így őket a böjti étel megemésztésére alkalmatlanokká teszi.

Ide sorolhatjuk a vas- és üvegöntőket, gyári gépek, mozdonyok fűtőit.

d) Végül mentve vannak mindazok is, kik máshoz, mint húsételhez alig, vagy éppen nem juthatnak. Ilyenek:

1. A feleség, gyermekek s szolgák, kiknek a ház feje *böjti ételt nem ad*, nem enged. A szolgák azonban ilyen helyen csak addig maradhatnak, míg más *megfelelő* helyhez nem jutnak.

2. Az utasok, kik a vendéglőkben böjti ételt hiába kérnek s *másként magukról gondoskodni nem tudnak*.

3. A vendégek, kik a meghívást *nagy* kellemetlenség nélkül ki nem kerülhetik, vagy váratlanul csakis húseledt kapnak az asztalra, melyet *sértés nélkül* vissza nem utasíthatnak. Szóval, magábanvéve az, hogy *vendégek vagyunk* s még kevésbbé, hogy vendéget fogadunk, nem mentesít a böjt-parancs alól, hacsak egyéb *fontos* ok is hozzá nem járul.

4. Ha csupán véletlenségből készült számunkra húsos ebéd vagy vacsora, az eljárás a következő: Az oly fogást, melyben a hús inkább csak ízléttető, mint pl. a húislevesben, ilyen körülmények között bűn nélkül elfogyaszthatjuk. Ha a húst a többi fogás mellett könnyen mellőzhetjük, meg kell azt tennünk. Amennyiben az ebéd vagy

vacsora tisztán húsételből áll, csak nagyobb kellemetlenség vagy kár igazolná, hogy azt megegyük.

5. A húsevést tiltott napon magábanvéve még nem teszi megengedetté, hogy a kapható böjti étel *silányabb és drágább*, mint a húsos, sem pedig az, hogy a fennmaradt hús különben megromlanék, hacsak az illető szűkös anyagi viszonyainál fogva az ily károkat *nagy nehézség* nélkül el nem viselheti. Az ilyen eseteknek kellő előrelátással s beosztással kell elejét venni.

Amennyiben pedig kétségben vagyunk, hogy az elősorolt körülmények nálunk is fennforognak-e, avagy más akadályok gördülnek a böjtölés elé, forduljunk bizalommal az egyházi hatósághoz (plébániához), melynek módjában van felmentés (dispenzáció) által rajtunk segíteni. Erről alább még beszélni fogunk. A felmentés kérése a keresztény alázatosság szép ténye, megnyugtatta a lelkiismeretet és elhárítja mások megbotránkozását.

Néhány indítók.

1. Hogy a tiltott napokon magunkat még áldozatok árán is a húsételtől megtartóztassuk, indítson először is a *szeretet Jézus Krisztus*, a mi isteni Üdvözítőnk iránt. *Egyházunk* épen azért rendelte pénteki napra a böjtöt, mert Urunk ezen a napon adta oda sok kínok között testét s vérért miérettünk. Hogyan?! és mi ne tudnók — hálából, kegyeletből — azt a néhány falat húst odaadni érte?

2. Ehhez járul az *engedelmesség* anyánk, az *Egyház* iránt. Az engedelmesség nagyobb magá-

nál a megtartóztatás érdeménél is, mert „*jobb az engedelmesség, mint az áldozatok*“. (I. Kir. 15. 22.) Ez tehát a *födolog a bőjtben is*. Minden alapot nélkülöz tehát a protestánsoknak s rossz katolikusoknak az a közismert ellenvetése, hogy *Krisztus* szavai szerint „*nem az fertőzteti meg az embert, mi bemegy a szájába, hanem az fertőzteti meg az embert, mi a szájából jő*“. (Mt. 15. 11.) Az efajta bölcsek olvassák csak tovább is szent Máténak ugyanazt a fejezetét s néhány verssel alább (18.) viszont azt találják: „*amik... a szívből származnak... azok fertőztetik meg az embert*“. Az engedetlenség, az egyházi parancs megvetése pedig kétségkívül a *szívből jön*. Ez az, nem pedig az étel, ami az embert megfertőzteti, bűnössé teszi s kárhozatba döntheti. „*Nem az alma tette Ádámot tisztátalanná — mondja idevágón szent Ágoston —, hanem Ádám az almát.*“

A vallásos engedelmességnek hősi példáira akadunk már az Ószövetségben az Egyházat akkor törvényesen képviselő zsinagóga iránt. Az agg Eleazárt még szája felfeszítésével is kényszeríteni akarták a tilos húsétel élvezetére. „*Ő pedig a dicsőséges halált inkább választván, mint a gyűlöletes életet, önként méné a kínra.*“ „*És midőn már halálig veretett, felfohászzkodék, mondván: Uram, kinek szent tudománya vagyok, te jól tudod, hogy midőn a haláltól megszabadulhatnék (t. i. ha a húst megette volna), testemben kínos fájdalmat szenvedek; de lelkem szerint a te félelmedért örömet szenvedem ezeket. És csakugyan ilymódon mulék ki az életből, nemcsak az ifjaknak, hanem az egész nemzetnek az ő halála emlékeztét az erény és erősség példája gyanánt hagyván.*“ (Makkab. II. 6. 18—31.)

Hősi példáját találjuk az engedelmességnek keresztény őseinkben is. Ők, mikor böjtöltek, nemcsak a hústól tartózkodtak, hanem minden állati terméktől: tejtől, vajtól, tojástól stb. is. Beérték kenyérrel és vízzel, amelyhez legfeljebb csekélyke só s aszaltgyümölcs járult. Még akkor sem törték meg a negyvennapos böjtöt, mikor *Jusztinián* császár éhinség idején osztatott ki húst közöttük.

Minő szegény volna reánk tehát darab húsert odadobni lelkünk ártatlanságát, a megszentelő malasztot, Isten barátságát s az örök boldogságot!

Félre az emberi tekintettel!

Mert ez az, ami legtöbb embert — a könnyelműségen kívül — böjtszegésre indít.

Kövessük a jellemes, buzgó katolikus *Larochefoucauld Bisaccia* herceg példáját, aki *Franciaország* követe volt az angol udvarnál. Mikor több ízben pénteken kapott meghívást az udvari ebédre, minden esetben kitért e kitérítés elől. Mikor pedig *Viktória* királyné emiatt kérdőre vonta, őszintén kijelentette, hogy nagy zavarban volna, ha mint hídhű katolikusként, pénteken a hústelt vissza kellene utasítania. A királynő erre újra péntekre hívta meg, de egyben biztosította, hogy nem fog kelleni lelkiismerete ellen cselekednie. És saját jobbára, tehát díszhelyre ültette a meggyőződését rendületlenül valló herceget s csupán böjtös ételt szolgáltatott fel neki.

Gróf Koháry Istvánt, *Fülek* várának hősi védőjét. királyhűsége miatt a pogány törökkel szövetséges protestáns *Thököly* elfogatta s 23 napon kenyéren s vízen böjtöltette. Három nyomorúságos év után végre kiszabadult börtönéből. Mikor később a böjtparancs pontos be-

töltése miatt ezt a nagy katolikust ócsárolták, csak annyit felelt: „Ha kész voltam három esztendeig éhezni uralkodómért, nem illik-e, hogy még inkább készen legyek erre Uram és *Istenem* kedvéért?

Az ilyen elvhűség csak tiszteletet, bizalmat s nagyrabecsülést ébreszt minden hozzáértő ember lelkében, ha azt a gyakorlatban talán nem is utánozza.

Midőn *Montesquion*, előkelő úrhölgy, *Napoleon* császár asztalánál pénteki napon irulva-pirulva zsemléjére vaját kenetetett s beérte azzal, minthogy csupa húsos ételt szolgáltak fel, mindenki azt hitte, hogy ezzel a bűjtöszegés elleni néma tiltakozással elveszti a világ urának kegyeit. De tévedtek. *Napoleon* ezt a hitvallást annyira megbecsülte, hogy a bátor s buzgó asszonyt tulajdon gyermekének nevelőnőjévé tette.

Szépen megtisztelte *Roosewelt*, az *Egyesült Államok* protestáns elnöke *Apponyi Albert* gróf vallásos meggyőződését, midőn tiszteletére — péntek lévén — bűjti ebédet adott, „mert — mint mondá — nekem most kedves vendégem van, kinek vallásos lelkületével ellenkezik, hogy pénteken húst egyék, míg a többi vendég vallása ellen nem vét, ha pénteken húst nem eszik“.

Nem fog-e megártani?

Hogy a hústól való tartózkodás nem ártalmas az egészségre, a tudomány s tapasztalás egyaránt igazolják. Sőt vannak tekintélyes orvosok, kik sok betegség okozójának, minők pl. némely vesebajok, köszvény stb., egyenesen a túlgyakori s bő húsevést tartják s maguk részéről heti két bűjti napot ajánlanának. A *szent Brúnó* által 1086-ban alapított *karthauziak* s más szerzetesrendek egész életükre lemondanak a hús élvezetéről s íme igen sok éri meg közülök jó egészségben a 70—80, sőt 100 esztendőt is.

A világháború alatt maga az állam volt kénytelen „hústalan napokat” előírni; és senkiről sem tudjuk, hogy *emíatt* megbetegedett volna, sőt igen sokan, kik vallásos indító okból a világ kincséért sem bőjtöltek volna, azt tapasztalták, hogy bőjtölni nemcsak lehetséges, hanem még hozzá az embernek egészségére is válik.

*

Azoknak a napoknak jegyzékét, melyen húst enni tilos, könnyebb áttekintés kedvéért a kettős bőjtparancs tárgyalásának legvégére hagytuk. (Lásd a 80. oldalon.)

B) A szigorú bőjt.

Már ősi időkől fogva s pedig a némely ételektől való tartózkodással kapcsolatban ismerték s gyakorolták a *szigorú bőjtöt*. Isteni eredetűnek azonban az *Egyház* mai negyvennapos és egyéb szigorú bőjtje legfeljebb annyiban mondható, amennyiben az *Úr Jézus* arra nyomatékos példát adott. Az apostolok — kétségkívül — már rendeltek ily bőjtöket. A mai alakjáig azonban csak a gyakorlat fejlesztette, amelyet aztán az *Egyház* törvénnyel szentesített.

Az első időkben a *szigorú bőjt* ugyancsak megfelelt nevének. Csupán kenyeret, sőt s száraz növényételeket volt szabad enni s azt is csak naplementekor. *Aquinói szent Tamás* idejében már délután három óra tájt volt nagybőjtben az egyszeri étkezés. A XIV. századtól fogva, mint

rendesen, déli 12 órakor végzik a főétkezést, este **pedig** csekély „*kollációt vettek*“. Kolláció voltaképen azt a lelki beszélgetést s oktatást jelentí, melyre a szerzetesek esténként összegyűltek s amely alkalommal szabad volt valamit inniök s — hogy ez meg ne ártson — hozzá néhány falatot enniök. Ezt a szokást aztán átvették a világiak is a „*kolláció*“ elnevezéssel egyetemben. Még később gyakorlatba jött némi reggeli is. Ezt a szokást emelte törvényerőre *Egyházunk* az 1251. kánon 1. §-ában: „*A böjt törvénye azt írja elő, hogy napjában csak egy étkezés legyen; nem tiltja azonban, hogy reggel és este ételt vegyünk magunkhoz; az étel mennyiségét és minőségét illetőleg az egyes helyek szokását kell követni*“. Vegyük most már részletesen.

Egy étkezés.

Az *egy* étkezés alatt Egyházunk az *egyszeri* teljes jóllakást érti, melyet kivétel nélkül az év minden napján megenged. Ez alkalommal az étel mennyiségét illetőleg csupán a keresztény mértékletesség a kötelező. Ha ennek határát túllépjük, az erény ellen vétünk ugyan, de böjtot nem szegünk.

A főétkezést nem szabad fontos ok nélkül túlságosan — mondjuk 2—3 óránál hosszabbra — nyújtani s egyfolytában kell elvégezni. Félórás megszakítás azonban mitsem számít. Amit *ennyi* idővel előbb vagy utóbb eszünk, bármily okból

történjék is az, még a főétkezéshez számít. Kellő ok nélkül ennél nagyobb hézagot engedni meg magunknak, bocsánatos hiba volna, sőt halálosan vétkeznék az, ki megszakított nagybőjti ebédjét *fontos ok* nélkül egy óránál hosszabb idő után folytatná. Ily fontos ok volna azonban az ebéd megszakítására, ha pl. a papot vagy orvost akár néhány órára is súlyos beteghez hívják.

A reggeli.

Általános szokás szerint, melyet újabban az Egyház is hivatalosan elismert, szigorú bőjti napon is szabad reggel *valamit* magunkhoz vennünk. Ez a reggeli rendszeren csak könnyebb ételből álljon, minő pl. a tej, kávé, tea, csokoládé kevés kenyérrel, úgy hogy a táplálóanyag az egészben ne nyomjon *körülbelül 60 grammnál*¹ többet. Ez különben nem sokkal több vagy kevesebb, mint amennyit a *mi vidékünkön* úri családoknál reggelizni szoktak.

Esti kolláció.

A szigorú bőjti vacsora szintén csupán könnyebb élelemből álljon s ha újabban az Egyház a húsételt ez alkalommal is megengedi, ez csak kis mértékben, mintegy mellékesen szerepeljen.

¹ Midőn az erkölcsstani frók a bőjtparancsolatnál grammokról beszélnek, nem szoros előírást akarnak adni, ami egyébként is a törvény szövegét tekintve önkényes volna, hanem csupán lelkiismeretünk megnyugtatóására *némi tájékoztatást nyujtanak*.

Az este magunkhoz vett tápanyag ne haladja túl a 240 *grammot*. Ez körülbelül annyi, mint a rendes vacsorának fele, vagy az ebéd (teljes jólakás) negyede, miért is a lelkiatyák rendszeren ezt a mennyiséget szokták zsinórmértéknek megjelölni. *Ennyit* azonban bárki ehetik, még ha esetleg — tekintve gyenge emésztőképességét — jóllaknék is vele.

Az étkezés ideje.

A mi vidékünkön a főétkezés ideje általános szokás szerint déli 12 óra tájt van. Ahol azonban 11 órakor szoktak rendszeren ebédelni, nem szükséges a böjt miatt ettől eltérni. Még *korábban* tenni a böjti ebédet csak megfelelő okból szabad. (Pl. utazás, gyengébb szervezet stb.) Délnél *későbbre* azonban az étkezést minden különös ok nélkül tolhatjuk, annál is inkább, mert ez csak annál megfelelőbb az ősi szokásnak s a böjt céljának.

A reggeli s vacsora ideje nincs szorosan megállapítva. Az étkezés időpontjait eltolni vagy esetleg az egyes étkezéseket (pl. ebédet a vacsorával) felcserélni nem érinti a böjtnek lényegét, miért mindig — legalább is nagy bűn nélkül — eshetik meg, sőt megfelelő okból teljesen bűntelen.

Az ital.

A felsorolt étkezési alkalmakon kívül napközben táplálékot magunkhoz venni nem szabad,

miért is a tízórainak s uzsonnának el kell maradnia. Az ital azonban nincs eltiltva a közismert erkölcsi elv szerint: „a folyadék nem töri a bőjtöt“. Italnak számítjuk azokat a folyadékokat, amelyek a közfelfogás szerint a szomj lecsillapítására, nem pedig tápláléku­ l szolgálnak, jöllehet egyik-másik közölök némi tápanyagot tartalmaz. Így italszámba mennek nemcsak a víz, hanem a szeszesitalok is, továbbá a limonádé, fekete kávé s tea *kevés cukorral*.

Ellenben tápláléknak számítjuk s így tilosaknak kell tartanunk a levest, olajat, mézet, hígított cukrot s csokoládét, sőt még a lefőlőzött tejet is, hacsak ez utóbbit a vidék szokása (mint pl. Tirolban) nem tartja megengedhetőnek. Bármely leveses gyümölcsöt szintén nem az italok, hanem a táplálékok közé kell sorolnunk, miért annak élvezete — legfeljebb igen kis mértékben — a szomj oltására van megengedve.

Ha valaki *napközben egy-kétszer* az italhoz egy-egy falatot eszik azon a címen, „nehogy az ital megártson“, ez inkább orvósságnak tekinthető s mint ilyen elnézhető, főleg olyanoknál, kik a szigorú bőjtöt csak nagynehezen bírják, vagy akiknek ebédje nagyon kitolódik.

A bőjtszegés súlya.

Minthogy a szigorú bőjt a hívek lelki javát jelentékenyen érinti, mint a többi egyházparancs, súlyos bűn alatt kötelező. Ezt olyan értelemben kell vennünk, hogy halálosan vétkezik:

a) aki a szigorú böjt lényegét, ami a napi csakis egyszeri jóllakásban áll, többszöri jóllakással megsérti;

b) aki a reggeli vagy vacsora mértékét jelentékenyen, körülbelül 120 grammal átlépi; vagy pedig

c) aki ugyanennyi (körülbelül 120 gramm) mennyiségű ételt egyszerre vagy apródonkint a megengedett rendes étkezéseken kívül elfogyaszt.¹

Ennél kevesebb mennyiség élvezete (pl. csekély uzsonna) nem lépi túl a bocsánatos bűn határát. Akit tehát a társadalmi illem némi uzsonna elfogadására kényszerít, legjobban teszi, ha ezt mindjárt az esti kollációnak számítja s többet aznapon már nem eszik.

Ha valaki a szigorú böjt lényegét másodszori jóllakással már megtörte — akár egyszerre, akár apródonkint vette magához az ennek megfelelő mennyiséget —, az ilyen *egyetlen* súlyos bűnt követett el s bűne nem sokszorozódnék, ha aznap akárhányszor laknék is újra jól.

Kiket kötelez?

Szigorú böjtre *Egyházunk* csupán azokat kötelezi, *kik 21-ik életévüket már betöltötték egészen addig, míg 60-ik életévüket meg nem kezdték.* (1254. kánon 2. §.)

A törvény nem tesz különbséget a *férfiak* s *nők* között,

¹ V. ö. Noldin: Summa Th. M. II. 697. o. Ed. 16. 1923.

de — úgy látszik — nem is dönti el a vitát s nem szándékszik elítélni azoknak az erkölestani fróknak véleményét, kik a nőket hamarabb gyengülő szervezetük miatt már az 50.ik életévüktől fogva a szigorú bőjtől felmentik.¹ A hatvanadik életkortól fogva a testi erők általában véve hanyatlásnak indulnak, ha némely embernél annak külső jelei nem észlelhetők is; s így az *Egyház* nem akarja azokat a szigorú bőjt által még inkább gyengíteni. A megkezdett 60-ik év a szigorú bőjtölés alól azokat is fölmenti, kiket erre fogadalmuk vagy szerzet-szabályuk kötelez, hacsak saját ellenkező megállapodásuk vagy *különös szerzettörvények* a szigorú bőjtöt reájuk továbbra is ki nem terjesztik.

Kik vannak kivéve?

A szigorú bőjt törvénye nem terjed ki:

1. *Testi gyengeségük folytán:*

a) a betegekre, üdülőkre, gyengékre. Ide sorolhatjuk azokat is, kiknek a szigorú bőjt *jelentékeny* szédülést, fejfájást vagy álmatlanságot okoz;

b) áldott állapotban levő, vagy gyermeküket tejükkel tápláló anyákra. Az orvosok ideszámítják általában a nőket a havi állapot idején is;

c) túlságosan idegesekre. Az ilyenek legalább is méltán folyamodhatnak *felmentésért*.

2. *Szegénység folytán:*

a nagyon nélkülözőkre s koldusokra, kik nem szerezhetnek oly ételt, mely az egyszeri étkezésnél a jóllakáshoz elégséges.

3. *Erős testi munka folytán:*

a) a munkásokra, kik a nap javarészében fárasztó dolgot végeznek. Mentve vannak az ilyenek akkor is, ha a rendes napi kézimunkájukra nem szorulnának, avagy azt egy-két napon félbeszakítják;

b) az utasokra, kik utazásukat egykönnyen el nem

¹ Arregui: Summ. Theol. Mor. num. 447. Nota.

halaszthatják. Azok azonban, akik kocsin, vasúton vagy hajón utaznak, nincsenek már ezáltal kivéve.

4. Erős szellemi munka folytán:

a) a tanárookra, tanítókra, kiket az előadásukra való készület vagy a számos tanítási óra (4—5) erősen kimerít;

b) a tanulókra, kik napi 8—10 órán át iskolába járnak, vagy *komolyan* tanulnak;

c) szónokokra, misszionáriusokra, gyóntatókra, amennyiben foglalkozásuk *túlságosan* fárasztó.

Néhány jó tanács.

A szigorú böjt dolgában egyrészt óvakodnunk kell az aggályosságtól s túlzásoktól.

Mint a felsorolt mentőokok is igazolják, Egyházunknak távolról sincs szándékában nekünk ártani, hanem épen ellenkezőleg, lelki s testi javunkat előmozdítani. Ez maguknak a szenteknek is a véleménye.

„A túlságosan böjtlő ember — mondja *szent Efrém* — ahhoz a kocsishoz hasonlít, ki agyonkergeti lovait s emiatt a fogatot veszélynek teszi ki.“ „A böjtöléssel testünk bűneit, ne pedig magát testünket semmisítsük meg“ — mondja *nagy szent Gergely*. „A böjtöléssel ne gyengítsük el testünket annyira, hogy az imádságra s hivatásbeli kötelességeink teljesítésére alkalmatlan legyen.“ (*Szent Jeromos*.)

De másrészt ne is féltsük túlságosan magunkat s ne keressünk — aránylag könnyen található — mentséget s ne egykönnyen kérjük a felmentést. Hiszen így *tulajdon legnagyobb javunk ellen* cselekszünk.

A szigorú böjt ugyanis a) *erőslelkűekké* tesz bennünket, főleg az ördögi kísértésekkel szemben. Azért mondja az *Üdvözítő* a tisztátalan lélekről: „*Ez a faj semmi által ki nem mehet, hanem csak imádság és böjtölés által*“. (Márk. 9.28.)

„Éhségtől szorongatva megadja magát a várórség: úgy a test is éhségtől kényszerítve meghódol az ember akaratának és értelmének“. (Nagy Albert.) „A böjtöléssel makacs testiünket épen úgy megfékezzük, mint ahogy a lovas a megvadult paripát kantárszárral megfékezi.“ (Rodriguez.) „Az ördög inkább testiünket, mint frigyársát igyekszik meghódítani, mert tudja, hogy a házi ellenség leginkább s legbiztosabban árthat.“ (Szent Bernát.) „Böjtöléssel azonban testiünket, mint a fogságunkba esett ellenséget, láncra verjük, hogy az ellenség közeledtével ne támadhasson ellenünk.“ (Rodriguez.) „Ha testiünknek túlságos erőt nem adunk, akkor nem indíthat háborút ellenünk.“ (Szent Ágoston.) „A sóvány madár könnyebben kikerüli a ragadozó madarat, mint a kövér.“ (Szent Bonaventura.)

A szigorú böjttel b) *nagy erényekre* jutunk. Nevezetesen hajlandóbbakká s alkalmasabbakká leszünk az imára, könnyebben eljutunk a szelidség, türelem, tisztaság erényére. „Akinél állandó magasfokú tökéletességet látunk, az sohasem nélkülözte a böjtölést“ — mondja *szent Cyprián*. „A böjtölés az embereket angyalokká teszi“ — állítja ugyanő, mert, mint *szent Athanáz* magyarázza: „A böjtölés miatt az ember az angyalok-

hoz hasonlít, kik szintén sem nem esznek, sem nem isznak. Amily fokban fogy ugyanis az állati ember; olyan fokban gyarapszik a lelki ember.“ Épen úgy vagyunk ebben, mint a mérleggel. Amily mértékben súlyod az egyik serpenyő, oly mértékben emelkedik a másik.

A szigorú bűjt c) *megerősíti az egészséget* s megnyújtja az életet. Maga az ember Alkotója hirdeti ezt: „*Tobzódás miatt már sokan haltak meg, aki pedig tartózkodó, meghosszabbítja életét*“. (Jézus S. f. 37. 34.) „*Egészséges álma van a józan embernek; reggelig alszik s ez megvidámítja lelkét*.“ (U. o. 31. 24.)

Azt azonban sohasem szabad szem elől tévesztenuink, hogy a bűjtölés egymagában még korántsem teszi a tökéletességet (v. ö. Kor. I. 8. 8.), hanem csupán *hathatós eszköz* annak kivívására.

„Istennél nem annyira az evésben való önsanyargatás, mint sokkal inkább a bűnök megsemmisítése segít.“ (Szent Antonin.) „Mit használ az embernek, ha bűjtöl ugyan, de rosszakarató rágalmazásával felebarátját szétmarcangolja?“ (Szent Ágoston.) „Az ilyen — *szent Honorius* szerint — az ördöghöz hasonlít, ki szintén nem eszik, de nem szűnik meg rosszat művelni.“

A bűjtölés *imádság* nélkül olyan, mint a lámpa olaj nélkül. Hiszen főképen azért bűjtölünk, hogy jobban tudjunk imádkozni.

„A bűjtölés *alamizna* nélkül könnyen fös-vénységre visz.“ (*Chrysol. szent Péter.*) Mert

rendszerint aki nem a szegényeknek adja, amit megvon magától, az nem Istenért böjtöl, hanem önmagáért.

Bizonyos napok.

(A böjti rendelet.)

Úgy a hústól való megtartóztatást, mint a szigorú böjtöt Egyházunk „bizonyos napokhoz” kötötte. E napokat illetőleg legkimerítőbb tájékoztatást nyújt a jelenleg érvényben levő böjti rendelet, melyet a magyar nm. püspöki kar az 1250—4. kánon s a Szentszéktől 1922 nov. 14-én öt évre kapott felhatalmazás alapján kiadott.¹ Leközljük tehát egész terjedelmében. (A pécsi egyházm. böjti rendelet szerint.)

I. Szigorú böjti napok, vagyis amelyeken tilos a húsfélék élvezete és csak egyszer szabad napjában jóllakni, a következők:

1. Hamvazószerda; 2. minden péntek a nagyböjtben; 3. a kántorböjtök péntekje; 4. Nagy-

¹ 1922 nov. 14-én ugyanis a Szentszék a magyar nm. püspöki kar folyamodványára kegyesen megengedte, hogy az 1919 nov. 29-én Magyarországnak három évre adott böjti felmentés egész terjedelmében fennmaradjon. azzal a hozzáadással, hogy a hívek az eddigi szokás szerint a tisztán szigorú böjti napokon a főétkezésen kívül is ehessenek húst. „Ut fideles Hungariae diebus solum jejunii carnis uti possint extra commestione principi. palem.” Ez utóbbira nézve azonban a Szentszék kikötötte, hogy csak kis mennyiségben történjék. „Ita tamen, ut modica tantum carnis quantitas edatur.”

szombat délig; 5. Karácsony, Pünkösöd és Nagyboldogasszony vigiliája.¹

II. Enyhített böjti napok, melyeken szabad ugyan húst enni, de a többszöri jóllakás tilos:

1. Péntek kivételével a nagyböjt minden hétköznapja; 2. a kántorböjtek szerdái és szombatjai; 3. Mindenszentek vigiliája.

Jegyzet: 1. Nagyszombaton déltől (tehát 12 órától) kezdve sem a böjt, sem a hústól való megtartóztatás nem kötelez.

2. Az enyhített böjti napokon húseledel a főétkezésen kívül is ehető.² Böjti napon a főétkezés a nap bármely szakában tartható.

¹ Kántor (quattuor, magyarul annyit tesz, mint 4), vagyis negyedéves böjtek (szerda, péntek s szombat) II. Orbán pápának 1095-ben kiadott s ma is érvényben levő rendelete szerint a következő időkben vannak: nagyböjt első hetében (az első vasárnap után), Pünkösöd hetében, a szent Kereszt felmagasztaltatását (szept. 14.) követő héten és szent Luca ünnepe után (dec. 13.). A deák ezeket a terminusokat a következő emlékeztető versbe foglalta: „Post Luciam, Cineres, post Sanctum Pneuma, Crucemque: Tempora dat quattuor, feria quarta sequens”. Hajdanában ilyenkor szenteltek papokat. Azért buzdítja az Egyház ma is híveit, hogy kántorböjtek idején jó papokért, papi hivatásokért böjtljenek s imádkozzanak. — Vigilia annyit tesz, mint virrasztás. Az ünnepet előkészítő napot értjük alatta.

² Hogy az ily napokon a főétkezésen kívül a *világi hívek*, illetőleg egyháziak (papok) *hányszor* ehetnek húst, a különböző egyházmegyék főpásztorai nem intézkedtek egyöntetűen. Figyelemmel kell tehát lenni az illető egyházmegye főpásztorának böjti rendeletére, ahol tartózkodunk.

III. Megtartóztatási napok, melyeken csupán a húsételek élvezete tilos, az évnek minden fentebb nem említett péntekje.

IV. Vasárnapokon és parancsolt ünnepeken a bőjt és megtartóztatás nem kötelez. Ilyen napra eső vigiliabőjtöt nem kell előtte való napon megtartani.

V. Kivételes felmentvényben részesülnek mind a *többszöri jóllakás tilalma*, mind a *hústól való megtartóztatás* parancsa alól:

1. az egész egyházmegye, valahányszor Gyertyaszentelő, *Gyümölcsoltó*, Kisboldogasszony, továbbá szent István király és szent István első vértanu ünnepe bőjti vagy megtartóztatási napra esik;

2. egyes községek, midőn egyháznapjuk, védőszentjük ünnepe (búcsú) bőjti vagy megtartóztatási napra esik;

3. katonaság, pénzügyőrség, csendőrség, rendőrség és fogházőrség tagjai minden bőjti s megtartóztatási napon, kivéve karácsony vigiliáját és nagypénteket.

VI. Kivételes felmentvényben részesülnek a húseledeltől való megtartóztatás parancsa alól:

1. egyes községek, midőn országos vásárjuk megtartóztatási napra esik;

2. egyes személyek.

A) Minden bőjti napon — kivéve hamvazószerdát, nagypénteket, karácsony, pünkösöd vigiliáját — felmentnek:

a) a gyári és bányamunkások;

b) mindazon *világi* személyek, kik *kénytelenek* vendéglőben étkezni, vagy az ételeket vendéglőből hozatni, amennyiben *bőjti ételt könnyen nem kaphatnának*.

B) Minden bőjti napon, kivéve a karácsony vigiliáját és nagypénteket, a katonaság, pénzügyőrség, csendőrség, rendőrség és fogházőrség tagjainak *családjai*.

C) Minden bőjti napon, kivéve a nagypénteket, felmentnek:

a) a vasúti vonatokon és hajókon szolgálatot teljesítő személyek;

b) mindazon utasok, kik vasúti vendéglőkben és hajón *kénytelenek* étkezni;

c) mindazok, kik egészségük helyreállítása végett fürdőhelyeken tartózkodnak, *kíséretükkel együtt*;

d) függő viszonyban levő személyek (pl. cselédek), kik oly családoknál kapják ellátásukat, hol bőjtli eledelt nekik nem nyújtanak.

D) Minden szegény, ki mások alamizsnájából él, a hús-eledeltől való megtartóztatás alól teljesen fel van mentve.

VII. Az évnek minden bőjtli napján *szabad az ételeket zsírral elkészíteni* és meg van engedve enyhített bőjtli napokon ugyanazon étkezés alkalmával *húst és halat együtt élvezni*.

VIII. A hústól való megtartóztatásra köteles minden katolikus hívő, ki hetedik életévét betöltötte.

A teljes bőjt, mely magában foglalja úgy a húseledelektől való megtartóztatást, valamint a csak egyszeri jóllakást, azon katolikust kötelezi, ki *huszonegyedik* (21) életévét betöltötte, de korának *hatvanadik* (60) évét még nem érte el.

Azon teljes bőjtre kötelezettekre nézve azonban, kik fáradságos, nehéz munkát végeznek, a többszöri jóllakás tilalma nem vonatkozik.

A hívek felhívandók, hogy akik a felsorolt felmentvényeket igénybe veszik, az apostoli Szent-széknak eme nagy kegyességét az irgalmasság lelki és testi cselekedeteinek buzgó gyakorlatával, fokozott imával s alamizsnaosztással iparkodjanak meghálálni.

Jegyzet: 1. Mindazok, kikre a szigorú bőjt törvénye *korok, betegségük vagy súlyos munkájuk folytán* nem vonatkozik és így nem csupán *egyházi felmentés által* vannak az alól kivéve — amennyiben a főpásztor külön meg nem tiltja —, az enyhített bőjtli napokon húst anynyiszor ehetnek, ahányszor csak akarnak.

2 Az irgalmasság cselekedetei (inua, alamizsna stb.), melyeket a Szentszék a bűntől felmentettektől megkíván, *bocsánatos bűn* terbe alatt s csupán azon a napon kötelező, amelyen a felmentéssel élnek. Az illető nap elmúltával megszűnik a kötelezettség.

3. Az ú. n. adventi bűjtőt s szent Péter és Pál vigília-bűjtjét az Egyház teljesen megszüntette.

Kik adhatnak felmentést?

1. *A pápa* Öszentsége, mint *Krisztus* nyájának legfőbb pásztora, miként a többi egyházi törvények, úgy a bűjtparancs alól is az egész Egyházat felmentheti. Ez a felmentés minden körülmények között érvényes.

2. *A megyéspüspökök kivételes* esetekben, *kellő* okból felmentheti a kettős bűjtparancs alól a *saját* híveit, azok családjait, esetleg az egyházmegyei határon kívül is; s idegeneket, de csak az egyházmegyéje területén. Nagyobb szükség esetén az *egész egyházmegyének* is adhat ideiglenes felmentést.

3. „A plébános *egyes* esetekben *igazságos* okból a *plébániájukhoz tartozó egyes* híveket vagy egyes családokat és pedig a plébánia határán kívül is; továbbá idegeneket, de csak plébániáik határán belül, felmentheti a kettős bűjtparancs alól. (1245. kánon 1. 2.)

4. Ugyanazt, amit a plébánosok, megtehetik a püspöki joghatóság alól kivett papi szerzetek előljárói is s pedig nemcsak fogadalmas alattvalóikat s az újoncokat, hanem mindazokat illetleg is, kik mint szolgák, növendékek, betegek

vagy vendégek éjjel-nappal velük egy fedél alatt laknak. (1245. és 514. kánon. 1.)

5. A *gyóntatóatyának*, mint ilyennek, rendes felhatalmazása a bűjtparancsok alól való felmentésre nincs, hanem csupán bizonyos tekintéllyel megállapíthatja (deklarálhatja), vajjon fennforog-e megfelelő ok, mely a bűjt alól mentesít. Ugyanezt tehetik egyébként az orvosok, nemkülönben a *szerzetesfőnöknők* is saját alattvalóikkal szemben.

Valahányszor azonban a bűjt alól mentesítő, törvény által is elismert (lásd 64. és 76. oldalon) mentőök *bizonyosan* fennforog, egyáltalán nincs szükség arra, hogy akár felmentést kérjünk, akár pedig az ok elegendő voltának megállapításáért (deklarációjáért) bárkihez forduljunk.

Az Anyaszentegyház IV. parancsa.

„Bűneidet minden esztendőben meggyónjad és legalább húsvét táján az Oltáriszentséget magadhoz vegged.”

E kettős törvény történetéből.

Szent Jeromos beszéli, vagy jobban mondva szemünk elé varázsolja azt a szívfacsaró jelenséget, midőn a szétszórt zsidó nép a szent város romjaihoz zarándokolva siratja hazája bukását.

Miután ugyanis a római hatalom Kr. u. 70-ben augusztus 10-én *Jeruzsálemet* elfoglalta s azt tel-

jesen feldúlta, még a romoktól is lehetőleg messze eltávolítá a zsidókat, nehogy azok szemlélete újabb meg újabb összeesküvésre ösztökélje őket.

De mégis az év folyamán megjelölt egy napot s pedig keserű célzatossággal épen a város feldúlásának évfordulóját, midőn a nép kellő ellenőrzés mellett felkereshette a romokat s kedvére kisírhatta magát felettük. A római kapzsiság azonban ezt az engedélyt is jól ki tudta aknázni. Az juthatott csupán a romok közé, aki erre belépőjegyet váltott magának. Tehát még a könnyeit is úgy vásárolta meg a szerencsétlen nép. Drága pénzen kellett megvennie, hogy sírhasson azon a helyen, ahol néhány évtizeddel előbb a legdrágább isteni vért oly potomáron elprédálta.

De most már adjuk át a szót *szent Jeromosnak*. „Mihelyt felvirradt — mondja a nagy egyháztudós — annak a napnak hajnala, melyet a zsidók „*a sírás napjának*“ neveztek, mindenfelől özönlött a szerencsétlen népnek serege: asszonyok, férfiak, öregek, gyermekek, szűzek és özvegyek, gyászruhába öltözve, hamuval behintett fejjel, felbomlott hajzattal. Bágyadtan, lesütött szemekkel, némán, szomorúan, fájdalmas nyögések és sóhajtasok között mentek és így már arcuk, öltözetük, szóval egész viselkedésük magán viselte búbanatuk nagyságát, mellyel a büntető Isten haragját engesztelni akarták.

Minél inkább közeledtek a szent városhoz, fájdalmuk annál élesebb, kínjuk annál gyötrőbb,

zokogásuk annál hangosabbá vált. Bent a városban felsajogtak szívsebeik, kicsordultak könnyeik s megható panaszhangokkal telt meg a lég. A nők ájuldoztak, az ifjak s gyermekek nagy hangon siránkoztak, a férfiak hajukat tépték, az öregek tehetetlenül vergődtek, nyögve és siránkozva szívük kínjában...

Mindenki látni akarta a legszentebb helyet, a templomot, amelyben *Izrael* hatalmas *Istene*, a mindenható *Jahve* lakott, ahol a bölcseség széke, a frigynek szent szekrénye, a jóillatú s égő áldozatok oltárai voltak.

Igen! ezt a szent helyet keresték mindnyájan. *Jahve* felséges templomát akarták látni, ámbár jól tudták, hogy a kegyetlen ellenség abban követ kövön nem hagyott, sőt iszonyú átkot mondott mindazokra, akik ott valaha *Izrael Istenének* hajlékot építeni merészkednének. És midőn meg nem találták ezt a templomot, felhangzott sebzett szívük fájdalmas kiáltása: „*Ez az a teljes szépségű város, az egész föld öröme?*“ (Jer. sir. 2. 15.) Ez a szentek szentje? Ez a lerombolt templom? Ezek a feldúlt oltárok, ezek a szét-szórt falak és oszlopok? Ez a felforgatott csarnok? Ez a ledöntött tetőzet? Ez *Izrael* hatalmas *Istenének* temploma?

És, akik már kifáradtak a sírásban és kiáltásban, különféle hangszereket vettek elő, hogy azoknak siketítő, vad hangján adjanak kifejezést a keblükben tomboló fájdalom orkánjának.

A gyásznak sem tartatott tovább, mint estig.

Mihelyt ez elközelgett, a katonai őrség távozásra szólította fel a még mindig siránkozó népet. Ó! de ki volna képes azt leírni, ami ezután következett. Mint rimánkodtak, mint könnyörögtek! Csak még egy óráig, csak még néhány percig engedjék meg nekik, hogy itt időzzenek. Mint tördelték sírás közt kezüket, mint roskadoztak ájuldozva a porba, mint tépték kínjukban hajukat! De mind hiába! Hacsak újra meg újra aranyon és ezüstön nem vásároltak meg a kapzsi őrségtől néhány percet, szívrepesztő zokogás között voltak kénytelenek búcsút venni a szent helytől s legfeljebb egy-egy marék port vihettek magukkal emlékebe s azt a kimondhatatlan nagy fájdalmat szívükben, melyet semmi sem tud a világon feledtetni.“ Így *szent Jeromos*. És a leírt jelenet hitelességében époly kevés okunk van kételkedni, mint a zsidók vallásos, hazafias fájdalomának őszinteségében. Hiszen e népnek nemcsak politikai önállósága, hanem egész történelmi jelentősége, hivatása összeforrott ezzel a szent várossal s templommal. Ennek rombadőlte egyben azt jelenté, hogy a zsidó megszűnt *Istennek* kedvelt, választott népe lenni.

Mikor az Egyház a nagyhéten *Jeremiás* megható siralmait énekli, valami hasonló, de a remény és bizalom által megszelídített fájdalom zokog elő kebléből. Ő is romokat lát maga körül. *Isten* eleven templomainak gyászos romjai ezek: a halhatatlan, bűnbeesett lelkek. Szóltatja, hívogatja őket, hogy feltámadjanak, me-

gint az eucharisztikus *Istenség* templomává vál-
janak s így ünnepeljék a kereszténység legna-
gyobb ünnepét: a Húsvétot.

Az Oltáriszentség élvezetét azonban sohasem akarta az Egyház a húsvét tájára korlátozni. A szentáldozás ugyanis a lelki életnek rendes tápláléka, a megsejtelő malaszt fennmaradásának s gyarapodásának legsajátosabb eszköze s így a keresztény embernek „*mindennapi kenyere*“. Köztudomású dolog, hogy az első időkben a szentmisében való részvétel szorosan kapcsolatos volt a szentáldozással mindazokra nézve, kiket a súlyos bűn s egyházi büntetés el nem tiltott a szent asztaltól.

Ily viszonyok között természetesen arra sem volt ok, hogy a gyónás idejét törvény szabályozza. Gyónt ki-ki akkor, midőn szükségét érezte, főképp valahányszor súlyos bűnbe esve a szentáldozás akadályát kellett elhárítania.

Ezek az ideális idők azonban a gyakori szentáldozást illetőleg nem soká tartottak. *Szent Krysostomus* már azokat korholja, kik csak nagyböjtben járulnak a szent titkokhoz: „Hiába van — úgymond — a napi szentmise (számukra!), hiába járulunk az oltárhoz: senki sem részesedik abból“. (Hom. 3. in. Epist. ad Eph. n. 4.) *Szent Ambrus* is buzdítja a népet, hogy vegyen részt a *mindennapi* szentmisén s *nagyböjtben* — legalább vasárnapokon — áldozzék. Az egyszer megindult lanyhulási folyamatnak azonban nagyon nehéz útját szegni. Lassankint erőre kapott

az a szokás, hogy a jámborabb hívek is általában csak Karácsony, Húsvét s Pünkösöd táján áldozanak. Végül az Egyház, mint gyengéd anya, bizonyos fájdalommal arra érezte magát indíttatva, hogy szigorú, bűn terhe alatti követelését *a legszükségesebbre*, t. i. az *évi* gyónásra s áldozásra korlátozza. Ha többre kényszerít, számtalannak bűnre szolgáltat alkalmat s esetleg végromlásának lesz okozója. Miért is a IV. lateráni szent zsinaton 1215-ben törvényt hoz, melynek értelmében: „*Mindkét nemű hívek valamennyien, miután józan eszük használatát elérték* (a jót a rossztól meg tudják különböztetni), minden bűnüket legalább egyszer az esztendőben egyedül, hűségesen, tulajdon papjuknak meggyónják . . . , legalább húsvét táján tisztelettel magukhoz vevén az Oltáriszentséget . . . , ha csak talán tulajdon papjuk tanácsa szerint valamely észszerű okból egy időre nem kell annak vételétől tartózkodniok“. (21. kánon.) Ezt a törvényt a *tridenti* szent zsinat is magáévá teszi s külön ajánlja, hogy a hívek az előírt gyónást is húsvét táján végezzék. Annál is inkább kívánja ezt, mert az a keresztény, aki az Oltáriszentség fogadásában a legkevesebbel, a húsvéti áldozással beéri, ritkán lesz abban a helyzetben, hogy azt megelőző gyónás nélkül méltóképen végezhesse. „Az egész Egyházban — mondja a zsinati határozat — az az üdvös szokás uralkodik, hogy a negyvennapos böjt szent és erre legalkalmasabb idejében gyónjunk; ezt a szokást a szent zsinat,

mint jámbort s méltán megtartanivalót, *helyesli és elfogadja*“. (V. ö. XIII. 9. k.; XIV. 8. 5. k.) A legújabb törvénykönyv a 906-ik, illetőleg 859. kánonban megismétli a lateráni határozatot, azzal az egy — az időviszonyok folytán nagyon megokolt — módosítással, hogy a „tulajdon papnak“ való gyónás kötelezettségétől eltekint. Vegyük most már sorra a kettős törvényt s hatoljunk mélyebb megokolásába s értelmezésébe.

A) Az évi gyónás.

A gyónás isteni eredete.

Az Egyház törvényei voltaképen csak a természeti és kinyilatkoztatott isteni törvényeknek szorosabb meghatározásai, bővebb s részletesebb magyarázatai. Lássuk tehát, mire is kötelez minket vezeklés szempontjából az *isteni jog*.

Kétségbevonhatatlan tény, hogy a bukott embernek, ha *Istenhez* vissza akar térni, bűnbánatot kell tartania. Ez a természet szava, az emberi nem közmeggyőződése s *Istentől* számtalanszor kinyilatkoztatott igazság. Az ószövetség bűnös embere a megbánás, bőjt s a vétékért bemutatott áldozat által remélte a bocsánatot. Bűntörölő ereje a mindezekben megnyilvánuló *szeretetből fakadt*, tehát *tökéletes* bánatnak volt, amely nélkül a halálos bűnbe esett embernek *Krisztus* előtt üdvözülnie nem lehetett. *Jézus Krisztus* a bűnbánat ősi törvényt ugyancsak vallása alap-

kövei közé illesztette. Előhírnöke s később apostolai által bűnbánatot hirdettet, mint az *Isten országa* elfogadásának nélkülözhetetlen feltételét. Jómaga is, ki elsősorban a bűnösökért jött (v. ö. Luk. 5. 32.), az ég egyetlen útját a penitenciában jelöli meg: „*Ha bűnbánatot nem tartotok* --- úgymond --- *mindnyájan... elvesztek*“ (Luk. 13. 5.) Hogy pedig ezt az utat szabályozza s megkönnyítse, megalapítja a penitencia szentségét, illetőleg elrendeli annak hivatalos formáját, a *gyónást*. Ezzel az ószövetségi bűnbánati fegyelmet, mely a bűnök bevallását nem kövvelte, bizonyos értelemben *megszigorította*, de másrészt mérhetetlenül meg is könnyítette. A gyónásba ugyanis dús kegyelmi erőket rejtett, melyek a bánat tökéletlenségét kipótolják s így az üdvözülés lehetőségét nagyon megkönnyítik.

Ennek a világmentő nagy szentségnek, melyet a szentatyák „a hajótörés utáni deszkaszálnak“ neveznek, alapító oklevelét *János* evangéliumának 20-ik részében találjuk. Húsvét után van. A feltámadott Üdvözítő megjelen dicsoült alakjában apostolai között. Öröm s béke árad isteni személyéből, főleg most, midőn az öröm és béke szentségét készül megalapítani. Mert valóban illatos, gyönyörteli béke, húsvéti, új élet s szabadság a virága a gyónás rózsafájának s ez a töviseket, mik nélkül itt a földön rózsa nincs, szinte teljesen felejteti.

„*Mikor tehát este lőn* — adja elő ünnepélyesen a tanítvány, kit szeret vala Jézus —, azon

nap, a hét első napján és az ajtók betéve voltak ott, hol a tanítványok egybegyűltek vala a zsidóktól való félelmük miatt, eljőve Jézus és megállta közepén és mondá nekik: Békesség nektek! És midőn ezt mondotta, megmutatá nekik kezeit és oldalát. Örvendezének a tanítványok, látván az Urat. Mondá azért nekik ismét: Békesség nektek! Amint engem küldött az Atya, én is küldelek titeket. Ezeket mondván, rájuk lehele és mondá nekik: Vegyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik; és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva.“ (19—23.)

Jóllehet ezek az isteni szavak fénylenek, ragyognak, mint a nap, mely áttörte négyezer évnek borongós ködét, mégis szükségét érezzük, hogy egynémely felmerülhető nehézségre, kétségre nyomban feleletet adjunk.

Nehézségek és ellenvetések.

Krisztus nem beszélt gyónásról.

De igenis beszélt *Krisztus* a gyónásról s pedig nagyon világosan. Olvassuk csak gondos figyelemmel a fennidézett szöveget. Nemde, nyilvánvaló belőle, hogy az Úr apostolait a lelkek teljhatalmú bírójává rendeli s egyben kötelességükké teszi, hogy ítéljenek s a bűnös lelki állapota szerint oldozzanak avagy kössenek. Evégből feltétlenül szükséges, hogy a bűnös, ha nem

akar vétkeiben meghalni, előttük megjelenjék, bűneit feltárja, szóval meggyónjék. Enélkül észszerűen oldani vagy kötni, hocsátani vagy megtartani képtelenség s merénylet a józan ész és az igazságosság ellen.

Ha a hatóság elrendeli, hogy tisztviselői senkit a határon bizonyos tárgyak megvámolása nélkül át ne engedjenek, egyben kötelességévé tette az utasoknak, hogy podgyászuakat feltárják. Hasonlóképen, midőn az Úr az apostolokat egyedüli s kikerülhetetlen bírakká rendelte, ezáltal a súlyos vétkekbe esetteknek a bűnvallomást szoros kötelességükké tette.

Fenumaradt-e a bűnoldó hatalom?

A bűnoldó hatalmat az apostolok nem vitték a sírba. *Krisztus* megváltói munkája ugyanis az egész világnak szól s így az apostoli hívatalnak, mely e munka folytatója, sem lehetett kihálnia. És tényleg Urunk apostolait *miden néphez küldi s pedig egészen a világ végeig*: „*Ime én veletek vagytok mindennap a világ végezetéig*“ (Mt. 28. 20.) Ugyanezért már az apostolok kézfeltevés által püspököket s papokat szentelnek, átadva nekik ilyképen a bűnoldó hatalmat. A püspökök aztán megint más és más választott egyénekkel közölték — az egyházi rend szentségének feladása által — a püspöki, illetőleg papi jelleget, melynek lényeges kitevője a bűnoldó hatalom. Így származott le egészen napjainkig ez az aranylánc, melynek első szemét *Krisztus*

tartja kezében: „Amint engem küldött az Atya, én is küldelek titeket...“

Tehát nem a papok találták ki a gyónást?

Az eddig előadottakkal egyben elesik az a sokszor hangoztatott nehézség, hogy a papok találták ki a gyónást, „hogy az emberek lelkiismeretén zsarnokoskodhassanak“.

Maga az evangélium tanuskodik a gyónás isteni eredetéről s a történelem szinte kézzelfoghatóan szót emel mellette. De tegyük fel, hogy a gyónás eddigelé nem létezett s a papság ma hirdeti ki annak lélekbenjáró szükségességét. Képzeltető volna-e egy ily *nehéz* törvény behozatala, meghonosítása számos ellentmondás s bizonyos belső forradalom nélkül? „Ila eddig nem volt szükséges és kötelező a gyónás — kérdeznék a hívek milliói —, miért s hogyan váltott épen most azzá?“ És, amint ma nem lehetne egykönnyen a gyónást milliókra erőszakolni, úgy nem lehetett volna ezredévvél előbb sem, legalább is nagyobb hullámverés nélkül, általánosan kötelező törvénné tenni. Már pedig a történelem ily — a gyónás behozatala miatt támadt — mozgalmakról mitsem tud. Arra nézve azonban bő adataink vannak, hogy a hívek mindig — már a katakombákban is — gyóntak. Jól tudták, hogy erre őket nem a *papok*, hanem világos *isteni törvény* kötelezi.

A gyónás papi eredete ellen bizonyít továbbá az is, hogy e törvény a papokra, püspökökre, sőt

a pápára is épúgy kiterjed, mint az egyszerű hívőre; de meg az óriási teher, áldozat, sőt nem ritkán életveszély, amit a gyóntatás az Egyház szolgáira nézve jelent. Csak *Isten* a megmondhatója, hány esett ragály, ármány, erőszak áldozatául gyóntatói tisztének hűségese betöltése folytán. *Ars* (olv. Ársz) szent plébánosa naponként 15—18 órát töltött rozoga gyóntatószékében — nyáron fülledt melegben, télen fagyos hidegben — és pedig harminc álló éven át! Valóban vete-kedik ez a vértanúsággal!

Ily felelősséggel teljes, óriási keresztet *Jézus Krisztus* papjai bizonyára önként sohasem vettek volna vállukra, hacsak *Isten* parancsa s a halhatatlan lelkek iránti szeretet nem kényszeríti őket.

Nagyon nehéz a gyónás!

Igaz! a gyónásnak, mint afféle vezeklésnek, megvannak a maga nehézségei. De viszont azt is el kell ismerni, hogy ennek árán a legnagyobb jótétemények egyike, melyet *Isten* az emberiségnek adott. Mennyi kimondhatatlanul sok erő, vigasz, boldogság és segély árad belőle az egyénre s az egész társadalomra!

Avignonban van egy feszület. A szobrász a haldokló *Jézus* arcán össze akarta olvasztani szent Szívének búját s örömét e magasztos pillanatokban. Ha egyik oldalról nézzük, végső haláltusájának fájdalmát látjuk; ha a másik oldalról tekintjük, feltámadásának reményét s örömét

vesszük rajta észre. Íme az *Isten*, ki meghal, de fel fog támadni!

Valami hasonlót mondhatunk a bűnbánóról, midőn odaborul a gyóntatószék zsámolyához. Íme lélek, mely meghal, de fel fog támadni. Igen, a gyónónak meg kell törődnie, zúzódnia, szinte meg kell semmisülnie. A kevélység letörése, a megalázkodás, a gyászos, szégyenletes multnak, a legtitkosabb sebeknek feltárása s odatartása az orvosi kés alá bezzeg nem egy szívnek szinte haldoklást s halált jelent. De nyomban következik valami csodálatos új élet. Nyomban felébred a boldogító, biztos öntudat, hogy bűnöm, ha mégannyi s rút volt is az, meg van bocsátva, el van feledve, *Isten* ki van engesztelve. Bezárult alattam a pokol, újból megnyílt felettem az ég, honnan atyai szemek mosolyganak ismét reám. Hogy mit tesz ez, csak az tudja, aki tapasztalta.

De meg mit jelent az: titkos keserveinkkel, kínzó titkainkkal a gyóntatóban teljesen önzetlen, feltétlenül megbízható jóbarátra lelni, akit *Isten* nemcsak arra rendelt, hogy az Ő nevében vigasztaljon, hanem fel is hatalmazott, hogy mindent megbocsásson!

Maga a protestáns *Leibnitz*, ez a lángész, így nyilatkozik a gyónásról: „Tagadhatatlan, hogy a gyónás az isteni bölcsességhez méltó intézmény s az egész keresztény világban nincs ennél szebb és dicséretesebb dolog. Még a kínaiak és japánok is megcsodálták a gyónás intézményét. Mert a gyónás tényleg sok embert távol tart a rossztól, főleg azokat, akik még nem átkodtak meg; az elcsetteknek pedig nagy vigasztalásukra van. Én a komoly,

okos lelkiatyában *Isten* eszközét látom a lelkek üdvösségére. Az ő tanácsai szabályozzák vágyainkat, észrevételek velünk hibáinkat s ösztönöznek, hogy a bűnre szolgáló alkalmat elkerüljük, az okozott kárt jóvátegyük, a botrányt megszüntessük, a kételvekből kifeseljünk és a nyomasztó tudattól megszabaduljunk. Egy szóval beteg lelkünk összes bajai gyógyulást vagy legalább enyhülést lelnek a gyónásban. S ha emberi dolgainkban nincs nagyobb kincs a hűséges barátnál, mennyivel fonságesebb még, ha e jóbarát isteni szentség sérthetetlen erejénél fogva hűségre s segélynyújtásra van kötelezve“.

A protestánsnak e remek s való igéihez egyik izig-vérig katolikus lélek, ki a gyónást *saját tapasztalatából* ismerte, ezt a megjegyzést fűzi. Ezrek szívéből veszi ki a szót!

„E mennyei barátot én megtaláltam... Mit tudja a világ, mi a gyóntató, lelkünk e barátja, legbensőbb meghittje, orvosa, mestere, világossága; e férfi, ki minket köt vagy felold, nekünk békét szerez, megnyitja előttünk az eget, kivel térdenállva beszélünk; kit, mint Istent, atyánknak nevezünk, mert csakugyan a hit igazán *Istenné*, atyává teszi őt. Boldogtalan én, ha lábánál térdelve, mást látok, mint *Jézus Krisztust*, ki *Magdolnát* hallgatja és megbocsát neki sokat, mert hiszen szeretett nagyon. A gyónás a bűnbánat áradozása a szeretetben.“ (Journal d'E. de Guérin p. 108.)

Mit jelent főleg a gyónás a halál küszöbén, midőn a lélek az időből az örökkévalóságba, *Isten* ítelőszéke elé lépni készül?

A vértől patakozó 1793-ban történt. A szekereken, melyek július 22-én egy csoport áldozatot szállítottak a vérpadra, ott voltak a névre, korra, de még inkább érenyeire nézve tiszteletreméltó *Noailles* tábornagné, menyee *D'Ayen* hercegnő, unokája *Noailles* grófnő, az alig huszonnégyéves angyali lélek, bűbájos szépség. Az elfogatásukat megelőző időben esténként egy agg lelkész járt

hozzájuk, magát és őket a vértanúságra lelkesíteni. Megígértették vele, hogy ha őket majd a vértanúságra hurcolják, ott lesz az úton s a végző feloldozást megadja nekik. A jó öreg előbb megütődött e kívánságon, de megígérte csakhamar, hozzátéve, hogy aznap kék ruha és vörös köpeny lesz rajta, erről a jeltől ismernek majd reája. Megjött a végzetes nap. A három nemes áldozat alig helyezkedett el a hóhérok szekerén, csak egy gondolatjuk volt: felismerni a papot, ki az utolsó segílyt hozza nekik. Ott volt. Rajta a kék öltöny és vörös köpeny, őket nézegeti, tekintetüket keresi. De a kíváncsiak tömege oly nagy, hogy amazok észre nem veszik. Hogy jobban szemükbe tűnjék, kétszer elfut, átszalad az apró keresztutcákon, úgy jön ki a nagy útra, hogy eléjük, a kocsi mellé kerüljön. Kétszer keresi tekintetüket és nem találkoznak szemek. Már-már csügged; a tömeg egyre nő; s a vérpad alján többé fel nem ismerhetik. E pillanatban kitör a börtönből kijöttük óta morgó vihar; szörnyű villámok hasítják meg a felleget; a zápor csak úgy szakad. A tömeg elszéled, menekszik a szűk kapuk alá. A gyászkíséret azért, a néptelen utcákon, bár kissé lassabban, folytatja útját. Az ifjú *Noailles* grófnő egyszerre észrevesz valakit, ki a szakadó záporban ott futkos a szekér körül. Megismeri; anyjának s nagyanyjának int. Itt van, itt van! A pap túlhalad a kocsin, egyik utcafordulónál elhelyezkedik és várja őket. Szemeik találkoznak, lelkeik megértik egymást. És mert a nemes áldozatoknak hátrakötve kezeik, mint a derék pap beszéli, „lehajtják fejüket a töredelem, megilletődés és remény oly kifejezésével, mely engem elragadott. Kiterjesztem kezemet és elmondom a feloldozás szavait s látom, mint emelik fel fejüket s mily isteni boldogság sugárzik arcukon. Ha valaki most szabadságukat jelentené nekik, talán nem okozna oly örömet vele.” (Histoire de Mme *Noailles*, marquise de *Montagu* p. 162.)

„A katolikus vallásban — mondja *De Maistre* gróf — nincs egyetlen hitágazat, mely nem az emberi természet mélyében gyökereznék.” Ilyen

elsősorban a gyónás. Valóban *Jézus Krisztus* nagyon jól ismerte az emberi szívet, midőn azt megalapítja. Ki hitte volna, hogy fog kapni gyónókat? És ime mégis! Gyónók mindig lesznek, kik nem csupán nagynehezen rászánják magukat, hanem szinte követelik a gyónást. Gyónó mindig lesz, míg leszen a földön bűnös öntudat és szenvedés. És hány meg hány lelket ment mentényleg a gyónás a végső zülléstől, az örülettől, az öngyilkosságtól!

Mikor *Vilmos* porosz király, a későbbi német császár, országa elmeógyógyintézeteinek statisztikai adatait áttekintette, meglepődve tapasztalta, hogy az örültek között aránytalanul több a protestáns, mint a katolikus vallású. Érdeklődésre a *boroszlói* protestáns főorvos ezt a feleletet adta: „Felség! mi protestánsok épúgy vétkezünk, mint a katolikusok. Ámde a katolikusoknak megvan a gyónásuk, nekünk pedig nincs. Már pedig a bűnös öntudat, melytől az ember szabadulni nem tud, sokaknak megzavarja eszét“.

Honnan van továbbá, hogy hazánkban is a legújabb statisztika szerint az öngyilkosok száma a protestánsok között háromszor, sőt négyszer akkora, mint a katolikusoknál?

A felelet reá a *gyónás* isteni intézménye.

Hogy pedig mit köszönhet az *egész társadalom*, az *állam* a gyónás isteni intézményének, arról köteteket lehetne összeírni. Nem csoda! Hiszen a társadalom, az állam java voltaképpen egyes tagjai jólétének, boldogságának összege.

Szólaltassunk meg itt is néhány, az Egyházon kívül álló, vagy kevésbé vallásos s így teljessen elfogulatlan tanut.

„Valamennyi kormány között — mondja *Raynal* — a legjobb volna az, mely felállítaná a gyónás törvényszékét.“ „A gyónást — úgymond *Voltaire* — a titkos bűnök leghatalmasabb fékének tekintjük. Nagyon hatásos arra, hogy az elkeseredett szíveket hocsánatra hangolja és az apró tolvajokkal (és miért ne a nagyokkal is?) visszaadassa azt, mit felebarátaiktól eloroztak.“ „A katolikusok közt — mondja *Rousseau* — mennyi helyrehozást, kárpótlást eszközöl a gyónás!“

Érdekes bizonysgot szolgáltat erre az 1909-ben történt eset. Ez év szeptemberében *Tridentben* a *Banca Cooperativa* nevű pénzintézetből rejtélyes módon 342.000 korona 12 fillér tűnt el. A megindított vizsgálat semmi érdemleges nyomra sem vezetett. Elmúlt két hónap. November 3-án *Morizzo* kapucinus atya sürgős és fontos ügyben magához kérte báró *Cianit*, a bank igazgatóját. A bemutatkozás után a szerzetes csomagot tett a báró elé s kérte, hogy bontsa fel. A mitsem sejtő igazgató, miután a csomagot felbontotta, előbb elhalványodott, majd örömkönnyekben tört ki. A csomag ugyanis az eltűnt összeget tartalmazta az utolsó fillérig.

A kapucinus elmondotta, hogy a csomagot egyik külföldi paptársától kapta, akinél a tolvaj meggyónt s akit felkért, hogy titokban juttassa vissza a pénzt.

Az eset után egyik épen nem keresztény irányú újság ceket írta: „Evangéliumi jelenet, darab túlvilági romantizmus és nekünk szokatlan középkori idealizmus csodássága és bája újult meg!“ (V. ö. Tower: A fegyelmezés természetes eszközei. 11. o.)

„Protestáns házigazdák — írja *Hengstenberg* — nem ritkán mondogatják, hogy katolikus cselédek szívesebben fogadnak, mert ha ezek az emberek lopnak, gyóntatójuk kötelezi őket a visszatérítésre.“

„A minap — mondja *Pestalozzi*, a protestáns lelkész — azt kérdeztem derék szomszédomtól, honnan van az, hogy az ő kerületében oly kevés a gyermekgyilkosság? (Az egyke!) Ezt — felelé — a gyónás teszi. A gyónás révén leszállhat a pap a szív mélyére s ott támadhatja meg a rossz csiráját, mielőtt az kifejlődhetett volna.“

Maguk a protestánsok csakhamar kezdették érezni, hogy a gyónással mit veszítettek! Már 1552-ben a *nürnbergi* lutheránusok követeket küldöttek V. Károly császárhoz, hogy megkérik, állítaná vissza náluk parancs útján a gyónást, hogy a szaporodó bűntényeket gátolja. 1670-ben a *strassburgi* lelkipásztorok ugyanezt követelték a közbiztonság érdekében...

A protestánsok is gyónnak!

„De hiszen a protestánsoknak is van gyónásuk“ — vethetné fel valaki. A protestánsoknak csak volt gyónásuk. *Luther* maga fiatal korában még sokszor gyónt és férfikorában gyóntatott, akárcsak reformátor társainak legjava: *Melancthon*, *Zwingli*, *Beza* stb.

És így bizonyára legbelsőbb meggyőződésük ellen cselekedtek, midőn csupán népszerűség-hajhászásból, de meg azért is, hogy a léha, lelkiismeretlen tömegből, mely akkorában a legnagyobb tudatlanságban sínylett, minél többet a protestantizmus kebelére csábítsanak, tagadták a gyónás isteni eredetét, illetőleg a pápának jogát, hogy a gyónást törvény által kötelezővé tehesse.

Nyilván elárulják ezt pl. *Luther* szavai, melyek telvék ingadozással s következetlenséggel.

„A titkos gyónás — írja *Luther* —, úgy mint az egyházban dívik, noha a *Szentírásból* be nem bizonyítható (?), csodálatos módon tetszik, hasznos, sőt szükséges. Nem is szeretném, ha nem léteznék, ellenkezőleg, örvendek, hogy az egyházban gyakorlatban van.“ (De captiv. Babyl. Opp. tom. II. fol. 292.)

Miért is a *Luther* elnöklete alatt tartott *augsburgi* gyűlés (1530) XI. cikkelye kimondja, „hogy a gyónásban fenn kell tartani a magánfeloldozást; hogy a feloldozás igazi és szoros értelemben vett szentség; hogy a kulcsok hatalma megbocsátja a bűnöket, nemcsak az egyház előtt, hanem Isten előtt is“. És a *smalkaldeni* gyűlésben, ahol *Luther* hét év múlva betetőzte rendszerét, még ezt határozták: „Sohasem szabad az egyházban eltörölni a gyónást és feloldozást, melyek a félénk és remegő lelkiismereteknek, a heves és szenvedélyes ifjaknak oly szükségesek“.

Maga *Kálvin* is így nyilatkozik: „Hogy a magánfeloldozás nagyon hasznos, tagadni nem akarom, ellenkezőleg, mint műveimben többször megtettem, ajánlom azt, feltéve, hogy szabad s a babonától ment“. (Institut. I., III. c. IV. n.) És csakugyan az első időkben a protestáns lelkészek gyóntattak is. 1553-ban nem volt elég pásztor *Nürnbergben*, ki a gyónókat kihallgassa: s a protestáns *Sorck* lelkipásztori tankönyvében

(1559) ócsárolja a gyóntatókat, kik óránként 20—30 gyónóval végeznek.

A gyónásnak azonban a protestantizmusban feltétlenül meg kellett hamarosan szünnie. „*Luther* eltörölte a papszentelést, mint szentséget s így nem voltak többé igazi gyóntatók. Megházásította a pásztorokat s — nem voltak többé bűnbánói. A gyónás szétmállott magától. Nem kellett többé már senkinek.“

Nevezetesen az 1694-ben alapított halli egyetem határozottan a fülgyónás ellen foglalt állást s a liberális irányzatot juttatta diadalra.

Minthogy pedig a multat, a történelmet a világról el nem tüntethették, meghagyták a protestánsok az általános s közös bűnvallomást, melynek azonban maguk sem tulajdonítanak már valami különös jelentőséget.

Valóban alig is hihető, hogy bárkinek is megnyugvást, vigaszt hozna az a nagypénteki általános s közös szánom-bánom s megszűlné azt a boldogító öntudatot, hogy a bűnök csakugyan meg vannak bocsátva.

Minő más az, midőn a katolikus hívő leborul a gyóntatóatya lábai elé, kiről tudja, hogy nem — miként a protestáns lelkész — a nép megbízottja, hanem az apostoloktól leszármazott, érvényesen felszentelt, igazi pap; és részletesen feltárva lelke helyzetét, hallja a boldogító ígéket: „*Ego te absolvo . . .*“ „*Én téged feloldozlak a te bűneidtől!*“ Most már érzem, tudom, hogy szabad vagyok. Hiszen *Jézus Krisztus* maga is-

leni szavát adta: „*amit ti megbocsátotok, meg van bocsátva*“.

Ez a gondolat indított egy protestáns kereskedőt a katolikus Egyház kebelébe való visszatérésre. Beteg-ágyán magához hivatja saját protestáns pásztorát. „Tiszteletes úr — kérdi tőle —, vajjon ön meg tudja bocsátani a bűnöket?“ „Ezt csak *Isten* teheti — volt a válasz s én kérni fogom őt, hogy meg is tegye.“ Ez a felelet azonban a mi kereskedőnkét ki nem elégítette. Kevéssel utóbb magához kérette tehát a katolikus plébánost. „Főtisztelendő úr — veti fel ennek is a kérdést —, vajjon ön fel tud oldani a bűnök alól?“ „Igen — felelt az nyiltan s határozottan —, én *Istentől* kapott hatalmamnál fogva meg tudom tenni, de, sajnos, ezt a hatalmamat csakis *Krisztus* igaz Egyházának tagjaival szemben gyakorolhatom, ha azok töredelmesen meggyónnak...“ „Akkor tehát önöknél az igazság, plébános úr — vette fel a szót a beteg kereskedő —, mert hiszen az Evangéliumban ugyanígy olvasom: *Akiknek ti megbocsátjátok bűneiket...*“ És katolikussá lett s rávette feleségét is, hogy őt az Egyház kebelére kövesse.

Jóllehet a hivatalos protestantizmus mindent megtesz, hogy a gyónást meggyanusítsa s híveivel meggyűlöltesse, mégis számtalan akad ezek között, kiket a protestáns gyónás egyáltalán nem elégít ki s a fülgyónást s feloldozást szinte visszasírják. Meglepő tanúságot szolgáltat erre a protestáns *Reichsbote* 1900 januári számában megjelent cikk:

„A mi egyházunknak — olvassuk ebben — oly szükség, mint a mindennapi kenyér, a magángyónás felélesztése. Aki hosszabb ideig dolgozott a lelkipásztorkodás terén, tudja, hogy egyházunkban temérdek sok ember van, akiknek gyónniok *kellene*; s ismét számosan akadnak, kik kívánva *kívánják* a gyónást. Ezeren és eze-

ren vannak, kiket multjuk sötét árnyként üldöz. Életük könyvének szennyes feltjait könnyeikkel, sőt vérükkel szeretnék kitörölni. De lelkiismeretük csak tovább is sebes marad, lelkük betegeskedik, mert hiányát érzik a bocsánat szavának, a bocsánat isteni szavának, amelyet emberi száj ejt ki. Ó, ha oly házat ismernénk, ahová rövidebb vagy hosszabb időre visszavonulhatnánk;¹ oly házat, melynek lekipásztora megszentelt személy, aki szakember a beteg lelkek kezelésében, akihez bizalommal fordulhatnánk s akibe beletemetethetők bűnös multunkat, mint a néma sírba!... Azoknak a seregére gondolok, mikor ezeket írom, kik szomorkodnak vigasztalás nélkül; azok seregére, kiknek hosszabb, sőt állandó lelki gondozásra lenne szükségük. De hol van a kicsinyhítűek e vigasztaló háza? Mit tegyen az az apa, kinek felserdült fia szegett szárnyakkal elhervadva s fáradtan tért haza? Hol van az irgalom háza, melynek olaja s bora van számára? És mit tegyen az anya leányával, aki mélységű lelki gyötrelmeket szenved, amelyeket semmiféle tengeri levegő vagy déli vidék meg nem gyógyíthat? Ház kell nekünk, olyan ház, mely alapos lelki kúrára van berendezve. Gyónlatószék kell a házba, ahová mindenki, aki lelkében szenved, szabadon bemehet! A beteg test számára nagyszámban épít korunk üdülő-, ápoló-, gyógyintézeteket: sok lélek meg ide-oda tévelyeg, mint Noé galambja, mely nem talált helyet, ahol megpihenhetett volna.“

„Embernek gyónjunk?“

Igen, hozzánk hasonló, halandó embert rendelt az *Úr Jézus* gyónlatónak. Embert, akit azonban a papszentelés szentségében a lelkek

¹ Ilyeneket tényleg nyit is az Egyház anyai szeretete, főleg Hollandiában, ahová protestánsokat is befogad, szent Ignác lelkigvakorlatainak végzésére. Lelkigvakorlatos házakra hazánkban is égető szükség volna!

atyjává, királyává ken fel. És mi csak áldhatjuk *Isten* jóságát s bölcsességét ezért az intézkedésért! Lehetővé tette ezáltal a lelkivezetést, az igazi lelkipásztorkodást. „A reformáció — mondja *Pestallozzi*, a protestáns pásztor — szétszakította a fonalat a nép s lelki igazgatója között. Tagadhatatlan, hogy a lelkek kormányzásának lényeges feltétele, vagyis az, hogy a lelkész minden egyes reábízott lelket ismerjen, a gyónás kiküszöbölése miatt napról-napra mindinkább elenyészik. A protestáns tartományokban a hajdani pap tudákosan értekező erkölcstanárrá változott.“ Hasonlóképen nyilatkozik *Kirchof*, a protestáns tudós is: „A lelkész — mondja ez — csak a fülgyónás útján lehet az, aminek magasztos hivatása folytán lennie kell: a lelkek tanácsadója, vezére, pártfogója minden lelki ügyben. És csak ezáltal szerezhethet tekintélyt, befolyást, mely őt, mint *Isten* helytartóját megilleti“. — Mennyire igazuk van! De meg magára a bűnösre is mérhetetlen jótétemény, hogy *ember* a gyóntatója. Vajjon jobban szeretnél-e *angyalknak* gyónni? Angyalknak, aki testi-lelki törékenységedet tapasztalásból nem ismeri? Nem lesz-e irgalmasabb, megértőbb az az *ember*, akit, ha talán *Isten* kegyelme megőrizett is azoktól a bukásoktól, melyekről te magad vádolod, de legalább tapasztalta magában a nehézségeket, melyek mások vétkeit előtte nagyon is érthetőkké teszik s őt részvétre hangolják?

„A gyónás megalázza a férfiút!”

Soha! A férfiút, igen, megalázza a bűn, a valástalanság, erkölcstelenség, kötelességmulasztás, hűtelenség, az esküszegés s minden elpártolás Istentől. De ha az a férfiút beismeri tévedését s bánatosan borul Isten földi helyettese elé s azt mondja: „Atyám, én vétkeztem, de nem akarok a véték fertőjében megmaradni; én felkelek s ezentúl más emberré akarok lenni”: ez nem alázza meg, hanem felmagasztalja a férfit. „Férfiút térdelt egyszer gyóntatószékemhez — beszéli egy püspök. — A világ azt kiáltotta reá, hogy gazember. Én pedig, mikor láttam őt könnyeiben megújhodni s felkelt a gyónás után, magam szerettem volna lábaihoz borulni. Azt mondtam magamban: ez valóságos szent!” A világ nem tud megbocsátani; előtte az egyszeri becsületvesztés . . . végleges. *Isten*, ki a gyónásban kegyelmével újjáteremt, visszaadja az igazi becsületet s ezzel megdicsőíti azt, kit előbb a bűn meggyalázott, megbecstelenített.

A gyónási pecsét.

Nagy biztosságot s bátorságot ad a bűnösöknek az őszinte bűnvallomásra az az isteni s egyházi jogon alapuló feltétlen és *semmi kivételt nem ismerő* titoktartás, melyre a gyóntatóatya kötelezve van. Fenséges vonás ez az Egyház szépséges arcán, melyet csupán *Isten* adhatott

reá s csupán *Isten* mindenható keze őrizhet meg sérthetetlen épségben. Valóban csodálatos, vagy — mondjuk inkább — *csodás* egy titoktartás ez!

Vannak *elaggott* papok, kik már — mint a többi emberek ilyen korban — második gyermekkorukat élik. Multjuk végeszakadatlan elbeszélésével untatják hallgatóikat: de a hallott gyónások említésébe sohasem tévednek.

Vannak papok, kik *megőrülnek*. Ez a betegség felkavar minden benyomást, minden képzetet. Honnan van, hogy a gyónásban hallottakat soha szóba nem hozzák?

Vannak *bukott* papok, kik megtagadják hitüket s annál mélyebbre sülyednek, minél magasabban állottak. Gyűlölnek az Egyházat kiolthatatlan gyűlölettel. Hogyan árthatnának inkább neki, mintha szemefényét, a gyónási titkot, megbolygatják? De ezt még soha egyik sem tette meg. Meglepő volt ez főleg a reformáció keletkezésének s a francia forradalomnak idején. „Sajátságosan bámulatos, talán csodálatos is — állítja *Créqui* marquisnő —, hogy a francia forradalom annyi bűnténye között sohasem hallottuk, hogy valamelyik hitehagyott pap a gyónási pecsétet megtörte volna.“ Ugyancsak efelett csodálkozik *Marmontel* is: „Hogyan történt, hogy a forradalom alatt, a köztársasági elvektől elhódított annyi rajongó fiatalember között, annyi kém és áruló között, kik előtt — mint tudjuk — nem volt sérthetetlen semmi; kik előtt nem volt szent a barátság, a hála, nem maga a természet,

nem a vérség köteléke és csupán valami ürügy kellett, hogy lenyúzzák és kivégezzék a papokat, miként történt — mondom —, hogy papot, ki a gyónás titkát elárulta volna, nem adott fel senki? Ilyenről nem hallott a zsarnok forradalom egyik törvényszéke sem“.

De ha akadna is oly szerencsétlen elvetemült, ki erre a merényletre rászánná magát, a Gondviselés meg fogja találni a módját, hogy e gonosz szándékot megghiúsítsa s nem fogja tűrni, hogy a gyónási titokban való feltétlen hit az emberiség lelkében megrendüljön.

Bizonyos aposztata, kiközösített pap a *chilei Santiagóban* közhírré tette, hogy az ottani *Liriko* színházban 1905 március 18-án a gyónási titokról fog előadást tartani. A kíváncsi, léha tömeg csak úgy özönlött, hogy meghallgassa az érdekesítő leleplezéseket. Ámde abban a pillanatban, midőn a hitehagyott beszélni kezd, óriási robaj s nyomban utána rémes sikoltozás támad. A tribünök recsegve-ropogva omlottak össze, 600 embert temetve maguk alá. Öten meghaltak s 45 súlyosan megsebesült. Így aztán az előadásból nem lett semmi. (*Argentinischer Volksfreund*, 1905 márc. 23., 12. szám. Annak idején magyar újságban is olvastuk az esetet.)

Ellenben hány s hány katolikus pap adta oda inkább hőslelkedő szabadságát, vagyonát, életét, semhogy feltörje a gyónási titok szent pecsétjét. És mi hisszük, hogy *Isten* kegyelmével valamennyi ugyanezt tenné, ha a helyzet erre kényszerítené.

A gyónási titok vértanuja pl. *Nepomuki szent János*, akit 1393-ban *IV. Vencel király* a *Moldvába* vettetett, mert semmi áron sem akarta elárulni a királynő gyóná-

sát. Midőn 1719-ben a boldoggáavatási ügyben kiküldött püspökökből, papokból, orvosokból, egyetemi tanárokból álló bizottság sírját felnyitatta, porladó tetemei között egyedül a titoktartó nyelvet találta épnek, pirosnak, vértől duzzadónak, szinte elevennek. A csodát a jelenlevő, mintegy 100 tanu eskü alatt is kész volt igazolni, közöttük több kőműves, kovács, lakatos és egyéb mesterember, kiknek szolgálatát a sírbontásnál s koporsónyitásnál felhasználták.

Vérével pecsételte meg a gyónási titoktartást boldog *Sarkandez János*, *Lobkowitz* herceg, morva tartományfőnök lelkiatyja, akiből a forradalmárok a legkegyetlenebb kínzás által sem tudták kivenni, amit a gyónásból tudott. 1620 márc. 17-én esett áldozatul papi kötelességének.

1894-ben *Baltimorében* a törvényszék 10 évi börtönre ítélte el *Lurtz* nevű katolikus papot, minthogy állítólag egyik haldokló bankártól a végső szentségek kiszolgáltatása alkalmával értékpapirokat lopott. A pap ugyan váltig hirdette ártatlanságát, ámde ellene bizonyítottak az értékpapírok, melyeket nála megtaláltak s amelyekről nem tudott vagy nem akart semmiféle magyarázatot adni. Két év múlva a bankár jegyzeteiből kitudódott, hogy az illető értékpapirokat maga a bankár bízta a papra, hogy azokat jogos tulajdonosaiknak visszatérítse. Erre a törvényszék mély sajnálatának kifejezése mellett adta vissza a szegény áldozatnak szabadságát s a világ előtt meghurcolt becsületét.

A *Marseille* melletti *Aix* fürdőhelyen történt, hogy bizonyos gazdag úrhölgy 12.000 frankot hozott *Demolin* plébánoshoz, hogy azt kórházépítésre fordítsa. *Kloser* sekrestyés, ki a dologról már valamiképen értesült, lesben várta a nemesszívű jótévőt a plébánia-lak lépcsőinél, nagy konyhakéssel leszúrta s az összeget elrabolta. Erre nyomban a plébánoshoz sietett, meggyónt neki s a kést annak ajtaja körül valahol elrejtette. Minden körülmény, nevezetesen a hamarosan előkerült véres kés, a plébános bűnössége mellett bizonyított, aki nem tett egyebet, mint

azt, hogy magát egyszerűen ártatlannak vallotta. Halálra ítélték, amely ítéletet kegyelemképen életfogytig tartó kényszermunkára változtattak át. Már hónapok óta sinylődött, mint fegyenc, a gyónási titok e hőse a *délamerikai Cayenne* egyik bányájában, midőn végre ütött számára a megváltás órája. A sekrestyést lelkiismerete kínjai arra kényszerítették, hogy magát önként a törvényszéknek följelentse. (Lásd bővebben *The Indo-European Correspondence* 1892 febr. 10. — Az esetet *Spillmann* jezsuita, kitűnő regényíró (+ 1905) is feldolgozta „A gyónási titok áldozata” című érdekesítő elbeszélésében.)

Mire kötelez az isteni jog?

Jóllehet *Jézus Krisztus* Egyházára bízta, hogy a malaszt forrásait, a szentségeket őrizze, kezelje, kiszolgáltatásuk s felvételük körülményeit szabályozza, ámde kétségtelen az is, hogy azok *lényegével*, természetével szorosan összefüggő intézkedéseket magának tartotta fenn s az idevágó törvények egyenesen s közvetlenül tőle erednek.

Ilyen törvény a gyónás feltétlen *szükségessége* minden emberre nézve, ki a keresztség után halálos bűnbe esett. A bukott lélek gyónás nélkül, illetőleg a gyónástól függetlenül lelki halottaiból fel nem támadhat.

Midőn ugyanis Urunk apostolait s azok utódjait a megkeresztelt emberiség bíráivá rendeli s kijelenti: „*Akinek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik és akiknek megtartjátok* (=nem bocsátjátok meg), *meg vannak tartva*” (Jn. 20. 23.), semmiképen sem hagyta a bűnö-

sők kénye-kedvére, hogy ízlésük szerint meggyónjanak avagy sem, ahogy ezt a protestantizmus értelmezi.

A gyónás — isteni törvény folytán — épen oly szükséges a halálos bűnbe esett kereszténynek, mint a szent keresztség az olyannak, ki abban még nem részesült. Nélkülük nem nyílik meg számunkra a mennyek országának kapuja.

Igaz ugyan, hogy mind a kettőt — a keresztséget csakúgy, mint a gyónást — pótolhatja a tökéletes istenszeretet, illetőleg az ezzel egy-lényegű tökéletes bánat, de csakis azért, mert ez az indulat már természeténél fogva magába zárja a szándékot, a vágyat Istennek kedves, szent akarát mindenben teljesíteni s így az Istentől parancsolt szentségekhez is járulni, amint ez lehetségessé válik.

Ez a vágy, ez a szándék öntudatosan megvan a katolikusbán, öntudatlanul él a protestánsban valahányszor súlyos bűn elkövetése után Isten kegyelmével tökéletes bánatot ébreszt magában.

Az ilyenek tehát gyónás *nélkül*, de nem a gyónástól *függetlenül* kapják meg a bűnbocsánatot. Mondhatnók: csakis *vágy-gyónás* által üdvözülnék, amennyiben őket akár külső körülmény, pl. hirtelen halál, akár belső lehetetlenség, mint pl. a hibájukon kívüli tudatlanság a szentség felvételében akadályozza.

A szoros értelemben vett *isteni törvény* minket gyónásra csak akkor kötelez:

a) ha ez reánk nézve feltétlenül szükséges. Ily eset áll be a súlyos bűnben levő keresztényre, *ha élete komoly veszélyben forog*. És tényleg még a kevésbé vallásos keblekből is ki szokott ilyenkor törni a sikoly az utolsó mentődeszka, a gyónás után. Gyónni akarnak! És rettentő kegyetlenség s embertelenség ettől az utolsó s leg-szükségesebb kegyelemtől akár a rablógyilkost is megfosztani, ha azt elfogadni hajlandó. Mint ítéljük tehát azokról, kik csupán könnyelmű-ségből s emberi félelemből avagy szívtelen kímé-letességből családtagjaikat szentség-nélkül enge-lik kimulni?!

b) Szükségesnek kell állítanunk továbbá a gyónást — már csak szorosan vett isteni törvény folytán is — a halálos bűnbe esettekre nézve *többször az életben*.

Mert ki merné állítani, hogy megfelel az olyan egyén emberi s keresztényi kötelességének, aki élete nagyrészt Isten kegyelmén kívül tölti; aki a földi lét legfőbb javait: a jócselekedeteket, szenvedéseket s az érdemszerzés egyéb módjait jórészt eltékozza. Ezek ugyanis csak akkor számíthatnak mennyei jutalomra, ha *a kegyelem állapotában* hajtjuk végre, illetőleg viseljük azokat.

c) Isteni jogon gyónnunk kell végül akkor is, ha más oly szentséghez járulunk, amely a kegyelem állapotát már feltételezi¹ s mi ezt csakis

¹ Ezeket szokás az „élők szentségeinek“ nevezni, aminek a bérálás, Oltáriszentség, utolsókenet s a házas-

a gyónás által tudjuk visszanyerni; avagy oly súlyos kísértésben forgunk, amelyben — tapasztalatunk szerint — egyedül a gyónás segít s óv meg az elbukástól.

Mire kötelez az Egyház ?

Amit *Krisztus* Urunk lényegében, nagy vonásaiban megadott, az Egyház joga s kötelessége a hívek szükséglete s java szerint részletekben megállapítani.

Az *Üdvözítő* már magával a szentség alapításával elrendelte, hogy a végső szükség idején s bizonyára többször az életben meggyónjunk. Most már az Egyház hivatása ezt a „többszört“ közelebből meghatározni. És az Egyház, mint láttuk, az évi *egyszeri* gyónást tette feltétlenül kötelezővé: „*Bűneidet minden esztendőben meggyónjad...*“

A törvény tiszta megértetése céljából a következő felmerülő kérdésekre kell feleletet adnunk.

a) *Hogyan kell az évet számítanunk?*

Az Egyház tudósai ebben eltérő véleményen vannak. Pl. *Lugo* a polgári évet tartja irányadónak, *Suarez* nézete szerint húsvéttól húsvétig kell azt számítani. A törvény e pontban kétséges

ság. Viszont a „halottak szentségeinek“ hívjuk a keresztséget s a gyónást. Ezeknek ugyanis első hivatása a súlyos bűnben levő, tehát lelkileg halott embernek a kegyelmi életre való feltámasztása.

levén *elméletben* akármelyik vélemény követ-
hető. A *gyakorlatban* azonban a húsvéti szent-
áldozás miatt, melynek ideje szigorúan meg van
határolva, a gyónásnak is rendszerint húsvét tá-
ján kell megtörténnie, hogy így a *méltó* szentál-
dozás lehetővé váljon.

b) Kiket kötelez a törvény?

A törvény alá esnek mindazok a keresztté-
nyek, kik eszüket használni tudják s így súlyo-
san vétkezhetnek. Ez a kor rendesen a 7-ik
életév körül kezdődik. Ha azonban kivételes
esetekben a gyermek esze előbb megéri s így
a jót a rossztól már korábban meg tudja külön-
böztetni, a hazugságban, engedetlenségben, sze-
mérmetlenségben rejlő gonoszságot fel tudja is-
merni, akkor a 7-ik év előtt is a szentgyónáshoz
bocsájtandó. Mindenesetre, még kétséges eset-
ben is, meg kell ezt tenni, ha a gyermek *életve-
szélyben forog*.

Gyónni azonban szoros értelemben csak az
tartozik, aki az év folyamán *halálos bűnbe esett*.
Minthogy ugyanis a bocsánatos bűnök meggyó-
nása szabadságunkra van hagyva, azért, aki az
egész év folyamán súlyos vétket el nem követett,
az évi gyónásra szigorúan nincs kötelezve s nem
vétkeznék, ha azt elmulasztja. (Nem így áll a
dolog a húsvéti szentáldozással!) Ámde, hol az
a fehér holló, aki *gyakori* gyónás nélkül éven
át a nagy vétektől ment marad?!

c) Mily bűn alatt kötelez a törvény?

Ez az egyháztörvény is, kétségkívül *súlyos*

bűn terhe alatt kötelez. Miért is a szentgyónásban az is bevallandó, hogy valaki az évi gyónását (s húsvéti áldozását) hányszor mulasztotta el. Ezzel ugyanis *külön* egyházi törvényt sértett s így külön bűnnel terhelte lelkét.

d) Elég-e a szentségtörő gyónás is?

Bizonyára nem. Aki tehát őszinteség, bánat vagy erős fogadás híján rosszul gyónt, nemcsak *Istent* bántotta meg súlyosan szentségtörése által, hanem az Egyház törvényének sem tett eleget.

e) Kinél kell gyónnunk?

Bármely gyóntatásra felhatalmazott római vagy görög katolikus papnál meggyónhatunk s nem vagyunk többé kötelesek, mint hajdanában, évi, hivatalos gyónásunkat tulajdon lelkipásztorunknál elvégezni.

Végül még megjegyezzük, hogy aki évi gyónását elmulasztotta, távolról sincs feljogosítva, most már a következő húsvétre várakozni, hanem mulasztását *mielőbb* kell pótolnia. Ezzel a gyónással aztán az illető gyónó folyó évi kötelezettségének is eleget tett.

B/ A húsvéti szentáldozás.

Isteni alapítás.

Az Egyház különös szeretettel alkalmazza tabernákulumain, miseruháin dísznek, szimbolumnak a pelikán madarat, mely csőrével feltépve

keblét, az onnan alácsurgó vérrel táplálja kicsinyeit. A magyarázatot ehhez az ősrégi pelikán rege adja meg...

Élt az északi jegestenger vidékein valaha, réges-régen nagy hófehér madár: a pelikán. Fészket a tengerpart egyik sziklájára rakta, puha pihével bélelte és fiókáival népesítette be. Napestig járta a tengereket, halászgatott, hogy táplálja övéit. Éjjente pedig s valahányszor a viharok dúltak, fészken ült, hogy melengesse kicsinyeit. Sokszor órákon át küzdött a rabló madarak ellen, hogy kis családját védelmezze.

Történt azonban, hogy szokatlanul hideg tél köszöntött be, valóságos jéghegyek torlódtak össze a tengeren; a víz beállott s széltében-hosszában vastag jégpáncél borítá. A pelikán erre befedi kicsinyeit, szárnyra kel, a végtelen tengereknek veszi útját, hogy szabad vízre s így táplálékra akadjon. De bárminő messze repült is, a vizet mindenütt keményen befagyva találta. Étlen s élelem nélkül szomorúan tér meg fészkére. Fiókái már messziről, siránkozva nyujtották eléje fejcskéjüket. A kétségbeesett anya most csőrével, mint nagy fejszével akarja a jéget feltörni — de sikertelenül —, jóllehet pirosra festi tulajdon vérével a jég sima tükkrét... Metsző szél süvít a tengeren s anyamadar szomorúan, éhségtől gyötrötten ül fészken. Reggel újra megpróbálkozik, megint csak útra kél, de zsákmány nélkül tér vissza. Fiókái már szinte aléltek az éhségtől. Erre utolsó mentőgondolata

lámád, amely csak anyának juthat eszébe. Keblén sebet ejt s a szürenkező vért kicsinyei elé tartja. Ezek boldogan szürcsölik a meleg, éltető italt s közben észre sem veszik, hogy anyjuk a fájdalomban meg-megrázkódik. Midőn megéheznek, megint csak inni kérnek, nem is ügyelve arra, hogy anyjuk szeme már megtörött s bágyadtan horgasztja fejét keblére. De azért megkönnyörül a kis éhezőkön s hegedező sebet újra feltöri. Beköszönt az éj, tombol a vihar s a madárcák boldogan pihennek a meleg fészekben. Reggel megint enni kérnek. Az anya azonban nem mozdul, nem akar felébredni. Teste kihült, a seb vért nem ad többé. Elaludt örökre. Erre a fiókák anyjuk testét kezdik csipkedni, fogyasztani s rajta fölnövekednek. Időközben meleg szellők kezdenek lengedezni, a jég felolvad s a szárnyra kelt madarak már maguk tudják megszerezni táplálékukat, anyjukat pedig el is felejtik... Így a rege.

Szép jelképe a pelikán madár az oltáriszentségi *Jézusnak*, akit épen ezért a nagy *aquinoi* *szent Tamás* megható költeményében „*kegyes Pelikánnak*” nevez.

Ő is eljött a világ jeges tengerére. Megrakta fészket, az Egyházat mint sziklán, *szent Péteren*. Ebbe a fészekbe helyez minket, mint fiókáit a szent keresztség által, mely istenfiakká szül bennünket. Őv s dédelget minket az Úr, sőt, hogy a halál ne ártson, felferi kezét, lábát s szívét és ételül, italul adja testét-vérét: „*Aki eszi az én*

testemet és issza az én véremet, örök élete legyen“. (Jn. 6. 55.)

Az isteni *Pelikán* drágalátos testét s véréát az utolsó vacsorán hagyományozta az emberiségnek. Azon az estén, melyen búcsúzóját ünneplé kedves tanítványaitól s az egész világtól. Mikor az emberi nem őt magából kivetni készül, ő forró szerelemmel öleli, karolja azt át, mikor emlékéát is ki akarják törölni, ő örök emléket állít magának.

„Vevén a kenyeret, hálát ada és megszégé és nekik adá, mondván: Ez az én testem, mely érettetek adatik.“ „Hasonlóképen a kelyhet is, miután vacsorált, mondván: Ez a kehely az újszövetség az én véremben, mely érettetek kiontatik.“ „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.“ (Lk. 22. 19, 20.)

A búcsúzó Üdvözítő tehát emléket állít magának. Nagyon jól tudta ugyanis, hogy minő kegyetlen hatalom bennünk a feledés. Míg együtt vagyunk s látjuk egymást, gondolunk egymásra, talán szeretjük is egymást. De amint az idő s távolság közénk s közójük veti a feledés bús fátyolát, szétfoszlik emlékjünk, mint a köd, mint az álom.

Azért *Jézus* — Szíve sugallatát követve — mindenható erejét veti latba, hogy a feledés hatalmát legyőzze s őt el ne feledjék. Ámde minő emléket állíthatott magának az *örök szeretet*, aki egyúttal *mindenható* is?

És minő emléket állítanál *te*, ha ott a halálos

ágyon búcsúzó szeretteid erre kérnének? Adja meg reá szíved a feleletet. Nemde a szíved azt súgja: „Ó, ha én mindenható volnék, mint Jézus, akkor én egyszerűen nem mennék el. Vagy ha mégis fontos okokból láthatóan távoznom kellene, láthatatlan módon maradnék azokkal, kiket szeretek“. Így van! Ez az igazság!

A búcsúzó mindenható szeretet önmagát hagyhatta csak emlékébe: „*Ime, én veletek vagyok mindennap világ végezetéig*“. (Mt. 28. 20.)

Ime ez az Oltáriszentség. Az Úr Jézus Krisztus benne igazán, elevenen, személyesen, valóságosan s lényegesen jelen van. Ott van tehát Istenségével, emberségével, lelkével, testével, szívével. Alapította pedig az Úr ezt a legfönségesebb szentséget, minden kegyelmek állandóan nyílt forrását azért: 1. hogy szent testével és vérével mindig közöttünk maradjon; 2. hogy a szentmisében érettünk feláldozza magát; 3. hogy a szentáldozásban lelkünk tápláléka legyen.

Minket e helyütt csak ez a legutóbbi érdekel.

A szentáldozás célja.

Vannak fényes, királyi asztalok, ahová a házigazda nagy méltósága miatt csak nagy tisztelettel ülünk le. Vannak *családi, baráti* asztalok, melyeket a meghitt, bizalmas szeretet áraszt el kellemmel. És van asztal, melyhez összetett kézzel, lesütött szemmel, hittől, szeretettől dobogó szívvel közeledünk, amelyhez nem úgy ülünk,

hanem úgy térdelünk. És mikor távozzunk tőle, Egyházunk csodálkozástól szinte elragadtan felkiált: „*O sacrum convivium!*... „Ó, szent vendégség, melyben *Krisztust* vesszük, ünnepeljük szenvedésének emlékét, lelkünk kegyelemmel telik el s a jövődő megdicsőülésünk zálogát fogadjuk.“ Ez a szentáldozás. *Jézus Krisztus* testének s vérének *valóságos* vétele lelkünk táplálására.

Mert minden teremtettt élet csak úgy maradhat fenn, ha táplálkozik. Anyagi, testi életünket anyagi táplálék tartja fenn; szellemi életünket az igazság táplálja. Ámde van bennünk még harmadik élet is, a *malaszt* élete, melyet a szent keresztségben olt belénk *Isten*, mely által vele rokonságba lépünk, fogadott gyermekei s az ég örökösei leszünk. Ennek az életnek is táplálék kell. *Isten* körültekint a nagy mindenségben, keres ételt, mely ezt az életet fenntartsa, gyarapítsa, növessze. És ime méltót, alkalmasat ehhez az isteni élethez egyebet nem talál, hanem csakis önmagát.

Igen, a szentáldozás első s legfőbb célja, hogy fenntartsa s fejlessze, gyarapítsa bennünk a megszentelő malasztot, vagyis azt a titkos, természetfeletti életet, mely át meg áthatva lelkünk állagát, azt kifejezhetetlenül széppé, fényessé, ragyogóvá s *Isten* előtt kedvessé teszi; megadja a lehetőséget, hogy örök jutalmat érdemeljünk s egykor belépjünk az égbe *Isten* boldogító színelátását élvezni. Viszont, ha a megszen-

lelő malasztot súlyos bűnnel elvesztjük, lelkünk ördögileg rúttá, kiszáradt, terméketlen fává válik, mely méltó, hogy kivágyják s az örök tűzre vessék. A szentáldozás isteni tápláléka óv bennünket ettől a lelki haláltól, a halálos büntől s a kisebb sérüléseket, a bocsánatos hibákat magával a szeretet kigyulladt hevével gyógyíttatja. Csökkenti továbbá a szentáldozás rosszra való hajlamainkat, kedvet s erőt ad a jóra. Végre záloga egykori dicső feltámadásunknak, melyre *Jézus Krisztus* feltámadott dicső testének élvezete különös jogcímet ad.

Mindezek a hatások főleg akkor érvényesülnek bennünk, ha magunk is közreműködünk, nevezetesen, ha ezt az isteni táplálékot elég gyakran s jó előkészülettel élvezzük. „Isten ugyanis — *szent Ágoston* bölcs igéje szerint — téged nélkülöd teremtett, de nélkülöd nem fog üdvözíteni.”

A szentáldozás gyümölcsei.

Már a katakombák Egyházában honnan mérítette az őskereszténység azt az oroszláni erőt, mellyel nemcsak bátran, de szívesen szenvedett *Krisztusért* vértanuhalált? A szentáldozás nevelte a *szent Sebestyéneket*, *Pongrácokat*, *Ágneseket*, kikről *Wiseman* bíboros (1802—1865.) oly mesteri tollal ír a *Fabiolában*; aztán *Tarsiciust*, a szent klerikust, ki örvendező, derült arccal tett vértanúságot keblén a szentségi *Jézussal*.

Majd előjövén a katakombákból, az isteni

Eucharistia, megindul diadalútjára a keresztény világban.

Civilizálja a népeket. Lelkesíti, erősíti a miszszionáriust s a nyomában dolgozó szegény, gyenge apácát az önfeláldozásra a térítés nagy munkájában.

És a szilaj, vad népek esznek *Krisztus* testéből, isznak véréből s az isteni szeretet lángjára gyúlnak, hozzálátnak megépíteni emberfeletti erővel s áldozattal a fenséges székesegyházakat, dómokat, hálából az Oltáriszentség iránt. „De mire is volnának a legszebb templomok, az Eucharistia, a szent asztal nélkül? ... Minek hatolna be a napsugár a templomok színes üvegén, minek reszketne aranyon, ezüstön, minek sziporkáznék ércen, drágakövön, minek pislogna az örök mécses titokzatos fényben, ha az isteni Pelikán elhagyta volna a földet s ha a népek nem éreznék, hogy minden erejük, hatalmuk, boldogságuk és reményük az Oltáriszentségből, nevezetesen a szentáldozásból árad.“ (Prohászka O. után.)

A szentáldozás adta a világnak a nagy keresztény hősokeket, fejedelmeket, államférfiakat. Gondoljunk *szent István* s *szent László* királyunkra, kik minden erejüket megfeszítik, hogy az oltáriszentségi *Üdvözítőnek* méltó hajlékokat emeljenek s kultuszt teremtsenek. Gondoljunk *Habsburg Rudolfra*, ez lovát engedte át a Eucharistiát hordozó papnak, amint ezt *Schiller* is szépen megénekelte.

Hunyadi Jánosunk (+1456 aug. 11.) halálos ágyán sem tartotta magát méltónak, hogy az Úr Jézus hozzá jöjjön. Azért elviteti magát *szűz Mária* szentélyébe, hogy ott fogadja *Kapisztrán szent János* kezéből a szent útravalót. *Sobieski János* lengyel király, aki 1682-ben a *Kahlenbergen Kara Musztafa* 300 ezernyi seregét szétverve *Bécs*et felszabadította s ezzel *Magyarország* felszabadítására a török járom alól az első hatalmas lökést megadta, győzedelmes csatái előtt szentmisét hallgatott, a miséző papnak szolgált s megáldozott. *Savoyai Jenőről* (+1736.) ki oly fényes betűkkel írta be nevét a magyar multba, hasonló megható példákat örökölt meg a történelem.

Az ír *O'Connel* (1775—1847.), a német *Mal-linckrodt* (1821—1874.), *Garcia Moreno* Ekvádor vértanu elnöke (1821—1875.), mindmegany-nyi kiváló politikus s államférfi nevezetesebb ténykedésük, szereplésük előtt megáldoztak, *De Sonis* francia generális naponkint áldozott s az utca porában is letérdelt, ha az Oltáriszentséget a beteghez vitték.

Mindez a szentáldozásnak néhány szembetü-nőbb gyümölcse, diadala. De hányat arat nap-nap után, tán még a felsoroltaknál is dicsőbbet a lelkek mélyén, ki a megmondhatója? Hány veritékező családapa, anya, munkás, beteg, szenvedő, ifjú, leány s gyermek kap belőle erőt, bátorságot, kitartást saját nehézségeinek leküzdésére; hányat segít győzelemre és üdvösségre?!

Azt majd csak az utolsó ítélet nagy világünnepé fogja nyilvánosságra hozni.

Ellenvetés.¹

„Mennék én áldozni, csak ne volna *hitem* oly gyenge s ingatag.“ Erre csak annyit felelek, hogy az Oltáriszentség titkában könnyebb hinni, mint nem hinni.

a) A Szentírás világosan tanítja. A négy *evangelista* szent Pállal egyetemben tanúságot tesz mellette. És te szembe mernél velük szállani?

b) Egyházunk kezdettől fogva hirdeti, hogy az Oltáriszentségben *Jézus Krisztus* igazán valószínűságon s lényegesen jelen van. Ez az egyik alapdogmája. Kizárja kebeléből s pokollal fenyegeti azt, ki ebben szándékosan kételkedik vagy ezt tagadja. És te többet akarsz tudni, mint *Krisztus* tévmentes Egyháza?

c) *Isten* a századok folyamán sok s kétségbevonhatatlan csodával dicsőítette meg az Oltáriszentséget. Manap is *Lourdesban* számos gyógyíthatatlan beteg kapja vissza hirtelen egészségét, éppen akkor, midőn az Oltáriszentséggel megáldják. És *Isten* csalna minket?

De tegyük fel, hogy *Jézus Krisztus* nem volna jelen az Oltáriszentségben. Mi következne ebből?

a) Akkor tévedett az Egyház, rút bálványimá-

¹ A szentáldozás elleni kifogásokat bővebben tárgyalja a szerző: „*Ne mentegesd magad*“ című füzetében. Kis könyvtár, 4. szám, II. kiadás.

dásba süllyedt. Nem érdemel hitelt. El kell azt hagynunk!

b) Tévedett az Egyház, mely *szent Pál* szerint az igazság oszlopa és erőssége. Tévedett az Egyház, melynek feje a római pápa, kinek *szent Péterben* megígérte *Krisztus*, hogy rajta, mint köszálon építi Egyházát, melyen a pokol kapui, vagyis semmi tévely sem fog soha erőt venni. Más szóval megcsalt minket *Krisztus*, ígérete ellenére elhagyott bennünket. Tehát akkor nem *Isten!*

Ám, ha *Krisztus* nem *Isten*, hogyan művelt annyi kézzelfogható csodát? Hogyan emelte ki a régi világot sarkaiból épen ennek a szent eledelnek élvezése által? Mert csakugyan a szentáldozás által változott át a romlott pogány világ hősi, dicső keresztény néppé, mely ezrivel termelte a szűzesség liliomait, a vértanúság rózsáit. És hidd el nekem: manapság is, ahol eszik e kenyeret, ott vannak apostoli buzgó lelkek, ott vannak misszionáriusok, szerzetesek s szerzetesnők százezrei, kik lángoló szeretetből *Isten* s a halhatatlan lelkek iránt mindent feláldoznak. Ahol nem eszik e kenyeret, ha vannak is becsületes emberek, de szentek nincsenek. És mindez bálványimádáson, tévedésen, nagy világcsaláson alapulna? Valóban az Oltáriszentség titkában könnyebb hinni, mint nem hinni!

Mire kötelez az isteni jog?

Midőn az *Úr Jézus* kijelenti: Bizony; bizony mondom nektek: „*Ha nem eszitek az ember fia testét és nem isszátok az ő véréét, nem leszen élet tibennetek*“ (Jn. 6. 54.), ezzel a szentáldozást mint az *üdv szükséges eszközét* jelölte meg, de egyben isteni *parancsot* adott, hogy azt élvez-zük. Így fogta fel s értelmezte azt mindig a ka-tholikus Egyház.

Midőn azonban a szentáldozást szükséges esz-köznek állítjuk, ezt csupán *tágabb, erkölcsi* érte-lemben kell vennünk. Tévedne azért pl. az, aki a szentáldozást is épen oly nélkülözhetetlenek tartaná, mint aminő szükséges a szent keresztség vagy a szentgyónás azokra nézve, kik halálos bűnbe estek. Tévedne, aki még a kisdetek lelkét is féltené szentáldozás nélkül, avagy hivatkozva az *Úr Jézus* fennidézett ígéire, még nagypén-teken is áldozni akarna, nehogy elkárhozzék.

Az igazság ezzel szemben az, hogy az Oltá-ri-szentség a természetfeletti, lelki élet *normális* tápláléka, a megszentelő malaszt fenntartásának rendes eszköze lévén, nélküle mi, felnőtt, ezernyi lelki veszélynek kitett emberek alig-alig érhet-nénk örök célunkhoz.

Isteni jog alapján tehát élünk folyamán ehhez a mennyei asztalhoz kell járulnunk *több-szörösen*. Nevezetesen meg kell áldoznunk, ha életünket bármily okból közeli veszély fenye-

geti. Áldoznunk kell továbbá, ha oly lelki állapotban tapasztaljuk magunkat, hogy erre az isteni erőforrásra feltétlenül szükségünk van a heves kísértések legyőzésére.

A közeli életveszély isteni jogon felment attól a kötelezettségtől is, hogy éhgyomorral áldozunk.

Midőn dicsőült *IV. Károly* királyunkat ellenségeinek kiszolgáltatták, *Tihanyból* távozása előtt, jóllehet este volt már, a szentáldozást kérte, mint-hogy *életét veszélyben* érezte. A háború folyamán a frontra készülő katonáinkat is szükség esetén a nap bármely szakában megáldoztattuk, minthogy erre isteni törvény alapján az életveszély folytán joguk volt.

Jegyzet. Azoknak a betegeknek is, kik már egy hónapon át betegen fekszenek és nincs remény, hogy hamarosan felgyógyuljanak — ha nem halálos betegek is — a gyóntató megengedheti, hogy hetenkint egyszer vagy kétszer áldozzanak, habár az áldozás előtt folyadék alakban valamit vettek magukhoz (pl. levest, kávé, teát). (858. kánon. 2.) A *halálos betegek* akárhányszor megáldozhatnak, bár nincsenek éhommal. Ha valaki más esetekben sem volna képes éhommal áldozni, plébánosa, lelkiatyja által felmentést kérhet a Szentszéktől a szentségi bűntől. A kérvényt ilyenkor a „*Sacra Congregatio de disciplina Sacramentorum*”-hoz kell intézni. Sőt a *húsvéti, kötelező szentáldozást minden felmentés nélkül* is ki lehet szolgáltatni olyannak, aki azt éhommal fogadni nem képes. Ezt a nézetet vallják az Egyház legtekintélyesebb erkölcsstani írói, mint *Berardi, Gasparri, D'Annibale, Genieot, Lehmkuhl, Gennari* és *Noldin*, akiket nyugodt lelkiismerettel követhetünk.

Egy vagy két szín alatt?

Megérintjük itt a kérdést, mely az Egyház történetében hatalmas hullámokat vert: eleget tesszünk-e az isteni törvénynek, ha *csak egy*, t. i. *kenyér szín* alatt áldozunk.

1404-ben *drezdai Péter* tanító volt az első, aki hirdette, hogy a szentáldozás isteni törvény szerint *két szín* alatt kötelező s nagy *igazságtalanság* történik a laikus világgal, midőn azt tőle megtagadják.

Husz János (1369—1415. VIII. 6.) eretnekvezér hívei kapva kaptak ezen az eszmén, mely alkalmasnak látszott, hogy a *Rómától* való szakadást még inkább elmélyítse. *Misa Jakab* gyújtó prédikációi hallatlan mérvben fokozták ezt a mozgalmat, mely magát „kelyhesnek” vagy „*utraquistának*” (két-színesnek) nevezé. *Ziska* cseh népvezér 300 asztalt állíttat fel, hogy a kétszín alatt áldozni kívánó nép igényét kielégítse.

A *konstanzi* zsinat 1415-ben eretneknek bélyegezte ezt a makacs követelődzést, minthogy valóban az Oltáriszentségről való téves felfogáson alapult. Ez adta meg a lökést a huszita-háborúkra, melyek oly véres betűkkel vannak megörökítve a történelem lapjain.¹ Sőt katolikus országokat is megszállott a vágy a kétszín alatti

¹ Luther e kérdésben eleinte ingadozik, később elvnek állítja: akárhogy legyen, csak „*dacoljunk a zsinattal*”. A radikális Kálvin az *egyszínt* „az ördög műhelyéből” származtatja.

áldozás után olyannyira, hogy *I. Ferdinánd* császár s király és *IX. Károly*, a franciák fejedelme — a nyomásnak engedve — előterjesztést is tettek ez irányban a *tridenti* szent zsinatnak.

Az egybegyűlt atyák azonban ebben a zűrzavarban is megőrizték fenséges nyugalmukat s higgadt méltósággal adták elő az Egyház örök, elévülhetetlen tanítását. Kifelejtették, hogy jól-lehet az Úr Jézus az utolsó vacsorán e szentséget két szín alatt alapította (t. i. a szentmiseáldozat miatt, amely *Jézus Krisztus* kereszthalálának, teste-vére szétválasztásának titokzatos megújítása), de ebből korántsem következik, hogy elrendelte a két szín alatti áldozást. Ugyanis ugyanaz az *Úr Jézus* e szentségről beszélve gyakran maga is csak az egyik színt emlegeti, midőn pl. azt mondja: „*Ha valaki e kenyérből eszik, örökké él*“ és „*a kenyér, melyet én adandó vagyok, az én testem a világ életéért*“. (Jn. 6. 52.)

Hogy pedig az Egyház az ősi hagyományra támaszkodva miért ragaszkodik az egy szín alatti áldoztatáshoz s miért nem szolgáltatja azt ki a borszín alatt is, a *tridenti* káté szerint a következő okokra vihető vissza: A borszín nehezen kezelhető. Főleg tömegek áldoztatásánál könnyen fennforog a kiöntés, a tisztetlenség veszélye. A betegek számára eltéve, hamar romlásnak indul. Igen sokan a bornak ízét, sőt szagát sem tűrhetik. Némely vidéken borhoz nagynehezen juthatni. De a legfőbb ok az, hogy az egy szín alatti áldoztatással állandóan cáfolva legyen

azaz eretnek tan, mely az egész *Krisztus* jelenlétét úgy az egyik, mint a másik szín alatt tagadja s azt állítja, hogy a kenyérszín alatt csak vértelen testet kapunk, a borszín alatt pedig pusztán csak vért. Hozzátehetjük mindezekhez, hogy számtalanokat visszatartana főleg a gyakori szentáldozástól az *undor* s a *betegségek*től való *félelem*, ha másokkal *egy* kehelyből vagy ugyanazzal a kanállal, avagy egyéb eszközzel kellene az Úr vérért inniok. Ez a körülmény a tömeges gyakori áldozás elé, mely pedig Egyházunk forró óhaja, lényeges akadályt gördítene.

Mire kötelez az Egyház?

A negyedik *lateráni* szent zsinat idézett törvényének értelmében minden keresztény hívő, ki már eszét használni tudja, évenként legalább *egyszer* s pedig *húsvét* táján a szentáldozáshoz járulni köteles. Az új törvénykönyv 859-ik kánonja a húsvéti áldozást újra előírja, megismételve a *lateráni* törvényt az általa engedett kivétellel egyetemben: „*hacsak a gyóntató tanácsosnak nem véli, hogy a hívő bizonyos ideig a szentáldozástól tartózkodjék*“. Azt a büntetést azonban, melyet a *lateráni* szent zsinat e törvény áthágóira kirótt — akiket t. i. a templomból s az egyházi temetésből kizárt —, az új törvény már nem említi meg. Bocsátkozzunk e törvény rövid taglalásába.

Mikor kell áldoznunk?

Idő szempontjából a törvény kettőt ír elő. Évenként (legalább!) *egyszer* és pedig *húsvét táján*. Az évet kétségkívül húsvétól húsvétig kell számítanunk. Ami a „*húsvét táját*“ illeti, a kötelező áldozás idejét az új törvénykönyv is a régi jog alapján Virágvasárnaptól Fehérvasárnapig terjedő időre tűzi ki. Mindazonáltal már IV. Jenő pápa 1440 július 8-án a megyés főpásztoroknak megengedte, hogy — ha a körülmények úgy kívánják —, ezt az időt meghosszabbíthassák, de oly értelemben, hogy a húsvéti áldozás nem veheti kezdetét nagybőjt IV. vasárnapja előtt s nem terjedhet Szentháromság vasárnapján túl.

Napjainkban néhány egyházmegye még ennél is nagyobb kiváltságot élvez, amelyet *mindenki*, aki az illető egyházmegye területén akar eleget tenni húsvéti köteletségének, igénybe vehet.

Jegyzet: A szentszék némely szerzetesrendnek, mint pl. a Jézus-társaságiaknak, Redemptoristáknak stb. megengedte, hogyha bárhol, az év *bármely szakában* tartanak szent misziót vagy lelkigyakorlatot, a hívők ez alkalommal végzett gyónásukkal s áldozásukkal — a megyéspüspök beleegyezésével — húsvéti kötelezettségüknek is azévre eleget tehetnek. (S. Congr. Conc. 1921. jan. 27.)

Aki a húsvéti áldozást bármely okból elmulasztotta, tartozik legalább az évi áldozás köteletségének megfelelni s a következő húsvétig feltétlenül az Úr asztalához kell járulnia. Aki a húsvéti idő beállta *előtt* látja, hogy áldozási kötelezettségének teljesítésében akadályozva lesz,

jól teszi, ha előre megáldozik, de ezzel a törvénynek még eleget nem tett. Ha azonban a húsvéti idő *beálltával* látunk előre akadályt, azt a szentáldozás elvégzésével tartozunk megelőzni. Így a beteg, kit a húsvéti idő előtt láttak el a szentségekkel, húsvét táján újra áldozzék s pedig mielőbb, ha a halál hamaros bekövetkezésétől lehet tartani.

Kiket kötelez a törvény?

Minden keresztény hívőt, ki esze használatát élvezi s így a gyermekeket is, kik a megfelelő kort elérték.

Az ősi Egyház körülbelül a XIII. századig a csecsemőket s kicsiny gyermekeket is áldoztatta. A *tridenti* szent zsinat ezt a gyakorlatot nem ítéli ugyan el, de kijelenti, hogy ez a gyermekek üdve szempontjából nem volt szükséges, *mint-hogy e korban a keresztségben kapott természetfeletti, kegyelmi életet vétek által még el nem veszthetik.* (Sess. 21. c. 4.)

E szavakból azonban méltán következtethetjük, hogy mihelyt a gyermek annyira megérett, hogy súlyos bűnt elkövetve a megszentelő malaszt állapotából kieshetik, *isteni jogon* kötelezve van — korára való tekintet nélkül — a szentáldozáshoz járulni. A fejlettség fokáról a lelkiatyák, szülők vagy helyetteseik vannak hivatva ítélni, de őket terheli egyben a kötelesség is, hogy a gyermeket megfelelő oktatással az Üdvözítő méltó fogadására előkészítsék. És bi-

zonyára *súlyosan vétkeznek* s nagyon az *Úr Jézus* Szíve szándéka ellen cselekszenek, ha az első szentáldozást oly késő korra tolják, midőn már a gyermeki szívet a sátántól kell előbb visszahódítani, hogy Istenét befogadhassa. (V. ö. XIII. Benedek pápa által kiadott katekizmustsal.)

Az új törvénykönyv 854. kánonja kimondja, hogy a szentáldozás nem nyújtandó gyermekeknek, kik koruk fejletlensége folytán ezt a nagy szentséget még megismerni s kellő értékeléssel fogadni nem képesek, de viszont a plébánosoknak szigorú köteleességükké teszi a gondoskodást, hogy mihelyt a gyermek korához mért ismerettel és áhitattal meg tud áldozni, ettől az életforrástól távol ne maradjon. Haldokló gyermekeknek ugyane kánon szerint nyújtandó a szentáldozás, ha *Krisztus Urunk* testét a közönséges eledeltől már meg tudják különböztetni s azt tisztelettel imádni képesek.

Mily bűn alatt kötelez a törvény?

A húsvéti áldozás törvénye, csakúgy, mint az évi gyónásé, halálos bűn terhe alatt kötelez. Miért is súlyos vétkekről köteles magát e címen vádolni az, ki a kiszabott *húsvét-táji időn belül* nem áldozott s pedig annyi súlyos bűnről, ahány évben ennek a keresztérv köteleységnek meg nem felelt.

Hogyan kell áldoznunk?

Elsősorban méltó módon. Szentségtörő áldozással tehát az Egyház törvényének nem tehe-

tünk eleget, amint ezt az új törvénykönyv 861. kánonja határozottan kimondja. Az ellenkező vélekedést *XI. Ince* pápa el is ítélte.

Óhajtható továbbá, hogy a húsvéti szentáldozást ki-ki a saját szertartása szerint végezze. (866. kánon 2.) Ezen az alkalmon kívül azonban nincsen semmi akadályja annak, hogy a római *katholikusok* a görög *katholikusoknál* áldozzanak s viszont.

Hol áldozzunk?

Hajdan a húsvéti áldozás helye kizárólag a plébániatemplom volt. Az új törvénykönyv ezt már nem követeli meg, hanem csupán ajánlja. (859. kánon.) Azt azonban sürgeti, hogyha valaki nem a saját plébániáján végzi szentáldozását, erről a tulajdon plébánosát értesítse. (U. o.) Régi időben a lelkipásztor a húsvéti idő letelte után híveitől bekérte a „gyónási (áldozási) cédulát“. Ilymódon tisztán láthatta, hogy nyájával hányadán van s az elmaradozókat kötelességük teljesítésére ösztökélhette. Nagy kár, hogy ez az üdvös szokás lassankint már egészen feledésbe megy.

A gyakori szentáldozás.

A gyakori áldozás alatt a mai keresztény köztudat a hetenkint többszöri s a mindennapi szentáldozást érti. Kitűzött célunkkal szorosan összefüggő kérdés ez, miért is röviden letárgyaljuk.

Az őskeresztény emlékekből világosan kitűnik, hogy az első időkben a keresztény hívek, valahányszor szentmisén voltak, szinte természetzerűleg áldoztak is. A III. és IV. században vasárnap, szerda, péntek, sok helyen szombat is általános áldozási napok voltak. Idők folyamán azonban ez a szent szokás lassankint annyira aláhanyatlott, hogy szükségessé vált a *lateráni* sürgető törvény. Az Egyház lelkéből azonban sohasem halt ki a remény, amelyet a *tridentí* zsinat hő vágy alakjában kifejezésre is juttatott, hogy fel fog még egyszer virradni a gyakori, sőt napi áldozás hajnala. X. Pius pápáé az érdem, hogy a napi szentáldozás melengető, termékenyítő napját apostoli irataival, nevezetesen a „*Sacra Tridentina Synodus*“ kezdetűvel (1905 dec. 20.) a világ egére feltámasztotta. Soká vitatott kérdéseket tisztázott és szabatosan kifejezte az Egyháznak a szentáldozásra vonatkozó elveit. Rámutatott nevezetesen arra, hogy az Egyház a napi áldozótól sem követel szigorúbb feltételeket, mint azoktól, kik évenként egyszer áldoznak, t. i. a *megszentelő malaszt állapotát* s a *jó szándékot*. A szentáldozás továbbá nem az életszentség *jutalma*, hanem *eszköze*, módja, útja. A hívek kérjék ki, ha napi áldozók lenni akarnak, a lelkiatya tanácsát; de egyben óva inti a pápa a gyóntatókat, nehogy valakit visszatartsanak, kiben megvannak az előbb említett lényeges feltételek.

X. Pius mindazoknak, kik *naponként* méltó módon

szoktak áldozni (ha egyszer-kétszer elmulasztják is a szentáldozást), azt a kedvezményt adta, hogy a teljes búcsúkat elnyerhetik, ha hetenként nem is gyónnak. Ezt az engedményt (a jubileumi búcsúkat kivéve) az új törvénykönyv megerősíti. A gyónások számát illetőleg a napiáldozókra nézve mit sem állapít meg feltétlenül, hogy az Egyház búcsúit elnyerhessék. (931. kánon 3.)

Végezetül még egy kérdést kell tisztáznunk.

Ha *Jézus Krisztus* isteni Szíve s az Egyház a gyakori, sőt napiáldozást oly hően óhajtja, honnan van mégis, hogy a húsvéti törvényben az évi egyszeri szentáldozással beéri. Miért tette ezt?

1. Mert, mint *Loyola szent Ignác aspeciai* honfitársainak magyarázza, Egyházunk jó anya lévén, nem akarja a már amúgy is töredezett nádat összetörni s a pislogó mécesst kioltani. Nem akarja a nyomort, melybe a lanyhaság annyi lelket döntött, kétszerezni azáltal, hogy őket a gyakrabbi áldozásra *halálos bűn* terhe alatt kötelezi, mikor az évi egyszeri áldozásra is csak nagy üggyel-bajjal kaphatók.

2. Mert nincs azért egészen s feltétlenül kizárva, hogy az ember évi egyszeri áldozással is kitartson a kegyelemben s lelki életet éljen. Az Egyház nem akarja az ilyen gyenge híveinek lézengő életét tördőfessel kioltani, hanem megtűri kebelén mindazokat, kik évenként *legalább* egyszer mégis csak megáldoznak.

A „*Királyok könyve*“ (III. 19.) megható képet tár elénk. *Illés*, az Úr prófétája, az istentelen *Jezabel* királynő elől menekül, ki őt halálra keresi.

A próféta szomorú s levert. Már maga is kívánja a halált, megunva ezt a zaklatott életet. Hü képe ez a gondoktól, sától, szenvedélyektől agyonfárasztott léleknek. Egy gyalogfenyő árnyékában végül megpihen s csakhamar mély álomba merül. Hirtelen angyal áll a próféta mellett. „Kelj fel és egyél!” — szól az angyal az aluvóhoz. *Illés* felébred s csakugyan fejénél kenyeret s italt talál. Eszik s iszik, de csakhamar megint csak visszaesik álmába. Ámde újra ott áll az angyal. „Kelj fel és egyél!” — ismétli. És midőn a próféta engedelmeskedik, most már nem alszik többé el, hanem bátran, vidáman, ernyedetlenül törtet fel az *Isten* szent hegyére.

Ki mást jelentene ez az angyal, mint a buzgó lelkiatyát, ki a feloldások által a szentgyónásban felébreszt téged: „Kelj fel!” De nyomban hozzá is teszi: „egyél!” Edd az élet kenyerét. Ha szót fogadsz, de nemcsak egyszer — húsvét táján —. hanem ismét és ismét; ha a szentáldozást állandósítod, biztosítalak, te sem merülsz többé a halálos bűn álmába, hanem a lelki életben épen s megküzdve bátran, vidáman az élet csatáival, érkezel el az *Isten* szent hegyére, az égbe.

Az Anyaszentegyház V. parancsa.

„*Tiltott napokon menyegzőt ne tarts.*“

A törvény történetéből.

Az ötödik egyházparancsot voltaképen a hívek helyes érzéke s gyakorlata fejlesztette ki.

Már keresztény őseink az első időkben némely, az imára s töredelemre szentelt napokon házasságot kötni, sőt a házassaggal élni illetlennek tartották. Így fejlődött ki lassan az ú. n. *zárt* vagy *megszentelt idő*, mely később már mint házassági tiltó akadály szerepel. Tartamát illetőleg azonban jó időn át nem volt az Egyházban egyöntetű megállapodás. Így pl. hazánkban az 1493-iki esztergomi tartományi zsinat az adventen s nagyböjten kívül a hetvenedvasárnaptól hamvazószerdáig és a keresztjáró napok elsejétől pünkösöd nyolcadáig bezárólag közbeeső időt is a szentelt időhöz számítja.

Azért a *tridenti* szent zsinat ez ügyben is egyformaságot óhajtván behozni, azt rendeli, hogy advent első vasárnapjától kezdve vízkeresztig és hamvazószerdától fogva húsvét utáni első, vagyis fehérvasárnapig a házasságokat *ünnepélyesen* megáldani tilos. (Sess. XXIV. c. 10.) Ebből a zsinati rendeletből viszont az is kiviláglik, hogy a házasságoknak *csendes*, zajtalan megáldása a zárt időben is meg volt engedve s

csupán az ünnepélyes, szentmisével kapcsolatos esketés, a menyasszony ünnepélyes vezetése a templomba, illetőleg a vőlegény hajlékába s a zajos lakodalmi dinom-dánom volt eltiltva.

Némely országban, így hazánkban is, a zárt időt régi szokás szerint szigorúbban értelmezték, amennyiben alatta még egészen csendes esküvő is csupán püspöki engedéllyel volt tartható.

Az új egyházi törvénykönyv szerint házasság bármely időben köthető. (1108. kánon 1.) Csupán a szentmisével kapcsolatos nászszólam van eltiltva *advent első vasárnapjától karácsony első napjáig bezárólag és hamvazószerdától húsvétvasárnapig bezárólag*. Ez tehát az Egyház jelen fegyelme szerint a megszentelt, zárt vagy más szóval tiltott idő. Azonban a megyéspüspökök még ebben az időben is megengedhetik a szentmisével kapcsolatos, ünnepélyes nászszólamot, de — a törvény előírása szerint — figyelmeztessék a jegyeseket, hogy tekintettel a zárt időre a *nagyobb pompától* tartózkodjanak. (1108. kánon 3.)

A zajos mulatságok tilalma.

Az Egyház erkölcstani írói s közfelfogása a zárt idő törvényét mindenha úgy magyarázta s értelmezte, hogy abban a zajos mulatságok tilalma is, *sőt elsősorban az*, be van foglalva. Hiszen, miként láttuk, az ünnepélyes menyegzőket is *csak ez okból, e miatt* ellenzi az Egyház.

Bölcs oka e törvénynek a következő:

Egyházunk, mint az emberi nemnek istenadta nevelője, ezt a magasztos feladatát legfőképpen az által oldja meg, hogy velünk évről-évre *Jézus Krisztus* életét mintegy újra átéleti. A kereszténynek amúgy is — *szent Pál* szerint — *Krisztust* kell magára öltenie s mint a szentatyák mondják, második Krisztussá kell válnia. Mindez azonban magábaszállás, elmélkedés, penitencia s a lelki élet szorgosabb, odaadóbb gyakorlata nélkül nem lehetséges.

Ámde a világ ezernyi aja-baja, gondja s mulatsága az emberek legjavát ezerféleképpen szórakoztatja, lefoglalja s figyelmét szinte állandóan *Krisztusról* s az örökkévalóságról a földiekre, mulandókra tereli. Egyházunk tehát legszentebb kötelességét teljesíti, midőn időket rendel, melyekben hívei túlnyomóan vagy legalább szorgosabban halhatatlan lelküknek éljenek, *Krisztussal* szorosabban összeforranak, őt behatóbban tanulmányozzák s utánozzák. Erre pedig kétségkívül legalkalmasabb az *advent*, az Üdvözítő eljövételére való várakozásnak, szent epedésnek s előkészületnek időszaka, továbbá a *nagybőjt*, Urunk kínszenvedésének kegyelmekben dús ünneplése. Keresztény reményekkel s vigasszal vegyes szent gyász időszaka mind a kettő.

És a keresztény lélek, melyből nem halt ki nagyra-termettségének s örök hivatásának tudata, ösztönözve érzi magát, hogy e szent időket visszavonultságban töltsé, szívét bűnbánat által

tisztogassa, lelkét bőjt s gyakoribb imádság által élessze, felemelje. S az Egyház szerető anyai gondja nyújt is erre ilyenkor a szokottnál bővebb alkalmat. Szorgosabban hirdetteti az isteni ígét, missziókat, lelkigyakorlatokat rendeztet. Az *advent* s főleg a *nagybőjt* *Isten* hadseregének a manőverei, hadgyakorlatai, melyekben újra talpraáll, újra felfegyverkezik, hogy az üdv ellenségeivel szemben a csatát sikeresen fel tudja venni.

Mindez azonban mulhatatlanul szükségessé teszi a *zárt időt*. Zajos multságok, hangos dinom-dánom, bálók, táncvigalmak és az összegyűjtöttség, penitenciatartás csakúgy kizárják egymást, mint a tűz és víz, a világosság s a sötétség. Valóságos árulást követne el tehát Egyházunk szent hivatása ellen, ha azokat *adventben* s *nagybőjtben* megengedné.¹

Súlyosan vétkezik tehát az, aki e szent időszakban táncmultságban, bálban résztvesz.

¹ Ily értelemben foglalt állást a nm. magyar püspöki kar is, miként erről a primás úr őfőmagassága által kibocsátott körlevél tanuskodik:

„Mivel az egyházjogi törvénykönyv 1108. kánonja a tiltott, máskép a szentelt időben (tempus vetitum, sacramentum) csak a házasságok ünnepélyes megáldását tiltja, egyeseknek kétségük támadt az iránt, vajjon a tiltott időben a nyilvános multságok továbbra is tilosak-e. A nm. püspöki kar f. é. május 16-án tartott közös tanácskozásában e kérdésben azt az egységes álláspontot foglalta el, hogy a tiltott időben a nyilvános multságok és táncok tilosak az eddigi egyházi fegyelem szellemében. (Esztergom, 1923 jún. 2.)“

Vét s pedig fontos dologban az Egyház szent szándéka ellen s botránkoztatja a lelkiismeretes keresztény híveket.

Mindazonáltal, aki rövid ideig, mondjuk 1—2 óráig táncolna — főleg ha az csak meghitt családi körben történnék —, halálosan nem vétene, föltéve, hogy ezzel mást meg nem botránkoztat.

Meg kell jegyeznünk azt is, hogy a tisztán szellemi élvezetek, minő pl. koncert, *épületes* színdarab, nem esnek a törvény tilalma alá.

A tánciskolákat azonban már csak azért sem javalhatjuk, mert rendesen túl szokták lépni a tiszta tanulás s gyakorlat határait s nem egyszer botrányra nyitnak alkalmat.

Ellenvetés.

Nem ritkán halljuk az ellenvetést: „Az Egyház csak a *nyilvános* mulatságokat tiltja, de a *magánjellegű* bálók meg vannak engedve“. Pompásan megfelelt erre az üres kifogásra „A *tánc*“ című értekezés kitünő szerzője.¹

„Eszerint tehát nem tarthatnak bált a szegények, de bálozhatnak, táncolhatnak az előkelők. Ezek mindig magánjellegű bálban vesznek részt, mert az ő báljukon csak meghívottak jelenhetnek meg. Mióta van az Egyházban más erkölcs tan az urak számára s más a szegények számára? Egyébként, ha az Egyház csakugyan azt akarja, hogy a tiltott időben bőjtöléssel, imád-

¹ *Tomcsányi Lajos S. J.*: A tánc. Erkölcstani értekezés.

sággal s a *töredelem szigorúbb gyakorlásával* töltjük napjainkat, józan ésszel nem látjuk be, hogyan ellenkeznék ezzel, ha nyilvános bálba megyünk s nem ellenkezik vele az, ha *magán-jellegű bálban* egész éjjel táncolunk.“

Midőn *Chrysologus szent Péter, Ravenna* hírneves érseke, könnyelmű, ledér népét a farsangban űzött dévajkodásáért apostoli hévvel ostorozta, többek közt ezt az emlékezetes bölcs ígét mondotta: „*Aki tréfákat űz az ördöggel, nem fog örülni Krisztussal*“.

Ámde, mit szóljunk akkor azokról, akik a zárt időben is farsangolnak s zajos dinom-dánommal, táncvigalmakkal, sőt álarcosbálokkal nemcsak a buzgó híveknek, hanem minden jóízű embernek botrányt okoznak? Fognak-e örülni *Krisztussal*?

FÜGGELÉK.

A lelkipásztorok eltartása.

Azon az „Öt parancson“ kívül, melyet a káték, imakönyvek hagyományos szokás szerint felsorolnak, egyéb törvényei is vannak Egyházunknak, amelyek betöltése minden katolikus hívő szigorú kötelessége.

Ilyen pl. a *halottégetés tilalma*, amelyről már a „Második parancs“-ban (92. oldalon) szóltunk. Továbbá a könyvbírálat s tilalom törvénye. Erről külön kis művet írtunk.¹

Van azonban egy ősi, isteni jogon alapuló egyháztörvény, amelyről még ennek a könyvnek keretében óhajtunk — legalább röviden — megemlékezni.

Ez a lelkipásztorok eltartásának törvénye.

Évtizedekkel ezelőtt édes hazánkban még szinte felesleges lett volna erről beszélni. A mai viszonyok között, tekintettel főleg a jövő eshetőségeire, nem hallgathatunk róla. Hiszen bekö-

¹ A római Index. A „Mária kongregáció“ folyóirat kiadása. 1926.

vetkezhetnek idők, talán előbb, mint gondolnók, midőn a szükség kényszere folytán nálunk is, mint *Amerikában*, az egyházparancsok között ez is kifejezetten szerepelni fog: „*Járulj hozzá lelkipásztorod illő eltartásához*“.¹ Vegyük tehát tudomásul azt, hogy úgy maga *Isten*, mint az ő Egyháza szorosan kötelezik a híveket, hogy lelkipásztoraikról, kik az ő javukra szentelik egész életüket, viszont az anyagiakban gondoskodja-

¹ A III. *baltimorei* zsinat (1886) rendeletére kiadott, az amerikai *Egyesült Államok* területén ma is érvényben levő katekizmus szerint az Anyaszentegyház főbb parancsai a következők:

I. Hallgass szentmisét vasárnapon és *kötelező* ünnepén. II. Bizonyos napokon tartsd meg a böjtöt és tartóztasd meg magad a húseledelektől. III. Legalább is egyszer gyónjál meg évenként. IV. A húsvéti szent idő alatt vedd magadhoz az Oltáriszentséget. V. *Járulj hozzá a lelkipásztor fenntartásához*. VI. Ne házasodjál oly személlyel, ki nem katolikus, vagy olyannal, ki rokonságban van veled harmadíziglen; se magánúton ne köss házasságot tanuk nélkül, se tiltott időben ünnepélyes menyegzőt ne tarts.

Az egyházparancsoknak ez a rendszere először *Bella-reminnál* fordul elő. Nála is az V-ik: *Fizesd meg a tizedet*. Tőle átvette *Olaszország* és *Franciaország*. Ez utóbbi később *Bossuet* nyomán elhagyta az egyházi tizedről s az ünnepélyes menyegzőről szóló parancsot, de azért a Belarmin-féle hatos számhoz továbbra is ragaszkodott. A *Vaughan* bíboros s az angol püspöki kar által jóváhagyott: *Catechism of Christine Doctrine* szintén az Egyház hat parancsát sorolja fel.

Kanada egyes részeiben a polgári törvény is elismeri az egyházi adózást és a IV. *quebeci* zsinat (1868) annak *lelkiismeretben* is kötelező voltát hangsúlyozza.

nak s őket állásukhoz mértén tisztességesen el-
tartásák.

Nemkülönben kötelessége a hívek közösségé-
nek, hogy az ú. n. kultuszterheket viselje s adója
által az istentisztelet, a katolikus iskolák stb.
költségeihez hozzájáruljon.

Az Ószövetségben.

Igy volt ez már az Ószövetségben is. Minden
zsidó húszéves korától fogva fejenként fél ezüst-
sziklust, később dupla drachmát volt köteles,
mint templomadót, befizetni. Ami pedig a tekin-
télyes papi nemzetség fenntartását illeti, ezt az
Úr bölcs és szent okokból az egész népre bízta.

Midőn ugyanis az ígéret földjét Izrael nemzet-
ségei között felosztotta, Levinek nem jelölt ki
külön részt. „*Ne legyen a papoknak és leviták-
nak és mind e nemzetségből valóknak részök és
örökségök a többi Izraellel, mert az Úr áldozat-
jait s ajándékait eszik; és semmi egyebet ne ve-
gyenek atyjokfiai örökségéből; mert az Úr maga
az ő örökségök.*“ (Móz. V. 18. 12.) Szóval azt
akarta Isten, hogy a neki fizetett tizedek, neki
felajánlott adományok s áldozatok javarészt
papjait illessék. Viszont a zsidó világos tudatá-
ban volt annak, hogy papjainak eltartásával
egyenesen Istennek adózik, istenszolgálatot tel-
jesít. Fülében csengett szüntelen az átok, mely
az isteni jogok csorbítóit fenyegeti, de meg az
áldás is, mely az ígéret szerint a hűséges, áldo-
zatkész istenszolgálat nyomában jár: „*Ha a te*

Urad Istened szavát meghallgatod . . . , feljebb emel téged Urad Istened minden nemzeteiknél . . . és rád jönnek minden áldások . . . Áldott leszesz a városban és áldott a mezőben. Áldott lesz méhed gyümölcse és földed gyümölcse, barmaid fájása és teheneid csordái és juhaid aklai; áldottak csüreid és áldottak éléstáraid . . . Kiárasztja az Úr áldását pincéidre és kezeid minden munkáira . . . (Móz. V. 28. 1—8.)

És a nép igyekezett is erre az áldásra rászorgálni. Főkép a buzgóbb korszakokban megható az a nagylelkű készség, mellyel adóit s adományait az Úr oltárára hordotta.

A Krónikák Könyvében olvassuk, hogy *Ezekiás király megparancsolá . . . „hogymint adjanak a papoknak és lévítáknak, hogy szolgálhasanak az Úr törvényében. Mi mikor a sokaság fülébe jutott, Izrael fiai igen sok gabona-, bor-, olaj- és mézszengét hordának és a föld minden terméséből tizedet adának . . . A harmadik hónapban kezdék az asztagok alapjait vetni és a hetedik hónapban végezték el azokat. És mikor bementek Ezekiás és az ő fejedelmei, láták az asztagokat és áldák az Urat és Izrael népét . . .”* (Krónikák II. 31. 4—8.)

És a nép az Isten áldásának legjavából volt köteles fizetni papjait. Már *Kainnak* minden szerencsétlensége ott kezdődött, midőn nem tiszta búzával, hanem ocsuval akarta Isten iránti tartozását leróni. (V. ö. Gen. 4.) Maga az Úr *Malaikiás* próféta ajkai által kikel az ilyen álnok el-

járás ellen: „*Ha vak barmot hoztok áldozatra, nem rossz-e az? s ha sántát hoztok és betegest, nem rossz-e az?... Átkozott a család... ki hibást áldoz az Úrnak; mert nagy király vagyok én, úgymond a seregek Ura, és az én nevem rettenetes a pogányok között*“.

 (Malak. 1.)

Az Újszövetségben.

Az Ószövetség letüntével annak papsága is lét-jogát veszítette s az újszövetségi, krisztusi papságnak engedte át helyét. És ha az árnytitkok, jelképek kezelőit Isten akarata folytán méltányos és bőséges ellátás illette meg, mennyivel inkább megköveteli ezt az Úr az isteni vérnélküli áldozat s a szentségek kezelői számára, akik a keresztfáról forrásozó összes kegyelemkincseket közvetítik s a világra árasztják. A katolikus papság kétségkívül az emberiség legnagyobb jótévője. Nélküle a világ csakhamar a halál árnyékába s a pogány erkölcstelenség fertőjébe sülvédne vissza.

Méltányos és igazságos tehát, hogy a nép, mely papjaitól a szellemi s lelki életet, az isteni táplálékot kapja, azoktól a földi kenyeret s a tisztességes megélhetés eszközeit meg ne tagadja.

Jézus Krisztus, az Újszövetség isteni alapítója, meglepő példával akart ebben előljárni, midőn csodával is előteremti a pénzt, amellyel templomi adóját maga Péter helyett megfizeti. Midőn ugyanis az adópénzt szedők *Péterhez* menének

és megszólíták őt: „A ti mesteretek nem fizeti-e meg az adópénzt?” Az Úr pénz híjján lévén, megbizta Pétert: *„Menj a tengerhez, vedd meg a horgot és az első beleakadó halat fogd ki és felnyitván száját, találsz egy statert, vedd azt és add nekik érettem és éretted”*. (Mt. 17.) Ugyancsak elvben kihirdeti az egyházi adózás kötelező voltát, midőn hangoztatja: *„Adjátok meg; ami a császáré, a császárnak és ami Istené, az Istennek”*. (Mt. 22. 21.)

Az apostolok tehát csupán szócsövei voltak uruknak, midőn a papság eltartását a hívek szívére kötik. Így szent Pál, jóllehet maga egyénileg nem akart a hívek terhére esni s ugyanezért mesterségéből élt s alamizsnálkodott (v. ö. Ap. csel. 20.), de azért az elvet fel nem adja, sőt fenn hirdeti: *„Nem tudjátok-e, hogy kik a szentélyben foglalkoznak, a szentélyből valókat eszik s kik az oltárnak szolgálnak, az oltárról vesznek részt? Így rendelte az Úr azoknak is, kik az evangéliumot hirdetik, hogy az evangélium után éljenek”*. (I. Kor. 9. 13. 14.) Mert hiszen az Úr igéje szerint: *„Méltó a munkás az ő élelmére”*. (Mt. 10. 10.)

Az apostol előtt ez oly világos és magától érthető, hogy ugyancsak ez ügyben felveti a kérdést: *„Ki vitézkedik valaha maga zsoldján?”* (I. Kor. 9. 7.)

Az első kereszténvek tényleg papjaikról túlbőven gondoskodtak, olyannvira, hogv azok nemcsak maguk tisztességesen megélhettek, hanem

ezenfelül feleslegükből a szegényekről, özvegyekről, árvákról is nagyvlelkűen gondoskodhattak. Később, az eleven hit s buzgalom lohadásával, az Egyháznak már a hívek megadóztatásával kellett kiadásait és papjai szükségleteit előteremtenie, amire, mint tökéletes társaságnak, kétségtelen istenadta joga van.¹ Felélesztette az ószövetségi tizedeket. Illőnek s igazságosnak tartotta ugyanis, hogy a hívek összes gyümölcseiknek tizedrészét minden jók adományozójának, *Istennek* dicsőségére szenteljék. Ezen az alapon már a IV. és V. század szentatyái, mint *Ambrus*, *Ágoston* stb. a tizedadás mellett szólottak. Ez ugyan eleinte nem volt kötelezőleg előírva, hanem csupán ajánlva, de már a VI. század óta zsinati határozatokkal s pedig az Egyházból való kizáratás terhe alatt meg lőn parancsolva. Az uralkodók az Egyház tizedjogát nemcsak elismerték, hanem koronajavaik után a tizedet maguk is megfizették s szükség esetén karhatalommal is behajtották.

Hazánkban szent István királyunk intézkedése folytán az egyházi tized a megyéspüspököket illette meg: más egyházi személtre csak akkor, ha azt királyi adományozás vagy elbirtoklás útján nverték, avagy a püspöktől kapták.

¹ Ezt a jogot az új törvénykönyv következőképen határozza meg: Az egyháznak a világi hatalomtól független joga van, hogy a hívektől megkövetelje, ami az isteni tiszteletre, papjainak s többi szolgáinak eltartására s egyéb sajátos céljaira szükséges. (1496-ik kánon.)

Igy a *pannonhalmi szent-mártoni* főapátság egész *Somogy vármegye* összes tizedeit *szent Istvántól* nyert kiváltság alapján élvezte. Voltak oly helyek is, pl. a *Szepességben*, ahol az egész tized a helybeli plébánost illette.

Az egyházi rend az 1848-iki országgyűlésen a papi tizedről minden kárpótlás nélkül önként lemondott. Az ország rendei ezt a haza oltárára lett áldozatot örök emlékezetül a XIII. cikkel törvénybe iktatták s egyben elhatározták, hogy az emiatt szükségét szenvedő papság illő ellátásáról gondoskodni fognak.

Napjainkban egyébként is a tized már mindenütt megszűnt s a lelkészkedő papság ellátásáról az államok vagy hívek másként gondoskodnak. Nálunk a lelkipásztorok többnyire a még megmaradt plébánia-földekből, a párbérből s az úgynevezett stólából élnek.

A stólát a hívek a szentmise bemutatása, avagy egyéb egyházi ténykedések címén — minők a keresztelezés, házasságmegáldás, temetés — fizetik lelkipásztoruknak. Nem bére, ára ez a világ minden kincsét felülmuló szentmisének, kegyelemnek s áldásnak, hanem csupán méltányos hozzájárulás a lelkipásztor eltartásához, akiről isteni s egyházi törvény értelmében elsősorban azok kötelesek gondoskodni, akik szolgálatát igénybeveszik. Aki magát a szentmisét stb. akarná *megfizetni*, a *simonia* bűnébe esnék, amint ezt az „Első parancs”-nál (66. oldalon) bővebben fejtegettük. Ugyanezért nagyon rosszul hangzik az, mikor némelyek azt tudakolják, hogy „*mibe kerül egy szentmise?*” mit kell *érte* fizetni? — Keressünk erre ildomosabb s szabatosabb kifejezéseket.

Gyakorlati következtetések.

Teljesítsük tehát lelkipásztoraink iránt kötelezettségünket s fizessük meg nekik idejében, önként s hiány nélkül tartozásunkat. Van reá indító okunk bőségesen. Elősorolunk néhányat.

1. Ez az *Istennek* s Egyházának szorosan kötelező törvénye. Súlyosan vétkeznék tehát az, aki az arányosan reá eső teher alól magát csupa kapzsiságból s fukarságból kivonná.

2. Ezt követeli tőlünk a katolikus becsület-érzés. Minden vallás gondoskodik lelkészeiről s pedig többnyire nagyobb áldozatok árán s bőségesebben, mint a katolikusok. Csupán az igazság hirdetői nélkülözzenek? Csak *Jézus Krisztus* papjai legyenek kénytelenek — mint azt némely országban máris látjuk — nyílt vagy leplezett koldulással, avagy állásukhoz nem méltó mellékfoglalkozásokkal tengetni életüket?

3. De erre indítsa a híveket tulajdon előnyük is. Ha ugyanis a lelkipásztorok tisztességes anyagi viszonyok között élnek, ebből a hívekre háramlik a legtöbb haszon. Mert a) akkor lesznek egyáltalán *elég számban* papjaik. *Isten* ugyanis a hívek áldozatkészségét a legnagyobb jótétéménnyel: elégséges s jó papokkal szokta viszonzni. A gyermekeik jövője miatt aggódó szülők nem fogják azok lelkében a hivatás csíráját elfojtani s az ifjak könnyebben s szívesebben rászánnák magukat az áldozatos papi életre, ha az legalább hosszú tanulmányaikkal arányban

álló tisztességes megélhetést biztosít. *b)* Akkor lesznek *tehetséges s buzgó papjaik*. A Gondviselés a főpásztor útján többnyire azokra a plébániákra vezérli legkiválóbb papjait, ahol ezeknek nem kell a megélhetés gondjaival küzdelemnek s bő alkalmuk van jót is tenni. Ezek aztán minden földi gondtól mentesen teljes erejüket híveik szellemi, sőt anyagi javára szentelhetik. *c)* Végül ne feledjük sohasem azt, hogy aki papjának ad, Istennek ad. Aki pedig *Istennek* ad, az százszoros és ezerszeres kamatra kölcsönözte pénzét. *Isten* ugyanis soha, senki által sem engedi felülmulni magát a nagylelkűségben.

M. I. N. D.

A Keresztény Kis Könyvtár sorozatában eddig a következő számok jelentek meg :

1. Müller Lajos : AZ ELSŐ PARANCS.
2. Müller Lajos : A MÁSODIK PARANCS.
3. Müller Lajos : A HARMADIK PARANCS.
4. Müller Lajos : A NÉGVEDIK PARANCS.
5. Müller Lajos : AZ ÖTÖDIK PARANCS.
6. Müller Lajos : A VI. ÉS IX. PARANCS.
7. Müller Lajos : A VII. ÉS X. PARANCS.
8. Müller Lajos : A NYOLCADIK PARANCS.
9. Dr. Nyisztor Z. : BAPTISTÁK ÉS ADVENTISTÁK.
10. SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ÉS KERESZTÉNYSÉG.
11. Dr. Schermann Egyed : A BÚCSÚ.
12. Müller Lajos : AZ ISTENI ERÉNYEK. I. A hit és remény.
13. Müller Lajos : AZ ISTENI ERÉNYEK. II. A szeretet.
14. Dr. Nyisztor Z. : SZEKTÁK MAGYARORSZÁGON.
(Methodisták, Nazarénusok, Üdv Had-
serege stb.)
15. Müller Lajos S. J. : AZ ANYASZENTEGYHÁZ
ÖT PARANCSA.

Előkészületben hit- és erkölcstannal kapcsolatos, vala-
mint korszerű kérdéseket tárgyaló füzetek.